Jaarboek

van de

Koninklijke Academie

voor Nederlandse Taal en Letteren

2025

Dit *Jaarboek* werd samengesteld door de personeelsleden van de KANTL.
Leen van Dijck (voorzitter) en Jacques Van Keymeulen (vast secretaris)
verleenden hun medewerking aan de redactie.
Verantwoordelijke uitgever: Jacques Van Keymeulen.

Te bestellen bij het
Secretariaat van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren
Koningstraat 18
B-9000 Gent (België)
secretariaat@kantl.be

ISSN 0770-7762

Jaarboek

van de

Koninklijke Academie

voor Nederlandse Taal en Letteren

2025

Redactie: Thomas Van der Goten

KANTL

Gent, Koninklijke Academie voor
Nederlandse Taal en Letteren, 2025

Hoofdstuk 1.
Administratieve gegevens

1.1 Decreet

De Academie werd onder de naam Koninklijke Vlaamsche Academie voor Taal- en Letterkunde opgericht bij K.B. van 8 juli 1886. Bij K.B. van 20 april 1972 werd de naam gewijzigd tot Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (zie *Belgisch Staatsblad*, 14 november 1972, p. 12.596). Ook het nieuwe decreet van 2018 (zie verderop) bevat een naamswijziging: de Academie heet sindsdien Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren.

Het bestaan van de Academie werd bekrachtigd bij decreet van 13 februari 1980 van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap (zie *Belgisch Staatsblad*, 18 maart 1980, p. 3455-3457, met een rechtzetting in het *Belgisch Staatsblad* van 3 april 1980, p. 4148). De tekst van het K.B. van 8 juli 1886 is voor het laatst gepubliceerd in *Jaarboek 1966*, p. 5-10. De tekst van het decreet van 13 februari 1980 betreffende de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde is het meest recent afgedrukt in *Jaarboek 1997*, p. 7-11. De tekst zoals in 2006 aangepast door het Decreet houdende aanpassing van diverse decreten aan de nieuwe benaming van de wetgevende vergaderingen van de gemeenschappen en gewesten (*Belgisch Staatsblad*, 20 november 2006) kan worden geraadpleegd op de website van de Vlaamse Codex (https://codex.vlaanderen.be/Zoeken/Document.aspx?DID=1007217&param=inhoud).
Op 12 oktober 2018 werd er een nieuw decreet aangenomen. De integrale tekst daarvan werd afgedrukt in *Jaarboek 2019*, p. 1-6. De Memorie van Toelichting bij het ontwerp van dit decreet werd in hetzelfde *Jaarboek* afgedrukt, namelijk op p. 6-12.

1.2 Statuten

In opvolging van het nieuwe decreet van 2018 keurde de Algemene Vergadering van de Academie nieuwe statuten goed in haar vergadering van 19 december 2018. Die verschenen in het *Belgisch Staatsblad* op 31 december 2018. De integrale tekst daarvan werd afgedrukt in *Jaarboek 2019*, p. 12-18.

1.3 Huishoudelijk reglement

De tekst van het Huishoudelijk Reglement (HR) werd op 17 juni 1998 door de Algemene Vergadering goedgekeurd, en werd bevestigd bij M.B. van 26 oktober 1998 (zie *Jaarboek 1999*, p. 2-24).
In het werkjaar 2014 is een aanvang gemaakt met een grondige vereenvoudiging en actualisering van het Huishoudelijk Reglement. Die operatie werd sinds 2016 opgenomen in een ruimere context van reorganisatie. In 2021 werd de laatste hand gelegd aan het vernieuwde huishoudelijk reglement, dat vervolgens werd goedgekeurd tijdens de algemene vergadering van 17 november 2021. De integrale tekst van het huishoudelijk reglement is opgenomen in *Jaarboek 2022*, p. 6-17.

Het huishoudelijk reglement werd, samen met de teksten van het decreet en de statuten, gepubliceerd onder de titel 'De reglementen van de Academie' (2021).

1.4 Beleidsplan

In 2021 werkte een kleine maar gedreven werkgroep aan de opmaak van een beleidsplan. Samen met trajectbegeleider Iris Steen hebben Leen van Dijck, Luc Devoldere, Dirk de Geest, Jacques Van Keymeulen, Judith Van Doorselaer en Nicolas Leus intense gesprekken en discussies gevoerd, die hebben geleid tot een voorstel voor een 'beleidsplan', waarin de missie en visie van de KANTL, de strategische en operationele doelstellingen werden omschreven. De negen decretale opdrachten werden geclusterd in hanteerbare werkterreinen. Dit voorstel werd ter discussie voorgelegd aan het ledengenootschap, en op basis van de inbreng van de leden verder gefinaliseerd.

De integrale tekst van het beleidsplan, dat voor het werkjaar 2022 en de volgende werkjaren richtinggevend is, is opgenomen in *Jaarboek 2022*, p. 17-25.

1.5 Staat van de Academie op 1 januari 2025

1.5.1 Bestuur en Raad van Bestuur

Het nieuwe decreet bepaalt dat de voorzitter, de ondervoorzitter en de vast secretaris een vierjarig mandaat krijgen. Leen van Dijck, voorzitter, werd bereid gevonden om haar mandaat met nog één jaar te verlengen, bijgestaan door Dirk

de Geest als ondervoorzitter. Zij vormden met vast secretaris Jacques Van Keymeulen het Dagelijks Bestuur van de Academie in 2024.
De Raad van Bestuur bestaat uit het Dagelijks Bestuur en ten minste twee andere bestuurders. In 2024 waren dat Marcel De Smedt, Dirk Geeraerts, Ann Marynissen en Lut Missinne. Eind 2023 verliet Wim Vandenbussche na zeven jaar het bestuur. Hij werd opgevolgd door Dirk Geeraerts. Het eerbetoon van Frank Willaert aan Wim Vandenbussche werd opgenomen in hoofdstuk 9.

Judith Van Doorselaer woont als directeur alle bestuursvergaderingen bij.

De Raad van Bestuur vergaderde op 6 maart, 20 maart, 24 juni, 9 september en 18 november 2024. Het Dagelijks Bestuur kwam niet afzonderlijk samen in 2024, maar vergaderde vaak per e-mail.

1.5.2 Leden, naar anciënniteit

Op 1 januari 2025 telde de Academie de volgende leden (tussen haakjes: jaar van intrede):
1. Frank Willaert (1996), 2. Anne Provoost (2002), 3. Dirk Geeraerts (2002), 4. Philippe Hiligsmann (2006), 5. Luc Devoldere (2008), 6. Ann Marynissen (2009), 7. Hans Smessaert (2010), 8. Miriam Van hee (2010), 9. Jan Nuyts (2011), 10. Geert Buelens (2012), 11. Stefan Hertmans (2012), 12. Leen van Dijck (2013), 13. Walter Daelemans (2013), 14. Kris Humbeeck (2013), 15. Leen Huet (2015), 16. Wim Vandenbussche (2015), 17. Annelies Verbeke (2016), 18. Peter Theunynck (2016), 19. Marc Van Vaeck (2016), 20. Reinhild Vandekerckhove (2016), 21. Dirk de Geest (2019), 22. Jacques Van Keymeulen (2019), 23. Veerle Fraeters (2019), 24. Joke van Leeuwen (2020), 25. Lut Missinne (2020), 26. Kristien Bonneure (2020), 27. Lieve De Wachter (2020), 28. Hind Fraihi (2020), 29. Yves T'Sjoen (2021), 30. Erik Spinoy (2021), 31. Rik Vosters (2021), 32. Els Beerten (2022), 33. Lars Bernaerts (2022), 34. Daniel Cunin (2023), 35. Vanessa Joosen (2023), 36. Eline Zenner (2023), 37. Koen Peeters (2024).

1.5.3 Binnenlandse ereleden, naar anciënniteit

Op 1 januari 2025 telde de Academie de volgende binnenlandse ereleden. De twee jaartallen na de naam slaan op de periode van lidmaatschap, het tweede jaartal markeert dus het begin van het erelidmaatschap.

1. Odon Leys 1970-2002, 2. Jan Veulemans 1987-2003, 3. Willy Spillebeen 1988-2008, 4. Luc Van Durme 1995-2008, 5. Hendrik Van Gorp 1999-2010, 6. Mark Donckers (ps. Mark Insingel) 2003-2010, 7. Georges De Schutter 1991-2010, 8. Ludo Abicht 2004-2011, 9. Guido Haerynck (ps. Gwy Mandelinck) 1999-2012, 10. Willy Van Langendonck 2004-2013, 11. Karel Porteman 1992-2013, 12. Jan Goossens 1976-2014, 13. Monika van Paemel 1999-2014, 14. Siegfried Theissen 2000-2015, 15. Stefaan van den Bremt 2000-2016, 16. Werner Waterschoot 2000-2016, 17. Walter van den Broeck 2008-2016, 18. Bart Vervaeck 2014-2017, 19. Roland Willemyns 1983-2019, 20. Anne Marie Musschoot 1999-2019, 21. Patrick Lateur 2004-2019, 22. Hugo Brems 2005-2019, 23. Jozef van Loon 1997-2020, 24. Geert Van Istendael 2006-2022, 25. Piet Couttenier 2010-2022, 26. Frans de Haes 2000-2023, 27. Willy Vandeweghe 2005-2023, 28. Marcel De Smedt 2010-2023, 29. Erik Vlaminck 2011-2023.

1.5.4 Buitenlandse ereleden, naar anciënniteit

Op 1 januari 2025 telde de Academie de volgende buitenlandse ereleden (tussen haakjes: jaar van intrede):
1. Margaretha H. Schenkeveld (Nederland) (1984), 2. Norbert Morciniec (Polen) (1985), 3. Willy Sanders (Zwitserland) (1986), 4. Martien J.G. de Jong (Nederland) (1992), 5. Edith H. Raidt (Zuid-Afrika) (1993), 6. Maria (Riet) Schenkeveld-van der Dussen (Nederland) (1998), 7. Jaap L. Goedegebuure (Nederland) (1999), 8. Robert S. Kirsner (Verenigde Staten) (2001), 9. Frits van Oostrom (Nederland) (2003), 10. Gillis Dorleijn (Nederland) (2003), 11. Philippe Noble (Frankrijk) (2005), 12. Dieter Stellmacher (Duitsland) (2007), 13. Hans Bennis (Nederland) (2007), 14. Franco Paris (Italië) (2008), 15. Theo Hermans (Groot-Brittannië) (2008), 16. Herman Pleij (Nederland) (2009), 17. Peter Auer (Duitsland) (2009), 18. Marlene van Niekerk (Zuid-Afrika) (2011), 19. Charlotte Mutsaers (Nederland) (2012), 20. Arie Jan Gelderblom (Nederland) (2014), 21. Irina Michajlova (Rusland) (2015), 22. Marc van Oostendorp (2022), 23. Mira Feticu (2022), 24. Barbara Kalla (2022).

1.5.5 Vaste commissies

1.5.5.1 Canoncommissie

In 2022 werd de vorige canoncommissie ontbonden. Met het oog op de publicatie van de vernieuwde literaire canon in 2025 werd in 2023 een nieuwe commissie samengesteld, bestaande uit Erik Vlaminck (voorzitter), Kristien Bonneure,

Veerle Fraeters, Leen Huet, Annelies Verbeke (allen KANTL-leden), Judith Van Doorselaer (directeur van de KANTL) en Lieke van Deinsen (lid van de Jonge Academie). In 2024 trad ook medewerker Thomas Van der Goten toe tot de commissie. Nicolas Leus en Toon Delanote (die laatste werd aangeworven in 2024) treden op als secretaris van de commissie.

1.5.5.2 Beoordelingscommissie auteursgenootschappen

De dossiers van de auteursgenootschappen worden geëvalueerd door een beoordelingscommissie bestaande uit Leen van Dijck, Lut Missinne en medewerker Thomas Van der Goten.

1.5.5.3 Redactieraad Verslagen & Mededelingen

Het tijdschrift *Verslagen & Mededelingen van de KANTL* (*V&M*) verscheen in 2024 onder hoofdredactie van Frank Willaert. Het redactiesecretariaat werd in 2024 waargenomen door Thomas Van der Goten, medewerker publicaties, projectwerking en communicatie. De kernredactie bestond voorts uit: Marcel De Smedt (literatuur), Dirk Geeraerts (taalkunde), Lut Missinne (literatuur) en Jozef Van Loon (taalkunde). De redactieraad bestaat uit Hugo Brems, Dirk de Geest, Georges De Schutter, Philippe Hiligsmann, Anne Marie Musschoot, Karel Porteman, Hans Smessaert, Yves T'Sjoen, Willy Vandeweghe, Rik Van Gorp, Jacques Van Keymeulen, Marc van Oostendorp, Marc Van Vaeck en Werner Waterschoot.

1.6 Fondsen, legaten en prijzen

Legaten en schenkingen leidden in de loop der jaren tot het instellen van diverse fondsen, waaruit geput kan worden voor het toekennen van prijzen.

1.6.1 Historisch overzicht fondsen

Een overzicht van de fondsen tot 1965 is opgenomen in *Jaarboek 1966*, p. 90-98. Een overzicht van de overige fondsen is het meest recent opgenomen in *Jaarboek 1997*, p. 57.
Voor het overzicht van de situatie sinds 2001 en het procentuele aandeel van elk onderdeel in het totale fondsenbedrag: zie *Jaarboek 2015*, p. 7.

1.6.2 REGLEMENT LITERAIRE EN WETENSCHAPPELIJKE PRIJZEN

Aangezien de vaak heel specifiek geformuleerde doelstellingen de zinvolheid van een aantal prijzen aan het begin van de eenentwintigste eeuw sterk gereduceerd hebben, en het kapitaal van een aantal afzonderlijke prijzen door de opeenvolgende devaluaties sterk was aangetast, werd de formule verschillende keren geactualiseerd en gestroomlijnd.
Sinds 2016 worden elk jaar twee prijzen uitgereikt, een literaire en een wetenschappelijke.
De nieuwe regeling werd afgedrukt in de jaargangen 2016, 2017 en 2018 van het *Jaarboek*.
De eerste cyclus liep van 2016 tot en met 2019, de tweede van 2020 tot en met 2023. Vanaf 2024 start een nieuwe cyclus van vier jaar:

Jaar van uitreiking	**Literaire prijs**	**Wetenschappelijke prijs**
2024	Prijs van de KANTL voor Proza	Leon Elautprijs voor een studie over de geschiedenis van de culturele Vlaamse Beweging
2025	Prijs van de KANTL voor Kinder- en Jeugdliteratuur	Prijs van de KANTL voor taalkunde
2026	Prijs van de KANTL voor Essay	Leonard Willemsprijs voor de studie van de oudere taal, literatuur en cultuur in de Nederlanden
2027	Prijs van de KANTL voor Poëzie	Prijs van de KANTL voor literatuurstudie

Met ingang van 2016 werd het bedrag van de literaire en wetenschappelijke prijzen van de KANTL vastgelegd op 5000 euro. Het bedrag kan op voorstel van de Raad van Bestuur aangepast worden door de Algemene Vergadering.
In de algemene vergadering van 17 november 2021 werd beslist dat de nominaties van de prijzen in de toekomst bekend zullen worden gemaakt. Dit kan een stimulans betekenen voor de auteurs en de genomineerde werken, en vanuit het perspectief van de KANTL wordt er zo meer zichtbaarheid gecreëerd rond een van haar kerntaken.
Tevens werd in 2021 de Prijs van de KANTL voor Podiumteksten vervallen verklaard. De leden beraadden zich over de inrichting van een nieuwe prijs. In de genootschapsvergadering van februari 2022 werd beslist dat de KANTL-prijs voor Podiumteksten wordt vervangen door een KANTL-prijs voor Kinder- en Jeugdliteratuur. Het eerste werkjaar was 2022. Voor de allereerste cyclus van

deze nieuwe prijs, die uitzonderlijk drie jaar bedraagt, koos de jury ervoor om enkel debuten voor het voetlicht te halen.
De eerste uitreiking zal in 2025 plaatsvinden. De tweede cyclus bedraagt opnieuw vier jaar.

1.6.3 Prijzen toegekend in 2024

In 2024 werden de Prijs van de KANTL voor Proza en de Leon Elautprijs (bedrag: 5000 euro) toegekend, zie 4.4.

1.6.4 Jury's voor de prijzen in 2024

1.6.4.1 Literaire prijzen

- Proza: Yves T'Sjoen (voorzitter), Hugo Brems, Piet Couttenier, Leen Huet, Peter Theunynck.
- Kinder- en Jeugdliteratuur: Barbara Kalla (voorzitter), Dirk de Geest, Vanessa Joosen, Joke van Leeuwen.
- Essay: Anne Marie Musschoot (voorzitter), Ludo Abicht, Frans De Haes, Luc Devoldere, Hendrik Van Gorp.
- Poëzie: Miriam Van hee (voorzitter), Geert Buelens, Dirk de Geest, Anne Provoost, Kristien Bonneure.

1.6.4.2 Wetenschappelijke prijzen

- Leon Elautprijs: Piet Couttenier (voorzitter), Wim Vandenbussche, Leen van Dijck, Rik Vosters, Marcel De Smedt.
- Taalkunde: Wim Vandenbussche (voorzitter), Hans Smessaert, Ann Marynissen, Reinhild Vandekerckhove, Jacques Van Keymeulen.
- Leonard Willemsprijs: Frank Willaert (voorzitter), Ann Marynissen, Marc Van Vaeck, Jozef Van Loon, Werner Waterschoot.
- Literatuurstudie: Arie J. Gelderblom (voorzitter), Hugo Brems, Piet Couttenier, Lut Missinne.

1.6.5 Taalpenning

In 2023 voerde de KANTL de Taalpenning in, een gloednieuwe bekroning die elke twee jaar zal worden uitgereikt aan een persoon of een organisatie die zich onderscheiden heeft met een onvervangbare bijdrage aan de bevordering van het taal- en letterkundeonderzoek m.b.t. het Nederlands, of die optrad als pleitbezorger en ambassadeur van het Nederlands. De penning vormt een erkenning voor de geleverde bijdrage aan de studie van het Nederlands, en/of aan de uitstraling ervan. Alle leden en ereleden van het genootschap kunnen iemand voordragen. De prijs omvat een stijlvolle penning en diploma.

In 2024 werd er geen Taalpenning uitgereikt. De eerstvolgende uitreiking vindt plaats in 2025.

1.7 Personeel

1.7.1 Personeelsformatie

In 2024 had de KANTL 11 contractuele personeelsleden in dienst.

Aansturing personeel

- Judith Van Doorselaer, directeur (100%, vanaf 1 oktober 80% wegens ouderschapsverlof)
- Thomas Van der Goten verving Judith Van Doorselaer van 1 mei 2024 tot 18 november 2024 tijdens haar zwangerschapsverlof, als directeur ad interim (zie onder).

Teamleden

- Cindy Holtyzer, verantwoordelijke personeelsadministratie, financiën en zaalverhuur (100%)
- Annick Florin, medewerker bibliotheek en gebouw (100%)
- Nicolas Leus, medewerker publiekswerking, evenementen & communicatie (90%), van 1 mei 2024 t.e.m. 31 december 2024 100%
- Yamina Yassini, poetsvrouw (52,63%)
- Thomas Van der Goten, medewerker publicaties, communicatie & projectwerking (80% t.e.m. 30 april 2024, van 1 mei 2024 t.e.m. 31 juli 2024 100% ter vervanging van Judith Van Doorselaer tijdens zwangerschapsverlof, 80% vanaf 1 augustus 2024)

- Mario Van Assche, medewerker CTB (80%), 100% vanaf 1 april 2024
- Els De Deken, coördinator en fondsenwerver Leesfonds, tot 30 april 2024 (60%)
- Melissa Giardina, ambassadeur Leesfonds, tot 30 april 2024 (50%)
- Toon Delanote, publieksmedewerker (60%), in dienst sinds 22 april 2024, vanaf 15 september 80%
- Ilya Dierckens, medewerker CTB (80%), in dienst sinds 1 september 2024

1.7.2 Overzicht en personeelsbewegingen

In 2024 waren 11 personeelsleden werkzaam bij de KANTL, goed voor 6,55 vte. Reëel werden 5,67 vte gepresteerd, rekening houdend met verloven, zwangerschapsverloven en ziektes.

1.7.3 Overgang naar nieuw PC 329.01

Wat voorafging

In 2023 evolueerde de KANTL naar een nieuw personeelsstatuut voor haar werknemers. Het DVO-statuut (Diensten van de Vlaamse Overheid) bleek, sinds de verzelfstandiging van de KANTL op personeelsgebied, niet langer het meest geëigende statuut. Met ingang van 1 april 2023 werd een overschakeling gemaakt naar PC 329.01, dat beter tegemoetkomt aan de huidige structuur en werking van de KANTL. Het doel van deze transitie was om het personeelsstatuut te verduurzamen, en om de werknemers van de KANTL stabiliteit en perspectief te bieden, niet alleen op korte, maar ook op langere termijn.
De wijziging van de regeling van de rechtspositie van het personeel van de KANTL werd aangenomen door de Algemene Vergadering van de KANTL op 15 maart 2023, en op 31 maart 2023 bekrachtigd in de vorm van de publicatie in het *Belgisch Staatsblad* van een 'Besluit van de Vlaamse Regering tot goedkeuring van de wijziging van de regeling van de rechtspositie van het personeel van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren', ondertekend door minister-president Jan Jambon.
Er werd gegarandeerd dat geen van de personeelsleden die op het ogenblik van de transitie reeds in dienst van de KANTL waren loonverlies zouden lijden.

Ontwikkelingen in 2024

In 2024 doken echter nog een aantal juridische onduidelijkheden op met betrekking tot de transitie:

- Het subbarema binnen PC 329.01 moest nog worden gespecifieerd. Er werd vastgelegd dat de barema's van de KANTL onder subbarema h) cultuurspreiding vallen, zoals verplicht is voor organisaties met een 'nominatieve subsidiëring' via Cultuur.
- Naar aanleiding van de kwartaalaangifte van het sociaal secretariaat werd duidelijk dat de RSZ-werkgeverscategorie van de KANTL ook na de transitie die van de openbare sector blijft (kengetal 050).

Na het inwinnen van juridisch advies, kwamen we tot de conclusie dat de KANTL een openbare instelling met privékarakter blijft. Het ressorteert niet als dusdanig onder paritair comité 329.02, maar volgt er wel de loon- en arbeidsvoorwaarden van.

Een aantal onduidelijkheden met betrekking tot het statuut wordt nog verder juridisch uitgeklaard.

In 2024 wisselden we twee keer van sociaal secretariaat. Het contract met Group S liep tot en met maart, vanaf april werd samengewerkt met Liantis, en vanaf september met EasyPay, dat in tegenstelling tot Liantis wel over de nodige kennis en technische ondersteuning beschikt om klanten uit de openbare sector te begeleiden.

Hoofdstuk 2.
De toekomst van het Huis van Oombergen

2.1 Wat voorafging

In 2022 verkocht Dirk Acke, erfpachthouder van het Huis van Oombergen, het resterende gedeelte van de erfpacht aan de investeringsmaatschappij Triginta. Deze verkoop was aanleiding voor het uittekenen – in 2023 – van een nieuwe toekomst voor het gebouw, en voor het afsluiten van een nieuw huurcontract tussen de nieuwe erfpachthouder, Triginta, en de Vlaamse Gemeenschap.
De Vlaamse Gemeenschap wenste een nog meer optimale, meer toekomstgerichte invulling van het gebouw en stelde een samenhuizing van drie gelijkgestemde partners voor.
Voor de KANTL, als historische bewoner, werd met dat doel toenadering gezocht tot twee andere spelers met een behoorlijke traditie op het terrein van taal, cultuur en letteren. Het betrof *de lage landen*/de stichting Ons Erfdeel, in 1970 opgericht door Jozef Deleu, en Poëziecentrum, in 1980 opgericht door Willy Tiberghien.

2.2 Ontwikkelingen in 2024

In 2024 werd om verschillende redenen afgezien van het scenario met drie samenhuizende partijen. De beschikbare ruimte is te beperkt om de drie organisaties met al hun functies een plek te bieden. Om dit mogelijk te maken, zouden verschillende ruimtes structureel gerenoveerd moeten worden. De door erfpachthouder Triginta beschikbaar gestelde middelen zullen enkel voldoende zijn om Ons Erfdeel een plek te geven. Voor de inhuizing van Poëziecentrum zijn geen middelen voorhanden. Poëziecentrum kan dus niet (of niet met alle functies) inhuizen, en blijft in het Toreken.

Het Huis van Oombergen zal in de toekomst dan ook een onderkomen bieden aan de KANTL en *de lage landen*. In 2024 werd een nieuwe consensus bereikt over de verdeling van de ruimtes, waarbij ook de wensen van de bewoners opnieuw werden besproken.

Architect Bressers werkte met de verschillende partijen verder aan de uitwerking en invulling van het budget, zowel het door Triginta te investeren budget als de

in 2019 aan de KANTL toegekende ‘investeringssubsidie voor grote culturele infrastructuur’ van 600.000 euro. Er wordt een aanbestedingsdossier voorbereid, opgedeeld in verschillende percelen.

Hoofdstuk 3.
Het verhaal van de Academie in 2024

Zoals opgetekend door de voorzitter, Leen van Dijck

2024 ligt alweer achter ons. Ik wil hier in vogelvlucht over een aantal belangrijke gebeurtenissen gaan. Laat ik beginnen met de vier nieuwe leden die geïnstalleerd werden: Vanessa Joosen, Daniel Cunin, Eline Zenner en Koen Peeters, in opvolging van respectievelijk Marcel De Smedt, Frans De Haes, Willy Vandeweghe en Erik Vlaminck, die toetraden tot 'het gild' van de ereleden.

Met het oog op de verkiezingen – en dan bedoel ik die voor het bestuur van stad en staat – heeft de KANTL een memorandum opgesteld met een aantal belangrijke aanbevelingen voor de Vlaamse regering. We hopen daarover en over andere desiderata in 2025 met de nieuwe minister van cultuur, Caroline Gennez, in gesprek te kunnen gaan.

Dat brengt mij bij een van de belangrijkste en ingrijpendste dossiers van verleden jaar (en van de komende jaren) – u raadt het: de 'bezetting' van het Huis van Oombergen. Aanvankelijk ging dit huis, heel ambitieus, een 'literaire hub' worden, met drie bewoners: naast de KANTL ook nog *de lage landen* (aka Ons Erfdeel) en Poëziecentrum. Voor die eerste partner leek het nog vrij simpel: zij zouden hoofdzakelijk de derde verdieping innemen. Voor Poëziecentrum was het complexer, omdat zij niet enkel hun documentatiecentrum/leeszaal, maar ook hun shop wilden inplannen. Dat impliceerde dat de KANTL zelf heel wat ruimte en zichtbaarheid moest prijsgeven. De meest waanzinnige plannen werden ontworpen en… verworpen. Want iedereen begon stilaan de onhaalbaarheid van het hele project in te zien, vooral toen duidelijk werd dat niemand wilde of kon betalen voor de inhuizing van Poëziecentrum. Uiteindelijk is dat officieel ook toegegeven en bevestigd in een ultieme vergadering in Brussel op 22 augustus, in aanwezigheid van secretaris-generaal Bart Temmerman en de nieuwe directeur van Poëziecentrum, Dave van Robays.
Van dat moment konden wij weer aan de slag. De rest van het jaar werden de infrastructuurwerken voor de KANTL en *de lage landen* geconcretiseerd. Tussen haakjes: inmiddels heeft ook hun directeur Hendrik Tratsaert 'een nieuwe uitdaging' gevonden. Zijn opvolgers Gijsbrecht Ostyn en Eva Debruyne volgen het bouwdossier uitstekend op.
Triginta, de erfpachthouder, financiert de verbouwing van de derde verdieping tot een ruime werkplek voor *de lage landen*, en de KANTL heeft 600.000 euro

ter beschikking voor de optimalisering van de salons, de grote zaal, de vroegere bibliotheek, de keuken en de balie. Wordt dus zeker vervolgd in 2025.

Gelukkig werd er in 2024 ook gewerkt op een hoger plan.
Onze digitale afdeling CTB (wat staat voor Corpora, Tekstedities en Bronnen) kreeg een serieuze injectie, mede door de verhoging van de dotatie die begin 2024 inging, en wordt nu bemand door twee medewerkers, aangestuurd en -gevuurd door een heel actieve commissie. Zij werken onder meer aan een nieuwe website.

Anderzijds was ook de canoncommissie bijzonder actief: de derde versie van de literaire canon werd afgewerkt en zal in juni 2025, in Beauvoorde, worden 'geopenbaard' en gevierd.

De maandelijkse genootschapsvergaderingen werden opgeluisterd en verrijkt met een aantal boeiende lezingen en voordrachten, door respectievelijk Wim Vandenbussche, Ann Marynissen, Willy Vandeweghe, Philip Noble, Patrick Lateur, Luc Devoldere, Lars Bernaerts, Vanessa Joosen, Luc Van Durme en Brecht Persoons, Marlene Van Niekerk en Kristoffel Demoen voor de KVAB, Dirk Geeraerts, Lut Missinne, Eline Zenner, Joke van Leeuwen en Daniel Cunin.
De lezingen werden gestreamd en, mits de sprekers akkoord gingen, ook via YouTube ter beschikking gesteld aan een geïnteresseerd publiek.

De driejaarlijkse prijzen werden in oktober feestelijk uitgereikt aan Anjet Daanje voor haar wondere *Het lied van ooievaar en dromedaris* en de Leon Elautprijs ging naar Johan Vanhecke voor zijn Consciencebiografie *Voor moedertaal en vaderland*.
Beauvoorde stond in 2024 in het teken van twee iconische dichters, met name Lucebert en Gezelle.

Maar ook buiten die vergaderingen werden er boeiende momenten georganiseerd. Er waren de uiterst interessante studiedag op 21 juni over ChatGPT en de druk bijgewoonde nacht van de canon. Verder presenteerde Hans Vandevoorde zijn *Stil verzet*, over de laatste (oorlogs)jaren van August Vermeylen.

We hadden ook nog een ultieme boekenverkoop in het weekend van 20 en 21 april. Het blijft voor velen van ons moeilijk en wrang om het gigantische boekenbezit af te stoten, maar het is noodzakelijk en het moge een troost zijn dat die publicaties nu nieuwe, geïnteresseerde eigenaars en lezers hebben gevonden.

Tot hier mijn korte overzicht. Meer toelichting vindt u elders in dit jaarboek.

Hoofdstuk 4.
Ledenwerking in 2024

4.1 De ledenvergaderingen in 2024

In 2024 vonden er elf ledenvergaderingen plaats, waarvan er twee (maart en november) het statuut van algemene vergadering hadden. Twee vergaderingen (zie 4.2) waren openbare vergaderingen. De gemeenschappelijke septembervergadering met de afdeling Menswetenschappen van de Koninklijke Vlaamse Academie van België vond plaats in de KANTL.

4.1.1 Chronologisch overzicht met abstracts van lezingen, literaire salons en toespraken

17 januari 2024

14u00. Middagvergadering: openingstoespraak van de voorzitter, waarvan de integrale tekst in hoofdstuk 9 te lezen is.

Lezing van **Wim Vandenbussche**, 'De internationale neerlandistiek op nieuwe wegen? Bedenkingen van een tientonner'
De internationale neerlandistiek mocht zich het voorbije jaar verheugen in een felle politieke omarming: in een ongezien manoeuvre oormerkte de Nederlandse Tweede Kamer jaarlijks een miljoen euro voor de ondersteuning van de activiteiten van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Hoe verliep dat proces, wat zijn de plannen met die tien ton, hoever staat het met de uitvoering ervan, en hoe verhoudt dit alles zich tot de werking van de Nederlandse Taalunie? Deze lezing biedt tekst en uitleg over een en ander, en hopelijk veel stof voor verdere discussie.

21 februari 2024

10u45. Ochtendvergadering: **Ann Marynissen**, 'Familienamen als spiegel van immigratie'

Familienamen vormen een venster op de migratiegeschiedenis, zowel in lang vervlogen tijden als in de 20ste eeuw. In deze lezing zal ik uiteenzetten hoe de

verspreiding van hedendaagse familienamen historische en recentere migratie weerspiegelt. Ten eerste ga ik in op de verspreiding van herkomstnamen met een stads- of dorpsnaam in het Nederlandse taalgebied, bv. Van Brussel/Brusselmans, Van Impe, (Van) Amsterdam, Van Mierlo. Ook de verspreiding van inwoners- en streeknamen komt aan bod, bv. Debrabandere/Van Brabant, Hollanders/Hollants. Ten tweede bespreek ik hoe niet-Nederlandse familienamen een licht werpen op buitenlandse immigratie naar Vlaanderen en Nederland. Meer bepaald biedt de verspreiding van Turkse, Marokkaanse, Italiaanse, Spaanse en Portugese familienamen, bv. Demir, El Idrissi, Russo, García, Rodrígues, inzicht in de gebieden waarin zich grote groepen migranten uit Turkije, Marokko, Italië, Spanje en Portugal gevestigd hebben en hun motieven om hun thuisland te (hebben) verlaten.

14u00. Middagvergadering: **Willy Vandeweghe**, 'Lale Gül en het Lale Gülees'

In haar debuutroman *Ik ga leven* van 2021 zet de Turks-Nederlandse schrijfster Lale Gül zich af tegen haar streng-islamitische achtergrond. Dat dit tot controverse zou leiden, was te voorspellen. Minder voorspelbaar was dat ook de gebruikte taal voorwerp zou worden van debat. 'De roman wemelt van de fouten', stelt de ene, 'dit is een fraai voorbeeld van migranten-Nederlands', zegt de andere. In de kolommen van Neerlandistiek.nl zette taalkundige Marc van Oostendorp recent het debat op scherp door haar Güls te kwalificeren als het 'beste' Nederlands. Anderen hebben het dan weer over 'een morsig onvermogen om goed te schrijven'. In dit praatje wil ik even stilstaan bij het Lale Gülees, een wat eigengereide variant van het Nederlands.

20 maart 2024

10u45. Ochtendvergadering: **Philippe Noble**, 'Het dagboek van Cees Nooteboom: *De danser en de monnik*'

Gedurende meer dan vijftig jaar, van 1970 tot 2022, heeft Cees Nooteboom een dagboek bijgehouden. Daarvan verscheen in september vorig jaar het eerste deel, dat aantekeningen bevat uit de periode 1970 tot en met 1995. Normaal gesproken had de publicatie van dagboeknotities van de enige overlevende van de grote, naoorlogse generatie, de vriend van Claus, Mulisch, Hermans, ruime aandacht moeten krijgen. Dat is maar ten dele gebeurd, misschien omdat Nootebooms dagboek de honger van een breed publiek naar onbekende, liefst smeuïge biografische feiten onmogelijk kon stillen. Het belang van dit bijzondere document ligt namelijk elders. Het is in de eerste plaats een intellectueel en literair logboek, en als zodanig een bron van onschatbare waarde om de ontwikkeling van Nootebooms schrijverschap te documenteren. Dat zal ik in deze lezing

illustreren door aan de hand van dagboekaantekeningen uit de jaren 1980 en 1990 de ontstaansgeschiedenis van de novellen *In Nederland* en *Het volgende verhaal*, en die van de roman *Allerzielen* te proberen te reconstrueren. Ook zal ik aandacht besteden aan de opvallende porositeit tussen Nootebooms dagboek en diens gepubliceerde oeuvre, niet alleen qua thematiek, maar ook als genre: de latere werken neigen steeds duidelijker naar de dagboekvorm. In die zin voegt de publicatie van dit omvangrijke dagboek iets wezenlijks toe aan onze kennis van Nootebooms werk: het maakt het plaatje compleet.

17 april 2024

10u45. Ochtendvergadering: **Patrick Lateur**, 'Aischylos toen en later'

Bij Athenaeum-Polak & Van Gennep verscheen recent een vertaling van de zeven tragedies van Aischylos van de hand van Patrick Lateur. In zijn lezing zal hij, na een intro over de historische en literaire context waarin de dichter werkte, een drietal aischyleïsche personages belichten (Xerxes uit *Perzen*, Pelasgos uit *Smekelingen* en Prometheus uit *Prometheus geketend*) en stilstaan bij het *Nachleben* ervan bij respectievelijk Louis Couperus, Elfriede Jelinek en Albert Camus. Hij rondt af met een beschouwing over het vertaalwerk zelf.

14u00. Middagvergadering: literair salon met **Luc Devoldere** over zijn boek *Zwerven langs de limes. De randen van het Romeinse rijk*

Dit boek was eerst een idee. Dan een plan. Ik wou langs de grenzen van het Imperium Romanum reizen en noteren wat ik zag. Van de muur van Hadrianus in het noorden van Engeland langs de Rijn en de Donau naar de Zwarte Zee. Door Turkije, Syrië, Irak, Jordanië, Egypte, Libië, Tunesië en Algerije naar Marokko. Het zou dus een boek worden over grenzen die bepalen en beperken, die identiteit geven en uitsluiten, die beschermen en in gevaar brengen. Maar zoals altijd haalt de geschiedenis je in. In Syrië woedde een ondoorzichtige oorlog van iedereen tegen iedereen die het land blijft gijzelen. Irak was vele jaren een gesloten boek. De Sinaï bleef lang onveilig zodat het Sint-Katharinaklooster en het brandende braambos aan de voet van de Mozesberg moeilijk bereikbaar waren. In Libië heerst wetteloosheid en chaos. Staand aan de oevers van de zee hebben IS-strijders er 'Rome' bedreigd en Koptische christenen voor een camera de keel doorgesneden. De noodgedwongen amputatie van de reis, mijn *periplus* of rondvaart, veroordeelde me vervolgens tot eclecticisme. Maar dat kwam me eigenlijk wel goed uit. Een essayist is een eclecticus par excellence. En nu is het boek dus af. Maar is een boek ooit af? Op een bepaald ogenblik laat je het achter.

15 mei 2024

10u45: Ochtendvergadering: **Lars Bernaerts**, 'Onvoltooide tijden. Over de romancyclus in de Nederlandse literatuur'

In het beeld van de moderne Nederlandse literatuur spelen romancycli een eigenaardige rol. Ze zijn overal en nergens. Bepaalde delen uit romancycli, zoals *Terug tot Ina Damman*, *Het boek alfa* of *Gangreen I. Black Venus*, gelden als beeldbepalend voor literaire periodes of literaire debatten, terwijl de Wachterromans, *De alfa-cyclus* of de *Gangreen*-cyclus zelden als geheel gepresenteerd of onderzocht worden. Evenmin is het duidelijk wat het zou betekenen om een cyclus, zoals *Onmogelijk moederland*, *Het beleg van Laken* of *De tandeloze tijd*, 'als cyclus' te lezen. Mijn presentatie behandelt dergelijke vragen. Hoe kunnen we de romancyclus als fenomeen afbakenen en bestuderen? Wat kenmerkt de romancyclus als literaire vorm en in welke mate kunnen we van een traditie van romancycli in de moderne Nederlandse literatuur spreken?

14u00. Middagvergadering: openbare installatie van nieuwe leden Daniel Cunin (opvolger van Frans De Haes, verwelkomd door Frank Willaert) en Vanessa Joosen (opvolger van Marcel De Smedt, verwelkomd door Dirk de Geest). De laudatio's en huldigingen zijn integraal te lezen in hoofdstuk 9.

19 juni 2024

10u45. Ochtendvergadering: **Vanessa Joosen**, 'Literatuur en leeftijd'

In haar lezing gaat Vanessa Joosen kort in op de studie van leeftijd ('age studies') als een benadering van literatuur die de laatste jaren internationaal veel weerklank krijgt. Daarna belicht ze een specifiek aspect van de Nederlandstalige jeugdliteratuur: de verbeelding van ouderdom. Grootouders spelen een centrale rol in veel kinderboeken, maar verschillende recente Nederlandstalige jeugdboeken bieden toch een aparte en gedurfde kijk op ouderdom. Vanessa Joosen gebruikt die observatie als aanleiding voor een reflectie op de eigenheid van de Vlaamse en Nederlandse jeugdliteratuur in een internationaal perspectief.

14u00. Middagvergadering: **Luc Van Durme en Brecht Persoons**, 'De actuele relevantie van plaatsnaamkunde'

Luc Van Durme brengt eerst verslag uit over de huidige stand van zaken van het Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen (TWOZV), ook over wat er allemaal gebeurd is na 20 december 2017, toen hij het project een

eerste keer voorstelde op de Academie. Daarna heeft hij het over het huidige belang van de toponymie als steunwetenschap en verder als nuttig instrument bij de straatnaamgeving. Hij lijst daarbij de vruchten op van de toponymische arbeid in Vlaanderen van de jongste 25 jaar: de vele woordenboeken uitgegeven door de Koninklijke Commissie voor Toponymie en Dialectologie (KCTD), de publicaties van Jozef Van Loon door de Academie en de vele toponymische dorpsmonografieën zoals die van het project 'Meetjeslandse toponiemen tot 1600' van de Stichting Achiel De Vos. Hierbij worden de andere Vlaamse provincies niet uit het oog verloren. Vervolgens spreekt Brecht Persoons over zijn recente modelmonografie, die het vak vernieuwt. Luc Van Durme besluit met te verdedigen dat er in Vlaanderen nog een toekomst is voor de toponymie.
Openbare installatie van nieuw Academielid Eline Zenner (opvolger van Willy Vandeweghe, verwelkomd door Lieve De Wachter). De toespraken zijn integraal opgenomen in hoofdstuk 9.

3 juli 2024

KANTeLing in Beauvoorde. Zie punt 4.2.

21 september 2024

11u00. Gezamenlijke vergadering KANTL-KVAB *(Klasse Menswetenschappen) in het Academiegebouw in Gent*

Kristoffel Demoen, '*Alkibiades* van Ilja Leonard Pfeijffer: Geen geschiedenis maar een leven'

De jongste winnaar van de Boon voor literatuur (jury- én publieksprijs) is in vele opzichten extravagant, onder meer door zijn omvang (bijna duizend bladzijden) en de opvallende marketing bij zijn verschijnen in 2023. Het is ook voor Ilja Leonard Pfeijffer zelf een boek met een bijzondere betekenis: meer dan ooit tevoren komen in Alkibiades zijn twee carrières samen: die als academisch classicus en die als literair auteur. Ik zal het werk bespreken vanuit die dubbele invalshoek, met aandacht voor de roman zelf, de plaats ervan binnen het hele oeuvre van Pfeijffer, en de manier waarop de interpretatie en appreciatie ervan door de auteur gestuurd werd en wordt, in en buiten het boek. Of nog: hoe een geweldige tekst gepaard gaat met ongezien inter-, para-, peri-, epi-, hyper-, archi- en metatekstueel geweld. Vrees niet, de lezing zal veel minder geleerd zijn dan de roman.

Marlene van Niekerk, 'De poëzie van Wilma Stockenström in ecokritisch perspectief'

Met behulp van een ecokritische benadering tot de letterkunde zal, aan de hand van de bespreking van enkele gedichten, worden gepoogd het dichterlijke oeuvre van Wilma Stockenström te ondervragen. Daarbij zullen niet alleen inhoudelijke maar ook formele aspecten besproken worden. De focus zal liggen op Stockenströms niet-antropocentrische uitgangspunt met betrekking tot natuurwezens en -objecten, en voorts op haar kritische en satirische houding ten aanzien van de koloniale geschiedenis van Zuid-Afrika, vooral wat betreft de Franse Hugenoten, en de uitwassen van Afrikaner nationalisme zoals de systematische onderdrukking van de inheemse bevolking en de roofbouw op de natuur. Buiten haar opvatting van een adequaat dichterlijk Afrikaans, zullen de contouren zichtbaar worden gemaakt van een waardehorizon die een mogelijk alternatieve zelfpositionering bevat voor de westerse mens met zijn agressieve, kapitalistisch en technologisch versterkte groei- en expansiedrift.

16 oktober 2024

10u45. Ochtendvergadering: **Dirk Geeraerts**, 'Taalgebruik en tijdsgewricht: 75 jaar standaardisering in Vlaanderen'

De lezing biedt een synthetische en historisch verrijkte blik op de evolutie van het taalgebruik en het taalpolitieke debat in het naoorlogse Vlaanderen: welke periodes kunnen we daarin onderscheiden, wat is de ruimere sociopolitieke en mentaliteitshistorische achtergrond van deze fasering, en wat betekent dit voor de toekomst van taalattitudes en taalbeleid?

20 november 2024

10u45. Ochtendvergadering: **Lut Missinne**, 'Tussen geschiedenis en verbeelding: biofictie, een nieuw genre?'

Het fenomeen biofictie, dat de laatste tijd ook in de Nederlandse literatuur ettelijke beoefenaars vindt (onder anderen Karin Amatmoekrim, Arthur Japin, Thomas Lieske, Nicolaas Matsier, Koen Peeters, Hélène Nolthenius, Ilja Leonard Pfeijffer) is volgens sommigen een uitvloeisel van het postmodernisme, volgens anderen een fenomeen met wortels in de negentiende eeuw. In mijn lezing zal ik vooral aandacht besteden aan de manier waarop in enkele hedendaagse romans historische figuren en gebeurtenissen met fictionele elementen vermengd worden. Ik bekijk daarvoor de omgang met historische bronnen, diverse vertellerstypes, taalgebruik en structuur van het verhaal. Mijn stelling is dat biofictie

vandaag enkele interessante verschuivingen vertoont in de omgang met bronnen, feiten en personen ten opzichte van de historische roman.

14u00. Algemene vergadering: **Eline Zenner**, 'De verenglishing van het Nederlands (in Vlaanderen)'

Dat het Engels zijn sporen nalaat in het Nederlands van Vlamingen behoeft geen discussie. Hoe die invloed zich manifesteert en wat dat vertelt over de aard van het contact tussen het Engels en het Nederlands, biedt meer voer voor onderzoek. In deze lezing staat Eline Zenner stil bij de manier waarop het Engels zijn uitzonderlijke positie als wereldtaal is gaan bekleden, hoe de taal zich zo ook steeds meer ging vermengen met het Nederlands in Vlaanderen, en hoe we de gevolgen van een dergelijk veelzijdig taalcontact zo objectief mogelijk kunnen vaststellen. Zo sluit de inhoud van deze lezing nauw aan bij de gelijknamige reeks van Eline Zenner en Jan Hautekiet, die het afgelopen jaar op het online platform Neerlandistiek verscheen. Aansluitend op de lezing stelt Eline Zenner, mee in naam van hoofdredacteur Marc van Oostendorp, Neerlandistiek als platform voor, met aandacht voor de opportuniteiten en uitdagingen die zich momenteel bij Neerlandistiek aandienen.

Openbare installatie van nieuw Academielid Koen Peeters (opvolger van Erik Vlaminck, verwelkomd door Lut Missinne). De toespraken zijn integraal opgenomen in hoofdstuk 9.

18 december 2024

10u45. Ochtendvergadering: literair salon met **Joke van Leeuwen** over *Alle tijden zijn onzeker* (historische roman)

Joke van Leeuwen spreekt over en leest voor uit haar roman *Alle tijden zijn onzeker*, die in september jongstleden is verschenen. De historische roman speelt zich af in het (niet met name genoemde) Parijs van 1783 en 1784. Ook zal ze vertellen over de concrete plannen van Fixdit, met name voor middelbare scholieren.

14u00. Middagvergadering: **Daniel Cunin**, 'Een Nederlandse vriend van Guillaume Apollinaire: de dichter Fritz Vanderpyl (1876-1965)'

Tijdens de pandemie stootte ik in dezelfde week in twee verschillende Franse boeken op de naam Vanderpyl. Geïntrigeerd door die mij onbekende Nederlander heb ik een paar uur lang aan zijn bestaan getwijfeld. Gelukkig vond ik een lijstje van zijn werken op de website van de Bibliothèque Nationale. Want verder bracht googelen zo goed als geen informatie over die vergeten schrijver.

Over hem bestond toen nog geen Wikipediapagina. Wel waren er online een paar tweedehands titels van zijn hand te koop, onder andere een poëziebundel voor een bedrag van 4000-5000 euro. In mijn lezing zal ik mijn zoektocht naar deze bijzondere Haagse persoon beschrijven, waarna ik stil wil blijven staan bij zijn band met de wereldberoemde dichter Apollinaire. Mijn betoog wordt met beelden geïllustreerd.

4.1.2 Herdenkingen en in memoriams

Tijdens de ochtendvergadering van 19 februari bracht Erik Vlaminck een in memoriam voor Walter van den Broeck (28 maart 1941-5 februari 2024).

Hugo Brems bracht op de genootschapsvergadering van 17 april een in memoriam voor Guido Haerynck (alias Gwy Mandelinck) (23 januari 1937-5 april 2024).

Tijdens de middagvergadering van 16 oktober bracht Lars Bernaerts een in memoriam voor Mark Donckers (alias Mark Insingel) (3 mei 1935-30 juli 2024).

Deze drie teksten zijn opgenomen in hoofdstuk 9.

4.2 Openbare manifestaties van de Academie in 2024

Openbare vergadering Beauvoorde, 3 juli 2024

Op 3 juli 2024 vond op het domein van Kasteel Beauvoorde het jaarlijkse zomerfestival van de KANTL plaats. Centraal stonden de canonieke dichters Lucebert en Guido Gezelle, respectievelijk 100 jaar geleden geboren en 125 jaar geleden gestorven.

Acteur Jeroen Perceval bracht een selectie van Luceberts en Gezelles gedichten. Daarna deelden twee hedendaagse dichters hun recente leeservaringen: Ruth Lasters (her)las Gezelle en deed verslag, Sofie Verdoodt deed hetzelfde maar helemaal anders met Lucebert (haar tekst werd door afwezigheid voorgedragen door Kristien Bonneure). Vervolgens gingen Piet Gerbrandy en Patrick Lateur – classici, dichters, vertalers en vrienden – onder leiding van hoogleraar Dirk de Geest met elkaar in gesprek over hun passie voor respectievelijk Lucebert en Gezelle. Muzikaal verpozen deden we met de gitaararabesken van Myrddin en Koen De Cauter. Het slotfeest vond plaats in de tuin van het kasteel.

Plechtige openingsvergadering, 16 oktober 2024

Tijdens het openbare namiddaggedeelte van deze vergadering werden twee prijzen uitgereikt. De KANTL-prijs voor Proza ging naar Anjet Daanje en de Leon Elautprijs voor een studie over de culturele Vlaamse Beweging ging naar Johan Vanhecke. Meer daarover is te vinden onder 4.4. De laudatio's en dankwoorden werden opgenomen onder hoofdstuk 9.

4.3 Installatievergaderingen

In 2024 werden vier nieuwe academieleden geïnstalleerd. Op 15 mei werden Daniel Cunin en Vanessa Joosen feestelijk ingehaald tijdens een openbare middagvergadering van de KANTL. Daniel Cunin bracht hulde aan zijn voorganger Frans De Haes; Vanessa Joosen bracht op haar beurt hulde aan Marcel De Smedt. Op 19 juni werd Eline Zenner geïnstalleerd: zij hield een laudatio voor haar voorganger Willy Vandeweghe. Op 20 november werd Koen Peeters ingehaald; hij volgde Erik Vlaminck op.
De teksten van de toespraken bij de installaties werden integraal opgenomen in hoofdstuk 9.

4.4 Wetenschappelijke en literaire prijzen

Tijdens de feestelijke openingsvergadering van de Academie werden de twee KANTL-prijzen van 2024 toegekend: de Prijs voor Proza en de Leon Elautprijs.

4.4.1 Wetenschappelijke prijs van de KANTL

In 2024 werd de Leon Elautprijs uitgereikt voor de periode 2020-2023. De prijs ging naar Johan Vanhecke voor zijn biografie van Hendrik Conscience, *Voor moedertaal en vaderland* (Antwerpen: Uitgeverij Vrijdag, 2021).
Het gaat om de eerste volwaardige biografie van Conscience. Men heeft er lang naar uitgezien: ze verscheen 138 jaar na het overlijden van de auteur en vult een grote leemte. Iedereen die zich in Conscience verdiept of onderzoek naar hem wil doen, had nood aan een volledige en degelijke biografie. Het boek verschaft niet alleen een betrouwbaar levensverhaal van de persoon Hendrik Conscience op cultureel en politiek vlak, maar ook van zijn schrijverscarrière, als zeer productief en succesrijk auteur die ook nog eens de grondlegger werd van de jonge Vlaamse romanliteratuur. Bovendien biedt de biografie – dankzij de bepalende

en legendarische rol die Conscience erin heeft gespeeld – een levendig beeld van de eerste fase van de culturele bewustwordingsacties door zogenaamde *Vorkämpfer* van de Vlaamse Beweging in België. Het enthousiaste culturele en artistieke leven van die beginjaren komt in het boek tot leven. De sterkte ligt vooral in de manier waarop de auteur erin is geslaagd alle relevante feiten en bronnen te verzamelen, zoals ook het verloren gewaande zogenaamde Brusselse archief, en in één chronologisch verband te plaatsen. De bronnenstudie is indrukwekkend. Na Vanhecke, die geen snipper onvermeld liet, zal er waarschijnlijk weinig of geen nieuwe informatie meer opduiken. Zijn boek zal een referentiewerk blijven en onmisbaar zijn voor verder onderzoek. Nog niet alles is opgeklaard, zoals bijvoorbeeld Consciences tijd als directeur van het Wiertzmuseum, dus in dat opzicht zal de biografie ook verdere studie stimuleren. Vanhecke is erin geslaagd om met de vele feiten en bronnen toch een levendig portret te schetsen van Consciences turbulente leven in de context van zijn tijd, en dat in een vlot leesbare taal. Hij creëert het beeld van een bevlogen, romantische, hardwerkende, maar ook tragische figuur, die zijn idealisme gecounterd zag door afgunst, tegenkanting en depressie. Zijn tegenstrevers worden goed in kaart gebracht en waar nodig ontmaskerd. We krijgen ook een goed beeld van de impact van het openbare optreden van Conscience, die blijkbaar beschikte over een fenomenaal en bezielend redenaarstalent. Vanhecke heeft ook oog voor de kleine kantjes van zijn held, zoals zijn eigengereidheid, ijdelheid en trots, wat de biograaf ongetwijfeld siert. Het neemt zijn grote waardering echter niet weg. Dat blijkt vooral uit een persoonlijke nabeschouwing waarin hij het voor Conscience opneemt tegen recente criticasters. Johan Vanhecke schreef een rijke, boeiende en bijzonder goed gedocumenteerde Conscience-biografie. De jury had daarom voldoende redenen om hem met de Elautprijs 2024 van de KANTL te bekronen.

Over de laureaat

Johan Vanhecke (1957) was hoofdarchivaris van het Letterenhuis en is gespecialiseerd in Vlaamse literatuurgeschiedenis. Hij was meer dan twintig jaar redacteur van de tijdschriften *Zuurvrij* en *Zacht Lawijd*. In 2014 promoveerde hij tot doctor in de letterkunde met de biografie van Johan Daisne.

Laudatio en dankwoord

Juryvoorzitter Piet Couttenier las het juryverslag voor, vervolgens sprak de auteur een dankwoord uit, waarin hij aangaf dat het werk van een biograaf eigenlijk nooit stopt. Hij hield ook een warm pleidooi voor de herevaluatie van Consciences werk, en dat van vele andere negentiende-eeuwse schrijvers.
De laudatio en het dankwoord zijn terug te vinden in hoofdstuk 9.

4.4.2 Literaire prijs van de KANTL

In 2024 werd de Prijs van de KANTL voor Proza uitgereikt voor de periode 2020-2023. De prijs ging naar Anjet Daanje voor haar roman *Het lied van ooievaar en dromedaris* (Groningen: Uitgeverij Passage, 2022).
De Nederlandse auteur Anjet Daanje heeft met *Het lied van ooievaar en dromedaris* een tour de force gepresteerd. In de verzamelde notities van de jury zijn dit enkele lovende uitspraken over wat in de kritiek 'een royaal boek' is genoemd: 'Daanje stond bij mij al op de eerste plaats en wat mij betreft blijft ze daar ook onbedreigd staan. De lectuur ervan was een werkelijk overrompelende ervaring, zoals ik er maar zelden een gehad heb bij het lezen van een roman. Misschien zelfs nooit. Het is zo rijk, zo inventief, zo diepgaand, zowel als geheel als in de meeste van de afzonderlijke "verhalen"'. De roman is volgens een ander jurylid 'zeer origineel en eigenzinnig van aanpak, gedurfd en maniakaal. De auteur had de ambitie om een grote, internationale roman te schrijven, wars van tips en regeltjes die van een roman een commercieel succes moeten maken'. Het verhaal is gebaseerd op de biografie van de zussen Brontë, maar is natuurlijk veel méér dan een postmoderne herschrijving van dat levensverhaal. Daanje boetseert personages, zoals de protagonist Eliza May Drayden. '[De auteur] creëert een parallel universum. Ze maakt je heel nieuwsgierig naar de Brontës, maar tegelijk brengt ze een heel eigen wereld tot leven'. De schrijfstijl wordt 'visueel' en filmisch genoemd en een van de juryleden stelt dat 'een aantal thema's en motieven in diverse vormen terugkomt (levend begraven/vliegen/liefde over de dood heen, de tijd…): héérlijk hoe Daanje een aantal terugkerende thema's en motieven vervlecht in elf levensverhalen die twee eeuwen omspannen'. De in elkaar vasthakende verhalen omvatten een vertelde tijd die loopt van de negentiende eeuw tot vandaag. Nog een uitspraak: 'het boek opent met een ijzersterk verhaal dat je meteen in de fictieve wereld van Daanje binnenzuigt' en 'op een knappe manier is het Brontë-materiaal verwerkt in de roman'.

Tussen 2020 en 2023 werden ook de romans *De rat van Amsterdam* van Pieter Waterdrinker, *Willem die Madoc maakte* van Nico Dros en *Alkibiades* van Ilja Leonard Pfeijffer genomineerd.

Over de laureaat

Anjet Daanje (1965), pseudoniem van Anjet den Boer, is een Nederlandse schrijver van romans, scenario's, novellen en gedichten. Ze debuteerde in 1993, maar rijgt de laatste jaren de literaire prijzen aan elkaar.

Laudatio en dankwoord

Juryvoorzitter Yves T'Sjoen las voor uit het verslag, daarna volgde een online gesprek met Anjet Daanje waarin ze het over haar werkprocedé en de compositie van de roman hadden, en over de verhouding tussen feit en fictie in Daanjes werk
Het verslag en de link naar het interview van Yves T'Sjoen met Anjet Daanje zijn terug te vinden in hoofdstuk 9.

4.5 Interacademische partnerschappen

4.5.1 KVAB

4.5.1.1 Commissie NBW

De KVAB (Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten) geeft het *Nationaal Biografisch Woordenboek* (NBW) uit in samenwerking met de KANTL en de Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België. De reeks bevat de biografieën van overleden bekende (en minder bekende maar vermeldenswaardige) Belgen en personen die leefden op het grondgebied van het huidige België. De reeks werd gestart in 1964 en telt nu 25 delen en meer dan 3000 biografieën. Om de twee jaar verschijnt een nieuw deel.
Willy Vandeweghe nam deel aan het NBW-redactiecomité dat bijeenkwam in de KVAB op dinsdag 6 mei. Er werd gevraagd om vanuit de KANTL een aantal voorstellen te doen voor biografieën (taal- en letterkunde). De voorzitter deed daarom een oproep aan het genootschap om een namenlijst te suggereren van een tiental mensen die een biografie verdienen en van auteurs (KANTL-leden of externe experts) die zo'n biografie zouden kunnen bezorgen. Er werd een werkgroep opgericht om op korte termijn namen voor de lemma's te voorzien.
Taalkundigen Willy Vandeweghe en Jacques Van Keymeulen zetelden al in de commissie; Erik Spinoy werd bereid gevonden ook deel te nemen. Als huidig vast secretaris is Jacques Van Keymeulen lid van het wetenschappelijk comité van het NBW.

4.5.1.2 Jonge Academie (JA)

België was in 2013 het twintigste land dat een Jonge Academie oprichtte. Sandra Van Puyvelde en Bart Vermang namen vanaf april 2023 de fakkel als covoorzit-

ters over van Jozefien De Leersnyder en Christophe Vandeviver. In 2024 werden tien nieuwe leden verkozen.
In de adviesraad van de JA zetelden in 2024 voor de KANTL Frank Willaert en Wim Vandenbussche.

4.5.1.3 Academisch Cultureel Forum (ACF)

De Commissie van het Academisch Cultureel Forum bestaat hoofdzakelijk uit KVAB-leden, en behandelt in hoofdzaak KVAB-gebonden aangelegenheden. Van de KANTL wordt de vast secretaris op de vergaderingen uitgenodigd.

4.5.2 ALL European Academies (allea)

ALLEA is de overkoepelende vereniging van een vijftigtal Europese Academies, voluit genaamd ALL European Academies (zie: www.allea.org). Vanaf het begin zijn de KVAB en de ARB hier lid van. De KANTL heeft sinds 2014 het lidmaatschap verworven, en in 2024 werd ook de Jonge Academie lid. In juni 2024 nam Paweł Rowiński (Polish Academy of Sciences) de fakkel over van Antonio Loprieno (Swiss Academies of Arts and Sciences) als voorzitter van ALLEA. Vast secretaris Jacques Van Keymeulen is de vertegenwoordiger van de KANTL bij ALLEA en woonde in mei 2024 de Algemene Vergadering bij (online).

4.5.3 European Alliance of Academies

Sinds 2021 is de KANTL ook lid van de European Alliance of Academies. Deze overkoepelende vereniging wil een netwerk van Europese kunstacademies en culturele instellingen opzetten – een transnationale samenwerking die het belang van vrijheid in de kunsten verdedigt. Door nieuwe vormen van samenwerking steunen de deelnemende instellingen elkaar, en tonen ze solidariteit wanneer dat nodig is.
In 2024 zetelde Luc Devoldere namens de KANTL in de European Alliance of Academies.

4.5.4 Platform voor de neerlandistiek

Als antwoord op de onheilsberichten met betrekking tot wat sommigen de ‘crisis in de neerlandistiek’ noemen, werd er begin 2019, naar het voorbeeld van de

Nederlandse Raad voor de Neerlandistiek, een Platform voor de Neerlandistiek opgericht. Dit gebeurde op initiatief van de KANTL.
Het Platform verenigt neerlandici van verschillende instellingen, en maakt zo overleg mogelijk tussen de opleidingen. Het uiteindelijke doel van het platform is om tot een breed gedragen standpunt te komen omtrent de relevantie en toekomst van de neerlandistiek aan de Vlaamse universiteiten, en van het schoolvak Nederlands. En om, met vereende krachten, een plan voor versterking uit te denken.
Wim Vandenbussche en Frank Willaert vertegenwoordigen de KANTL in het Platform voor de Neerlandistiek, en fungeren als woordvoerder.
In 2024 waren er geen activiteiten van het Platform voor de Neerlandistiek.

4.6 Auteursgenootschappen

Vanaf 2020 organiseert de KANTL in opdracht van Literatuur Vlaanderen de toekenning van overheidssubsidies aan auteursgenootschappen. De werking van auteursgenootschappen sluit immers nauw aan bij de missie en expertise van de KANTL. Op die manier werken Literatuur Vlaanderen en de KANTL aan een geïntegreerd letterenbeleid, dat inspeelt op het versterken van literair erfgoed in Vlaanderen.

4.6.1 Subsidieronde werkjaar 2024

De dossiers voor het werkjaar 2024 werden geëvalueerd door een beoordelingscommissie bestaande uit Leen van Dijck, Lut Missinne en Thomas Van der Goten. Na evaluatie van de ingediende dossiers werden de volgende subsidies toegekend:

- Filip De Pillecyncomité: toekenning van 750 euro basissubsidie + projectsubsidie van 1500 euro
- Guido Gezellegenootschap: toekenning van 750 euro basissubsidie + projectsubsidie van 150 euro
- Guido Gezellekring: toekenning van 750 euro basissubsidie + (onder voorbehoud) projectsubsidie van 1500 euro
- Louis Paul Boongenootschap: toekenning van 750 euro basissubsidie + projectsubsidie van 1500 euro
- Herdenkingscomité Karel Van de Woestijne: toekenning van 300 euro subsidie
- Stijn Streuvelsgenootschap: toekenning van 750 euro basissubsidie
- René De Clercqgenootschap: geen toekenning

De commissie stuurt aan op een samenwerking tussen het Guido Gezelle Genootschap en de Guido Gezellekring en verwacht vanaf volgend jaar slechts één rekeningnummer voor alle basis- en projectwerking rond Gezelle.

4.6.2 Subsidieronde werkjaar 2025

In 2024 werd tevens de subsidieronde voor het werkjaar 2025 georganiseerd. Acht auteursgenootschappen dienden voor de deadline van 15 november 2024 een dossier in:

- Filip De Pillecyncomité: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie + 1500 euro projectsubsidie
- Louis Paul Boon Genootschap: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie + 1500 euro projectsubsidie
- Reynaertgenootschap: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie + 1500 euro projectsubsidie
- Stijn Streuvelsgenootschap: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie
- Guido Gezellegenootschap: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie
- Guido Gezellekring: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie + 1500 euro projectsubsidie
- Herdenkingscomité Karel Van de Woestijne: aanvraag ingediend voor 750 euro basissubsidie

De subsidiedossiers worden telkens in januari geëvalueerd door de beoordelingscommissie.

Hoofdstuk 5.
Wetenschappelijke werking

De KANTL is een cultureel-wetenschappelijke overheidsinstelling, een onafhankelijk en multidisciplinair genootschap met rechtspersoonlijkheid. De Academie heeft als doel de studie, beoefening en bevordering van de Nederlandse taal en de Nederlandse letterkunde. Deze missie is decretaal vastgelegd.

5.1 Periodieke publicaties van de Academie

5.1.1 Jaarboek van de KANTL

In juli 2024 verscheen *Jaarboek 2024*, onder redacteurschap van Thomas Van der Goten. Het *Jaarboek* beschrijft de stand van zaken in verband met de Academie op 1 januari van het genoemde jaar; de informatie over de werking betreft het voorafgaande kalenderjaar.
De prijs per deel bedraagt 20 euro exclusief verzendkosten. Nog verkrijgbaar: 1991 en de volgende jaargangen, voor 11 euro.

5.1.2 *Verslagen & Mededelingen*

In 2024 verschenen twee afleveringen van *V&M*: vol. 133, nr. 1 (2023), met een themanummer gebaseerd op het KANTL-colloquium over Virginie Loveling, georganiseerd door Piet Couttenier, Anne Marie Musschoot en Annelies Verbeke, en vol. 133, nr. 2 (2023), met losse artikelen van Willy Vandeweghe, Walter Daelemans, Bram Lambrecht en Piet Couttenier.

Vanaf jaargang 2021 verschijnen per jaargang telkens twee in plaats van drie afleveringen, die eerst online verschijnen via www.verslagenenmededelingen.be en vervolgens gedrukt worden. Een nummer van *Verslagen & Mededelingen* kan worden besteld via het secretariaat van de KANTL.

5.2 Monografieën en verzamelwerken

De KANTL geeft wetenschappelijk en essayistisch werk uit op het gebied van de Nederlandse taal- en letterkunde. Daarnaast publiceren we ook studies in verband met de bredere cultuur en geschiedenis van het Nederlandse taalgebied. Onze publicaties vormen zo een waardevolle aanvulling op de schaarse taal- en letterkundige uitgaven die binnen het commerciële circuit kunnen verschijnen.
Om bepaalde aspecten van onze wetenschappelijke uitgeverij beter te stroomlijnen, werken we sinds september 2016 samen met Universitaire Pers Leuven. Daardoor kunnen we ons nog beter op de acquisitie en evaluatie van manuscripten en de redactionele begeleiding van auteurs concentreren.
Een overzicht van alle publicaties van de KANTL is te raadplegen op kantl.be/werking/publicaties. Publicaties bestellen kan via de boekhandel of (voor nieuwe publicaties) via de website van de Universitaire Pers Leuven: upers.kuleuven.be.

De KANTL publiceerde in 2024 geen nieuwe titels.

5.3 De werking van het wetenschappelijk centrum CTB in 2024

5.3.1 Teksteditie

Het Guido Gezelle-brievenproject beoogt een wetenschappelijke online teksteditie van de 7700 brieven die in het Gezellearchief bewaard worden.
In 2024 werden aan de digitale editie GezelleBrOn ruim vierhonderd brieven toegevoegd. De meeste daarvan kaderen binnen het deelproject ‘Vrouwen van papier’, dat zevenhonderd brieven van tweehonderd vrouwelijke correspondenten van Gezelle bundelt. Dit deelproject is intussen afgerond. Tegen eind 2024 groeide het totale aantal gepubliceerde brieven in de online editie tot 2400, een derde van de volledige correspondentie.
Het brievenproject is een participatieproject dat steunt op de medewerking van vele vrijwilligers. De KANTL neemt de technische ondersteuning van de teksteditie voor haar rekening. Om de data-uitwisseling met het Gezellearchief te optimaliseren, werd het databeheerplatform grondig aangepakt. Ook de functionaliteit van de webapplicatie werd geoptimaliseerd, met accuratere filterresultaten en verbeterde exportmogelijkheden.

5.3.2 Bronnenstudie

In de webapp van het Toponymisch Woordenboek van Oost- en Zeeuws-Vlaanderen werden een aantal correcties van lemmata en plaatsnamen doorgevoerd.

Binnen het Corpus dialectmateriaal Pieter Willems werd het schriftje van Leuven gedigitaliseerd. Dit bestond niet op microfiche en was dus ook nog niet eerder aan het online bronnenmateriaal toegevoegd. Ook de dialectenquête voor Stokkem werd toegevoegd. Verder waren er een aantal correcties van Kloekecodes en historische plaatsnamen. Ondertussen wordt ook gewerkt aan een update van de webapplicatie met onder meer een nieuwe inleiding door Georges De Schutter.

5.3.3 CTB-commissie

Eind 2023 werd er een CTB-commissie samengesteld die de koers bepaalt van het CTB, dat in 2024 de nieuwe naam 'Corpora, Tekstedities en Bronnen' kreeg. De CTB-commissie bestaat uit Jacques Van Keymeulen, Walter Daelemans, Dirk Geeraerts, Rik Vosters, Georges De Schutter, Willy Vandeweghe, Piet Couttenier, Marcel De Smedt, Yves T'Sjoen, Dirk de Geest, Judith Van Doorselaer (personeel) en Mario Van Assche (personeel).

5.3.4 KANTL-website

De vernieuwing van de websites van de KANTL wordt gradueel aangepakt. We streven daarbij naar een gelijkaardige stijl en vormgeving over de verschillende sites heen.
In aanloop naar de voorstelling van de nieuwe literaire canon in 2025 werd een nieuwe website ontworpen, die zal worden voorgesteld samen met de nieuwe canonlijst.
Er wordt ook gewerkt aan een nieuwe CTB-website. Alle CTB-publicaties en -data zullen daar op een overzichtelijke wijze worden gepresenteerd voor zowel een wetenschappelijk als een breder publiek. De nieuwe website wordt in het najaar van 2025 aan het publiek gepresenteerd.
Daarna krijgt de KANTL-hoofdwebsite een grondige opfrissingsbeurt, en zorgen we voor een maximale integratie van de twee andere websites.

5.3.5 ICT-ondersteuning

De webserver kreeg een upgrade naar een nieuwer besturingssysteem. Daardoor voldoen we aan strengere beveiligingsvereisten, wat onze applicaties extra bescherming biedt. Tegelijk breidden we de back-up- en opslagcapaciteit uit, zodat zowel onze huidige als toekomstige applicaties en data optimaal ondersteund worden.
Er werd ook werk gemaakt van een betere Google-indexering van onze webapplicaties, die ervoor moeten zorgen dat ze vlotter te vinden zijn door zoekmachines.

5.4 Bibliotheek en archief

Met de Universiteitsbibliotheek Gent, die in het verleden al verschillende onderdelen van de KANTL-collectie heeft overgenomen, werd overeengekomen dat nu ook de handschriften en kostbare werken van de KANTL worden overgedragen. Het gaat om alle werken die nog geen deel uitmaakten van de collectie van de Universiteitsbibliotheek. De overdracht neemt de vorm aan van een langdurige bruikleen van dertig jaar (automatisch verlengbaar); de oude KANTL-signaturen van de handschriften blijven zichtbaar. Op 6 juni werden de betreffende werken opgehaald. De Universiteitsbibliotheek Gent zal werk maken van de digitalisering van de materialen, en waar nodig, de restauratie ervan. De leden van de KANTL zullen in de toekomst volledige toegang krijgen tot de Universiteitsbibliotheek.

In het weekend van 20 en 21 april 2024 vond ook de allerlaatste publieke boekenverkoop plaats. Hiermee kregen heel wat waardevolle werken een nieuwe, geïnteresseerde eigenaar.

5.5 Medewerking aan literatuurgeschiedenis.org

In 2021 nodigde de Nederlandse Taalunie de KANTL uit om enkele leden af te vaardigen om deel uit te maken van de redactieraad van de website literatuurgeschiedenis.org. Deze website biedt kennis, verdieping en inspiratie voor leraren en leerlingen in Nederland en Vlaanderen. De site is specifiek ontwikkeld voor leerlingen in de bovenbouw van het Nederlandse voortgezet onderwijs en de derde graad van het Vlaamse secundair onderwijs en wordt ook gebruikt door (eerstejaars)studenten en andere belangstellenden in het Nederlandse taalgebied. De site werd in 2020 vernieuwd door de KB en de Taalunie.

Twee KANTL-leden, Dirk de Geest en Lut Missinne, namen in 2021 het lidmaatschap van de adviescommissie van literatuurgeschiedenis.org op zich. Zij zetten dit engagement voort in 2024.

Hoofdstuk 6.
Evenementen en culturele activiteiten

De KANTL wil een open huis zijn. Ze organiseert heel wat evenementen in haar eigen Academiegebouw, en organiseert daarnaast samen met allerlei partners verschillende evenementen buitenshuis. Dit past binnen haar decretale missie om 'publieksparticipatie in cultuur en wetenschap te bevorderen door openbare activiteiten te organiseren'. In dit hoofdstuk volgt een overzicht van de KANTL-evenementen in 2024.

6.1 Studiedagen en lezingen

6.1.1 'Speel ermee in je klas' – Inspiratiedag voor leerkrachten rond canonpoëzie, 17 januari

Op 17 januari, bij de aftrap van de Poëzieweek 2024, was de KANTL medeorganisator van een inspiratiedag voor leerkrachten rond canonpoëzie. Tijdens deze inspiratiedag konden leerkrachten in bibliotheek De Krook hapklare en creatieve ideeën ontdekken om jongeren warm te maken voor zowel hedendaagse kinderpoëzie als iconische canongedichten. Na een inleiding door Edward van de Vendel volgden twee reeksen parallelle sessies. Mary Heylema leerde ons een routegedicht maken in de voetsporen van Slauerhoff; Seckou Ouologuem speelde met rijm, rap en slam; Nerkiz Sahin goochelde betekenisvolle woorden om tot rijmpjes, verhalen en woordwatervallen, en Bette Westera ging op zoek naar een nieuwe taal voor oude poëzieklassiekers. Na de middag kleedde Goedele Horemans Vasalis' 'De idioot in het bad' uit tot op het beeld, leerde Evi Rosiers ons hoe je een gedicht tot een geschenk maakt; rapte Fatih De Vos met Paul Van Ostaijen en stapte Marieke Gerard op een carrousel vol speelse werkvormen voor poëzie. Het slotwoord kwam van Daniel Billiet, curator van deze inspiratiedag. 'Speel ermee in je klas' was een initiatief van uitgeverij De Eenhoorn in samenwerking met Poëziecentrum, Bibliotheek De Krook, Creatief Schrijven, Literatuur Vlaanderen en de KANTL.

6.1.2 KANTL-colloquium ChatGPT, 21 juni

Op vrijdag 21 juni 2024 vond in de KANTL een studiedag plaats over Generatieve AI (voornamelijk ChatGPT en andere grote taalmodellen) voor het Nederlands en de neerlandistiek. Er werd gereflecteerd over de gevolgen van generatieve AI voor het onderwijs (Nederlands en eventueel vreemde talen, secundair en/of hoger onderwijs), voor de taalkunde, voor het beeld dat we hebben over creatieve taalproductie (van copywriting tot literatuur) en over het belang van de constructie van taalmodellen voor het Nederlands. Ook de ethische aspecten werden onder de loep genomen. Op initiatief van KANTL-lid en computerlinguïst Walter Daelemans kwamen Dirk Geeraerts, Tim Van de Cruys, Lieve De Wachter, Frieda Steurs en Juliet van Rosendaal aan het woord. Alle lezingen werden opgenomen en na afloop op het KANTL-YouTube-kanaal aangeboden.

6.1.3 Openbare vergadering: lezing door Eline Zenner, 'De verenglishing van het Nederlands (in Vlaanderen)' en installatie van nieuw academielid Koen Peeters, 20 november

Zie 4.1.1.

6.1.4 Te gast: Organiseer jezelf als auteur, workshopreeks, 21 november

VONK & Zonen, VAV (Vlaamse Auteursvereniging) en Poëziecentrum sloegen de handen in elkaar voor een workshopreeks over de zakelijke aspecten van het auteurschap.
Op 21 november gaven Carlo Van Baelen en Ellen Van Tichelt inzicht in de boekensector in Vlaanderen. Daarbij werd toelichting gegeven over belangrijke spelers, uitgeverijen, organisaties, het traject naar publicatie enzovoort. De volgende vragen kwamen daarbij aan bod: Hoe onderhandel je over opdrachten? Welke zakelijke structuur past bij je? Welke zakelijke marge heb je?
Op 28 november stonden auteursrechten centraal. Carlo Van Baelen en Eva Van Remoortel gingen in op de juridische aspecten van het auteurschap.
Op 5 december bespraken Carlo Van Baelen en Mathijs De Ridder de problematiek van een correcte verloning.

6.2 Boekpresentaties

6.2.1 Luc Devoldere, *Zwerven langs de Limes*, 8 maart

Op vrijdag 8 maart vond in de KANTL de feestelijke presentatie plaats van *Zwerven langs de limes*, waarin auteur Luc Devoldere verslag doet van zijn reis langs de randen van het Romeinse Rijk.
Luc Devoldere is een belezen en erudiet observator, die vastlegt wat hem onderweg heeft getroffen en welke historische, literaire en politieke lijnen elkaar kruisten in zijn blikveld. Het moest een boek worden over grenzen: grenzen die beperken en identiteit geven, maar ook buitensluiten en beschermen. Maar de geschiedenis haalde de moderne reiziger in.
Op 8 maart stelde de auteur samen met uitgeverij Athenaeum het boek voor in de KANTL. Na een inleiding door classicus Patrick De Rynck ging literatuurcriticus Frank Hellemans in gesprek met de auteur. Nadien hieven we het glas op dit caleidoscopische boek. Boekhandel Walry verzorgde een boekenstand.

6.2.2 Hans Vandevoorde, *Stil verzet. De oorlogsjaren van August Vermeylen 1939-1945*, 9 september

Op 9 september 2024 stelde auteur Hans Vandevoorde (Vrije Universiteit Brussel en UGent) samen met de KANTL, Amsab-ISG en het Vermeylenfonds het boek *Stil verzet* voor, de eerste biografie van gewezen KANTL-lid August Vermeylen (1872-1945). Vermeylen was een van de leiders van de Vlaamse Beweging voor 1940 en tevens de eerste rector van de vernederlandste Rijksuniversiteit Gent. Hij was eveneens een socialistisch senator, kunsthistoricus, letterkundige en schrijver. Het boek biedt een kwetsbaar en indringend verhaal over hoe een intellectueel probeert te overleven tijdens de oorlogsjaren. Hans Vandevoorde ging in gesprek met Els Snick, docent Duits aan de UGent en vertaler van onder anderen Joseph Roth. Er werd niet alleen gesproken over de thema's van het boek en de figuur van Vermeylen, maar er werd ook ingegaan op de vraag hoe we de culturele geschiedenis van intellectuelen in Vlaanderen kunnen schrijven.

6.3 Culturele en literaire activiteiten

6.3.1 Het Grote Voorleesfeest (Leesfonds), 28 april

Op zondag 28 april 2024 organiseerde het Leesfonds het Grote Voorleesfeest, een namiddag boordevol taalplezier voor jong en oud. Op het programma stond een vrolijke mix van taalspelletjes voor kinderen en inspirerende sessies voor volwassenen. Taalkunstenaar Anke Verschueren bracht haar Grote Rijmshow, poëziecoach Floortje De Backer kwam langs met een koffer vol gedichten, en Ria Dorssemont – de allereerste leesjuf van Vlaanderen – las voor uit een van haar favoriete kinderboeken. Als feestelijke afsluiter kreeg elk kind een boek mee naar huis. Zo werd de fondsenwervingscampagne *Elk kind een boek* op een mooie en symbolische manier afgerond.

6.3.2 Zomerlief gaat vreemd, 19-28 juli

Gentse uitgevers, literaire tijdschriften, auteurs, acteurs, muzikanten, poëtische marktkramers, stoorzenders en slammers palmden de KANTL in tijdens dit tiendaagse festival van literair Gent. Ze brachten woorden en klanken in allerlei gedaanten voor jong en oud. Onder anderen Donald Niedekker, Lize Spit, Iduna Paalman, Ramy El-Dardiry, Xavier Roelens, Mira Bryssinck, Betül Sefika, Btissame Bourrich, Matthijs De Ridder, Loeke Vanhoutteghem, Jonas Bruyneel, Karel De Saedeleer, Arno Van Vlierberghe, Johannes Wirix-Speetjens, Ingrid Weinberger, Kim Pauwels, Dieter Honoré, Lotte Lola Vermeer, Sam De Graeve, Dries Josten en Hanna De Grave Loyson stonden op ons podium.
Zomerlief gaat vreemd was ook in 2024 weer een coproductie van de KANTL, Trefpunt vzw en het Vermeylenfonds.

6.3.3 Nacht van de canon, 27 september

Op 27 september was het academiegebouw opnieuw het feeërieke decor voor een uitverkocht literair-muzikaal feest. De aftrap van de Nacht van de Canon – en meteen ook van de tiende Week van het Nederlands – werd gegeven door Cesar Majorana en Mohamed Ouaamari. Daarna passeerden eeuwenoude en splinternieuwe woorden van en door Tülin Erkan, Peter Terrin, Bob Vanden Broeck, Joke van Leeuwen, Amir Bachrouri, Miriam Van hee, Joke Van Caesbroeck, Bregje Hofstede, Dimitri Verhulst, en ceremoniemeester Christophe Vekeman de revue.

De sterren aan het muzikale firmament fonkelden niet minder. Bel Ayre, met sopraan Lieselot De Wilde en gitarist Peter Verhelst, verkende alle uithoeken van de wereld. FULCO en 'volkszanger voor nieuwe tijden' Porcelain ID brachten naast enkele eigen nummers een update van het Antwerps Liedboek. Hendrik Lasure deed iets wonderlijks met een tussentaal en een piano. Afsluiten deden we – al dan niet liggend – met de melancholische slaapkamerfolk van Camille Camille.
Literair verpozen kon in de tapijtenzaal, waar dichter-dj Alex Deforce (Kiosk Radio) verzen van toen en nu mixte met muzikale eclectiek.
Ten slotte presenteerden we ook het unieke exemplaar van het Nieuw Antwerps Liedboek: een interactieve update door Teletext (en vele Antwerpenaren) van het oudste profane liedboek uit de Lage Landen.

6.3.4 Het Nieuw Antwerps Liedboek in de KANTL, 1 oktober

Hoe zou het Antwerps Liedboek er in de 21ste eeuw uitzien? Deze vraag inspireerde Teletext vzw tot de creatie van Het Nieuw Antwerps Liedboek. Het resultaat – eenendertig herwerkingen, elk geïnspireerd op een lied uit het oorspronkelijke Antwerps liedboek en met de hand door de auteurs opgetekend en gebundeld in één ambachtelijk gebonden boek – werd een maand lang (oktober 2024) exclusief in de KANTL tentoongesteld. De aftrap van deze periode werd gegeven tijdens de Nacht van de Canon, op vrijdag 27 september.

6.3.5 Uitreiking KANTL-prijzen tijdens Open KANTL, 16 oktober

Tijdens de feestelijke openbare vergadering van de Academie op 16 oktober 2024 werden de twee KANTL-prijzen van 2024 toegekend. Johan Vanhecke ontving de Leon Elautprijs voor zijn biografie van Hendrik Conscience, *Voor moedertaal en vaderland* (Uitgeverij Vrijdag, 2021). De Prozaprijs ging naar Anjet Daanje voor haar roman *Het lied van ooievaar en dromedaris* (Uitgeverij Passage, 2022). Respectievelijk juryvoorzitters Piet Couttenier en Yves T'Sjoen lazen het juryverslag voor. Voorafgaand bracht Lars Bernaerts een hommage aan Mark Insingel, dichter en KANTL-erelid, die eerder in 2024 overleed. Na de prijsuitreiking sprak Johan Vanhecke zijn dankwoord uit. Anjet Daanje kon niet aanwezig zijn, maar er werd een video getoond van een vooraf opgenomen interview tussen T'Sjoen en Daanje.

6.3.6 Expo Vrouwen van papier i.s.m. Bibliotheek Biekorf Brugge, 24 oktober

De sluitsteen van het project 'Vrouwen van papier' rond de vrouwelijke correspondenten van Guido Gezelle was een expo in de Openbare Bibliotheek van Brugge. De expo liep van 24 oktober 2024 tot 4 januari 2025. Curator Han Decorte verenigde twintig hedendaagse auteurs, dichters en kunstenaars om zich door de zevenhonderd brieven van tweehonderd vrouwen te laten inspireren. De expo toonde zowel originele archiefstukken als nieuw werk.
Naast de tentoonstelling werden een magazine, een podcast, stadswandelingen, literaire salons en workshops voor scholen aangeboden. Zo bracht het aan de bibliotheek verbonden Gezellearchief de verhalen van deze historische vrouwen naar het brede publiek.
Centraal op de tentoonstelling stond een aanraaktafel waarop de door KANTL gemaakte digitale brieveneditie te raadplegen was.

6.3.7 Herdenking Frans De Potter, 26 oktober

Frans De Potter (Gent, 1834-1904) was als zoon van een Gentse koetsier van nederige komaf en volgde enkel lagere school. Dat weerhield hem er echter niet van door zelfstudie uit te groeien tot een van de meest gerenommeerde negentiende-eeuwse intellectuelen. Hij startte als dichter, romanschrijver en journalist, maar zijn belangstelling ging gaandeweg steeds meer uit naar de historische wetenschappen. Hij heeft talrijke publicaties op zijn naam. Zijn belangrijkste werk is de 46-delige *Geschiedenis der gemeenten van Oost-Vlaanderen* (samen met Jan Broeckaert).
Frans De Potter stond ook aan de wieg van heel wat organisaties, zoals het Davidsfonds en de Koninklijke Vlaamsche Academie (in 1886), nu de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL). Hij werd er de eerste vast secretaris, wat hij tot zijn overlijden zou blijven. Hij lag ook mee aan de basis van het tijdschrift *Het Belfort*, dat achteraf zou fusioneren met *Dietsche Warande*. *DW B* bestaat nog steeds en is nu het oudste literair-culturele tijdschrift in de Nederlanden.
De Potter werd begraven op het Campo Santo in Sint-Amandsberg. Ter gelegenheid van de 120ste verjaardag van zijn overlijden organiseerde het Beschermcomité Campo Santo op 26 oktober 2024 een herdenkingsplechtigheid, die bestond uit een bloemenhulde aan zijn graf, een laudatio over zijn leven en werk, en een tentoonstelling in de kapel aan de begraafplaats.

6.3.8 De KANTL op Boektopia #1: Dimitri Leue, 29 oktober

Tijdens de boekenbeurs Boektopia in Kortrijk organiseerde de KANTL op dinsdag 29 oktober 2024 een lezing die zich in de eerste plaats richtte tot leerkrachten, over het belang van voorlezen, in het bijzonder van hoogtepunten uit de Nederlandse literatuur. Theatermaker en schrijver Dimitri Leue bracht een inspirerende lezing over het belang van voorlezen en illustreerde dit met zijn liefde voor literaire klassiekers. Zo bracht hij onder meer *Lucifer* van Vondel tot leven op het podium en nodigde hij zelfs een aantal mensen uit het publiek uit om samen met hem voor te dragen.

6.3.9 De KANTL op Boektopia #2: Evi Rosiers, 29 oktober

Een tweede presentatie van de KANTL op Boektopia ging dieper in op de vele details die van een matige voorlezer een geweldige voorlezer kunnen maken. Professioneel vertelster Evi Rosiers gaf tijdens een interactieve voordracht tips die meer kwaliteit, spel- en leesplezier kunnen brengen tijdens het voorlezen. Die presenteerde ze in het Meeting Center op de leerkrachtendag. De KANTL voorzag alle aanwezigen van een print van het leermiddel rond de poëzie van Paul van Ostaijen. Dit lessenpakket is opgenomen in het KANTL-project *De literaire canon in de klas*.

6.4 Schrijverswerkplekken

6.4.1 De schrijverswerkplek in het 'torenpaviljoen'

In 2014 werden twee sfeervolle kamers, met een mooi uitzicht op de historische binnenstad, ingericht als schrijverswerkplekken. Vanaf 1 januari 2015 konden schrijvers gebruikmaken van een werkplek in de koepel van het Academiegebouw. In 2020 werd ook een voormalige kantoorruimte opgeknapt en ter beschikking gesteld.
In 2024 maakten Annelies Bodiang en Hanna Desmet gebruik van onze schrijfruimtes.

6.4.2 Het schrijversverblijf in Beauvoorde

In het najaar van 2019 stelde Herita vzw de gloednieuwe schrijversresidentie in Beauvoorde ter beschikking. Deze creatieve werkplek bevindt zich in het voormalige schoolgebouw, net naast het prachtige kasteel en met zicht op het charmante en rustieke dorpscentrum van Wulveringem. De residentie werd als moderne studio ingericht en biedt schrijvers, kunstenaars en andere creatieve geesten een plek om in alle rust en in een prachtig historisch kader te werken. Ook de plaats Beauvoorde is niet toevallig gekozen: het kunstenaarsdorp heeft een lange traditie van literaire verblijven en gastbezoeken.

De schrijversresidentie van Kasteel Beauvoorde is een unieke dorpswoning naast het park en biedt de mogelijkheid om te overnachten. Naast een ruime werkkamer zijn er een slaapkamer, keuken en badkamer. De residentie biedt hedendaags comfort met centrale verwarming en internet en bevindt zich op de eerste verdieping. De ramen bieden een knap zicht op de rustieke omgeving. Een extra troef is de aanwezigheid van twee boekenwinkels op de gelijkvloerse verdieping en de nabijheid van het kasteelpark. Inspiratie kun je hier niet tekortkomen.

De schrijverswerkplek is momenteel gesloten. Zodra het kasteel opnieuw de deuren opent, kun je Studio Lucien opnieuw huren.

Hoofdstuk 7. Canonwerking

7.1 Inleiding

In 2021 werd een nieuwe beheersovereenkomst (2021-2025) afgesloten tussen Literatuur Vlaanderen en de KANTL met als doelstelling 'Leesbevordering van en door literair erfgoed'. Deze beheersovereenkomst omvat enerzijds de canonwerking van de KANTL (25.000 euro), en anderzijds de subsidiëring van de auteursgenootschappen (zie 4.6).
In 2024 bleef de KANTL vasthouden aan de tweeledige pijlerstructuur waarop ze, op advies van de commissie Letteren & Samenleving en Literatuur Vlaanderen, geland is. We richtten ons enerzijds op de (tweede en) derde graad van het secundair onderwijs, en anderzijds op het brede publiek in zijn meest inclusieve betekenis. We hadden nadrukkelijk oog voor diversiteit, en daar waar dit past bij de beoogde doelstellingen, zetten we in op multimedialiteit. We hebben ernaar gestreefd versnippering te vermijden en in de plaats daarvan te streven naar *langlopende, duurzame* projecten, met een opbouw over meerdere jaren heen. Een verhaal van lange adem dus, waarbij elk nieuw werkjaar op organische wijze voortbouwt op het vorige.

7.2 Publiekswerking

Eens in de zoveel tijd laait de discussie op over de Nederlandstalige literaire canon. Bestaat die eigenlijk wel? Hoeveel 'klassieke' werken telt de Nederlandstalige literatuur? Hoort iedereen zijn klassieken te kennen? Is het noodzakelijk dat middelbare scholieren een lijst met de belangrijkste Nederlandstalige literaire teksten lezen? Kunnen we met een canon onze klassieken behoeden voor de vergetelheid in tijden van ontlezing? Welke rol speelt een Nederlandstalige literaire canon in een geglobaliseerde samenleving? Met de parapluterm 'Canonfestival' werd een overkoepelend concept in het leven geroepen dat ook zijn neerslag vond op de website www.canonfestival.org en de vele verwijzingen via hashtags op sociale media.
Ook in onze eigen programmatie werkte het Canonfestival door in 2024. We trachtten met eigen evenementen een tweedelig doel te bereiken:

- In de eerste plaats wilden we het debat over de literaire canon stimuleren en een platform bieden waar iedereenopen en constructief van gedachten kon

wisselen. We stelden vragen als: Is een literaire canon nog iets van deze tijd? Hoe zou een levendige en diverse literaire canon eruit moeten zien? Zijn er misschien meerdere canons? Op welke manier kunnen canonteksten toegankelijker worden gemaakt?
- Daarnaast wilden we een grootschalig feest organiseren waaraan iedereen kon deelnemen, waar iedereen zich toe kon verhouden, bestaande uit diverse activiteiten die bijdroegen tot de verspreiding van de canon, afhankelijk van de doelgroepen lokaal, nationaal en internationaal. Want mooie romans, gedichten, teksten of toneelstukken zijn van alle tijden, komen uit het hele Nederlandse taalgebied en zijn een feest om te lezen of naar te luisteren.

7.2.1 Passe-partout

Op 21 maart werd de cd van Passe-partout voorgesteld tijdens een concert in de Centrale. Dit is het resultaat van een driejarige samenwerking tussen De Centrale, Poëziecentrum en de KANTL. Muzikanten uit zes Gentse taalvariëteiten (uit Ghana, Iran, Marokko, Nepal, Palestina en Turkije) zetten een klassieker uit hun taalgebied in het Nederlands en een canoniek Nederlandstalig gedicht in hun eigen taal op muziek.
Het resultaat werd een harmonieuze kruisbestuiving tussen muziek en literatuur, tussen taal en cultuur, waarbij de Nederlandstalige literaire canon samenvloeit met een internationale poëtische traditie.

7.2.2 Nacht van de canon, 27 september

Zie 6.3.3.

7.2.3 De KANTL op Boektopia #1: Dimitri Leue, 29 oktober

Zie 6.3.8.

7.2.4 De KANTL op Boektopia #2: Evi Rosiers, 29 oktober

Zie 6.3.9.

7.3 Educatieve werking

7.3.1 Literaire canon in de klas – De Samenlezing

Wat voorafging...

De KANTL ontwikkelde een concrete, didactisch verantwoorde methode rond interactief voorlezen in de klas, met een focus op de literaire canon en het principe van samen lezen. Het project kreeg de werknaam 'De Samenlezing'. Deze methodiek is in de eerste plaats gericht op leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs, meer specifiek de richtingen dubbele finaliteit en arbeidsmarkt (het vroegere TSO en BSO), maar is tegelijk universeel genoeg om ook in andere richtingen te worden ingezet. De methodiek is in het bijzonder geschikt voor leerlingen met een leesbeperking of met een andere moedertaal. De methode stimuleert ook open gesprekken over teksten, waardoor diversiteit binnen de klas wordt erkend en gewaardeerd.

Er werd een nieuwe website gebouwd en gelanceerd als tegenhanger voor www.literairecanon.be, namelijk literairecanonindeklas.be. Daarop werden kant-en-klare leermiddelen rond sleutelwerken uit de Nederlandse literatuur gepubliceerd, aangevuld met een inspiratiegids vol praktische ideeën om dit materiaal in de klas te gebruiken, en per leermiddel een duidelijke briefing voor leerkrachten. Daarnaast werd een online videoreeks gelanceerd waarin leerkrachten kunnen leren hoe ze hun voorleesvaardigheden in de klas kunnen versterken.

Bij aanvang van het project lag de focus vooral op het ontwikkelen van een methodiek die stevig onderbouwd is door recent leesbevorderingsonderzoek en op het creëren van een eerste lading toegankelijke en aantrekkelijke leermiddelen die worden aangeboden via een gebruiksvriendelijke website. Na een brede communicatiecampagne en een succesvolle testfase in de dubbele finaliteit (arbeidsmarkt- en doorstroomfinaliteit) was het fundament gelegd om op regelmatige basis leermiddelen volgens deze voorleesmethode aan het platform toe te voegen.
Daarnaast werd een resonantiegroep samengesteld, bestaande uit vijf leerkrachten die de leermiddelen hielpen ontwikkelen en die ook in de toekomst feedback zullen geven op nieuw lesmateriaal binnen dit project.

In 2023 werden deze negen leermiddelen ontwikkeld:

- In een eerste fase werden de volgende vier leermiddelen gepresenteerd: de klassieker *Reynaert de vos*, het mirakelverhaal *Beatrijs,* de tragedie *Lucifer* (Joost van den Vondel) en *Saïdjah en Adinda*, een verhaal uit de *Max Havelaar* van Multatuli.

- In een tweede fase werden nog vijf leermiddelen ontwikkeld, namelijk *Walewein* (een middeleeuwse ridderroman), *Mariken van Nieumeghen* (een mirakelspel uit de vroege 16de eeuw), *De Leeuw van Vlaanderen* (een historisch epos uit de vroege 19de eeuw), *Pallieter* (een vitalistische roman uit 1916) en *Nagelaten gedichten* van Paul van Ostaijen uit 1928.

Werkzaamheden in 2024

In 2024 werd ingezet op de creatie van drie nieuwe leermiddelen en op de verbetering van het reeds beschikbare materiaal. Criteria bij de selectie waren: de mogelijkheid om een volledig verhaal te lezen of een aantal fragmenten die de essentie van het canonwerk als geheel vatten; diversiteit in genre, tijdperk en stijl; relevantie voor de leefwereld van jongeren; en betaalbaarheid van auteursrechten. Bovendien werd rekening gehouden met de voorkeuren van de leerkrachten uit het team.
Er werd voor gekozen om leermiddelen te ontwikkelen bij de klassiekers *Oeroeg* (Hella S. Haasse), *De ontdekking van de hemel* (Harry Mulisch) en *De donkere kamer van Damokles* (Willem Frederik Hermans). Er werd gebruikgemaakt van recente edities. De nieuwe leermiddelen worden in 2025 gefinaliseerd en aangeboden.

Voor het uitwerken van de nieuwe lesbrieven werd samengewerkt met leerkrachten die ervaring hebben met het vak Nederlands in richtingen met dubbele finaliteit en finaliteit arbeidsmarkt: Wouter Braet, Celien Fleurackers en Aileen Debusscher. Zij fungeerden bovendien als klankbord of ‘resonansgroep’ voor elkaar.
Voor de illustraties kozen we bewust voor jonge illustratoren met een feel voor literatuur, die elk in hun eigen stijl perfect de geest en de essentie van het canonwerk wisten te vatten. We werkten samen met Klaas De Baere, Charlotte Peys en Amber Gyselings. De vormgeving van de boekjes en de belettering van de covers waren opnieuw in handen van Stijn Dams. Voor de tekstredactie deden we een beroep op de zelfstandige redacteurs Wendy Meulemans en Annemiek Seeuws.

Behalve via onze eigen website wordt het lesmateriaal verspreid via het invloedrijke platform *KlasCement* en er wordt eveneens naar verwezen door onder andere *Het Archief voor Onderwijs*.
In de loop van 2024 stelden we ons educatieve project ook voor in verschillende lerarenopleidingen. We gingen er praktisch met het lesmateriaal aan de slag: de studenten lazen een fragment aan elkaar voor en overliepen de bijbehorende vragen. We hebben verschillende opleidingen benaderd, gaande van een Educatieve

Masteropleiding aan de Universiteit Antwerpen tot het vak Cultuurdidactiek aan de VIVES Hogeschool.
We namen deze ervaringen mee bij onze evaluatie van de bestaande aanpak en website. Dankzij de verzamelde feedback werd de structuur herbekeken. De inspiratiegids werd ingekort en de briefings werden uitgebreid. De bedoeling is om (nieuwe) leerkrachten op een laagdrempelige, duidelijke(re) manier wegwijs te maken op onze website. Aan illustrator Louise De Meester werd gevraagd om een helder stappenplan te verbeelden. Alle aanpassingen zullen online worden doorgevoerd in 2025.

7.3.2 'Speel ermee in je klas' – Inspiratiedag voor leerkrachten rond canonpoëzie, 17 januari

Zie 6.1.1.

7.3.3 Samenwerking met De Leraarskamer van Knack

Uit een grootschalig onderzoek bleek dat heel wat abonnees van *Knack* leerkrachten zijn. Daarom lanceerde *Knack* een paar jaar geleden een platform speciaal voor hen: De Leraarskamer. Om de leermiddelen rond de literaire canon beter bekend te maken bij leerkrachten, werd een samenwerking opgezet met dit platform. Op de website van de Leraarskamer kreeg de Literaire canon in de klas een eigen pagina, met aandacht voor de leermethode en het lesmateriaal. Zes maanden lang werd de pagina ook gepromoot op de homepage van Knack.be.

7.3.4 Voorbereiding promofilmpje

In 2024 werden eerder gemaakte afspraken met videograaf Liese Lattrez omgezet in een concreet stappenplan voor begin 2025. De bedoeling van het promofilmpje is om leerkrachten op een visueel aantrekkelijke manier duidelijk te maken hoe onze kant-en-klare leermiddelen in elkaar zitten en hoe eenvoudig het is om ermee aan de slag te gaan. We hebben een geschikte leerkracht gevonden, die in overleg met de videograaf en met de KANTL alle voorbereidingen voor een concrete les rond een bepaald leermiddel heeft uitgewerkt. Om in één lesuur toch alle stappen te doorlopen en in beeld te kunnen brengen, werd een leermiddel herleid tot een beknopte passage en een aantal kenmerkende vragen. Na afloop van de les volgt een kort interview met de leerkracht en twee leerlingen,

waarin ze terugblikken op hun ervaring met het leermiddel en delen wat het hen heeft bijgebracht.

7.3.5 Samenwerking met Cultuurconnect rond e-books

KANTL en Cultuurconnect gingen in 2024 een samenwerking aan met als doel de digitalisering van de werken uit de literaire canon. Er werd onderzocht hoe de KANTL haar expertise kan inzetten voor dit project. Zo werd een inventaris opgesteld van alle edities van de canonwerken (volgens de lijst van 2020) en werd nagegaan hoe een hertaling en/of een werk met glossen in de kantlijn naar een e-boek kan worden omgezet. De KANTL deed een beroep op de expertise van een aantal leden om voor elk werk een geschikte editie naar voren te schuiven, die zowel een breed publiek kan aanspreken als de uniciteit en de kwaliteit van de oorspronkelijke uitgave bewaart. Samen met Cultuurconnect werden externe spelers gecontacteerd die dergelijke e-books (epub) ontwikkelen en werd de praktische uitwerking van het project verder onderzocht. Er werd alvast een overzichtslijst opgesteld met alle edities waarvan een epub bestaat, en er werden gesprekken aangeknoopt tussen Cultuurconnect en diverse uitgeverijen en de DBNL over de auteursrechten. Samen met de KANTL werd nagedacht over de visualisatie van de reeks en de manier waarop ze verspreid zal worden via de bibliotheken (digitaal), onder het keurmerk van de KANTL.

Hoofdstuk 8.
Dienstverlening voor derden

8.1 Boekpresentaties

Zie 6.2.

8.2 Concertreeksen Gentse Feesten

Zie 6.3.2.

8.3 Zaalgebruik door derden

Een belangrijk aspect van de KANTL-werking is de zaalwerking voor derden, wat inhoudt dat de KANTL haar zalen ter beschikking stelt voor culturele en wetenschappelijke organisaties waarvan de werking aansluit bij de werking van de Academie. De tabel hieronder vormt een overzicht van de activiteiten waarvoor de KANTL haar zalen ter beschikking stelde en de evenementen waarbij de KANTL als co-organisator optrad. Ook de regelmatig wederkerende activiteiten werden opgenomen in de lijst.

Nr.	**Datum**	**Organisator (vereniging, instelling…)**	**Activiteit**
1	1 februari 2024	UGent/Vakgroep Letterkunde	Workshop
2	8 maart 2024	Uitgever Athenaeum	Boekvoorstelling *Zwerven langs de limes*, Luc Devoldere
3	15 maart 2024	Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis (KZM)	Bijeenkomst met 22 lezingen
4	21 maart 2024	UGent/Centrum voor Logica & Wetenschapsfilosofie	Workshop LHPS Inspiration Day

Nr.	Datum	Organisator (vereniging, instelling…)	Activiteit
5	22 maart 2024	Poëziecentrum	Boekvoorstelling *De nachtwaker*, Yu Kwang-chung; *De zon verschrompelt tot een witte dwerg*, Chen Yuhong; *Levenslijn* Yinni
6	27 maart 2024	Hof van Commerce	Fotoshoot
7	24-26 april 2024	UGent/Centrum voor Logica & Wetenschapsfilosofie	Workshop Transforming Science
8	21-23 mei 2024	Verein für Niederdeutsche Sprachforschung	Colloquium met 17 lezingen
9	13 juni 2024	Vlaamse juristenbeweging	Verkiezing 'Juridisch woord van het jaar'
10	20 juni 2024	Literatuur Vlaanderen	Workshop Publishers Tour
11	9 september 2024	Uitgever Lannoo	Boekvoorstelling *Stil Verzet*, Hans Vandevoorde
12	12 september 2024	Vlaams Talenplatform	Vergadering
13	11 oktober 2024	UGent	Colloquium
14	23 oktober 2024	De Lage Landen	Vergadering Raad van Bestuur
15	21 november 2024	Poëziecentrum	Workshop 'Hoe ziet de boekensector in Vlaanderen er eigenlijk uit?', Carlo van Baelen en Ellen Van Tichelt
16	28 november 2024	Poëziecentrum	Workshop 'Alles over je auteursrechten', Carlo van Baelen en Eva Van Remoortel
17	30 november 2024	Bond Gentse Germanisten	Jaarvergadering

Nr.	Datum	Organisator (vereniging, instelling…)	Activiteit
18	5 december 2024	Poëziecentrum	Workshop ‘Wat is een correcte verloning?’, Carlo van Baelen en Matthijs de Ridder
19	door het jaar	UGent	5 doctoraten
20	door het jaar	Literaire Tafel Gent	8 bijeenkomsten
21	door het jaar	Historische Talen	11 bijeenkomsten
22	door het jaar	Vizit, Gandante, Erfgoeddag, Open Monumentendag	rondleidingen

Hoofdstuk 9.
Berichten, toespraken en standpunten

9.1 Openingstoespraak van Leen van Dijck, voorzitter, 15 januari

Beste collega's, goede vrienden,

Het was een druk jaar, waarvan ik graag enkele hoogtepunten in herinnering breng (er zijn, meen ik, weinig of geen dieptepunten).
We hadden een aantal grote 'werven', domeinen waarin we bijzonder actief waren of moesten zijn.

Laat ik beginnen met een 'opgeleverde' werf: het dossier over het personeelsstatuut: de overgang van overheid naar de culturele sector. Dat dossier werd opgestart in 2018, uiteindelijk werd de met de vakbonden onderhandelde collectieve arbeidsovereenkomst ondertekend op 21 oktober 2022, de KANTL keurde die cao in haar algemene vergadering van 15 maart 2023 goed, waarna ook de minister officieel zijn fiat gaf.
Het nieuwe personeelsstatuut, paritair comité 329.01, trad in voege vanaf 1 april 2023.
De KANTL engageerde ook, na vele jaren, weer iemand voor het CTB: Mario Van Assche startte als freelancer op 1 maart. We verwachten veel van hem, ondertussen heeft hij ook een uitgebreider contract.

Het Leesfonds is zijn laatste projectjaar ingegaan. Na afloop van het eerste werkjaar werd begin 2023 een tweede projectaanvraag ingediend en goedgekeurd, waarin het engagement werd opgenomen om minimaal 200.000 euro te verwerven onder het motto: elk kind een boek. Met een nieuwe equipe van gedreven freelancers wordt nu alles in het werk gesteld om dit project in schoonheid af te ronden.

Maar ik moet het natuurlijk ook hebben over een werf, een gigantische werf die nog maar net is opgestart: het gebouwendossier! Met de nieuwe erfpachthouder, Triginta, is er iets fundamenteels en onomkeerbaars gebeurd in dit huis. De Vlaamse overheid heeft zich weliswaar geëngageerd om de (torenhoge) huurprijs voor het huis van Oombergen te blijven betalen om de huisvesting van de KANTL te verzekeren, maar… Er moesten bijkomende huurinkomsten worden gezocht. De overheid heeft, voor alle duidelijkheid, zelf naar huurders gezocht

die – dat moet gezegd – het DNA van de KANTL benaderen, namelijk Ons Erfdeel en Poëziecentrum.
Op 16 februari zaten de KANTL, de twee toekomstige medebewoners en de Vlaamse administratie voor het eerst officieel samen, hier, in het huis van Oombergen.
Er werd door de administratie een eerste voorstel voor de ruimtelijke verdeling op tafel gelegd, een voorstel dat grosso modo heeft standgehouden!
Op 24 april werd dit voorstel aan Triginta gepresenteerd, zodat die erfpachthouder aan de slag kon met de verbouwingsvoorstellen. De drie partners hebben toen het wijze voorstel gelanceerd om een coördinator aan te stellen voor dit complexe dossier: Rik Vandecaveye. Na vele intense, soms heftige vergaderingen over plannen en voorstellen, kan de echte werf (letterlijk dus) beginnen in 2024.

Een van de zaken die met de nieuwe constellatie samenhangt, is het leegmaken van een aantal ruimtes, met name ook de bibliotheken. In functie daarvan heeft de KANTL drie boekverkopen georganiseerd. Die zijn zeer succesvol verlopen, met welgemeende dank aan personeel en vrijwilligers, maar zeker ook aan collega Dirk de Geest, die streng maar rechtvaardig de triëring en de prijszetting van de boeken heeft opgenomen. Plichtsgetrouw, maar met pijn in het hart. Zoals wij allen treuren om wat ooit onze immense en gekoesterde boekenverzameling is geweest, een opdracht die wij niet meer kunnen opnemen. Dat is lang geleden beslist, in 2017 al zijn de eerste boeken naar de Universiteit Gent overgeheveld, maar het blijft wrang om dit besluit concreet uit te voeren, zeker als het is om plaats te maken voor de collecties van anderen. Maar dit terzijde.

Ik wil deze terugblik afsluiten met een kleine greep uit de reguliere werking. In het kader van het Vlaamse Leesoffensief ontving de KANTL een subsidie om haar rijke educatieve aanbod rond de literaire canon en literair erfgoed uit te breiden. Martijn Dentant werkte dit zeer succesvol uit met een aantal ‘samenleesboekjes’ voor de richtingen dubbele finaliteit en arbeidsmarkt, het vroegere TSO en BSO.

De genootschapsvergaderingen gingen vanaf mei door in de tapijtenzaal, wat de interactie en de gemoedelijkheid ten goede kwam. We konden genieten van lezingen en literaire salons, 16 in het totaal, van Bart Vervaeck, Wannie Carstens, Philippe Hiligsmann, Stefan Hertmans, Walter Daelemans, Geert Buelens, Hans Smessaert, Marc van Oostendorp, Willy Vandeweghe, Mira Feticu, Geert van Istendael, Stefaan Van den Bremt, Leen Huet, Frits van Oostrom, Luc Devoldere en Erik Vlaminck.

Een in memoriam voor onze overleden ereleden werd uitgesproken door Willy Spillebeen voor Rudolf Van de Perre en door Erik Spinoy voor Michel Dupuis. Aan allen veel dank, en ook aan de vast secretaris, voor 'het oogsten' van de sprekers.

De openbare vergaderingen konden rekenen op een ruimer publiek.
In Beauvoorde herdachten we op 5 juli drie eeuwelingen: Christine D'Haen, Gerard Reve en Ivo Michiels.
Op 18 oktober werd de prijs voor poëzie uitgereikt aan Kreek Daey Ouwens en de prijs voor literatuurstudie ging naar Marlou De Bont.
En op 19 april werden twee nieuwe leden geïnstalleerd: Lars Bernaerts, in opvolging van Piet Couttenier, en Els Beerten, in opvolging van Geert van Istendael.

Maar ook naast de reguliere vergaderingen was het Genootschap actief.
De allereerste Taalpenning was voor Jozef Deleu, die op zaterdag 13 mei een gesmaakte huldeblijk kreeg.
Eveneens op veel enthousiasme van een groot publiek konden de boekvoorstellingen bogen:
Matthijs de Ridders Van Ostaijen-biografie (27 april); Frits van Oostroms Reynaertboek (26 mei); Stefaan Hertmans' *Verzamelde essays* (21 oktober) en de monografie *Van hof naar kapel* van Tine De Koninck (9 oktober), een uitgave van de KANTL.
Ook onze colloquia werden erg gesmaakt: over Vlaamse gebarentaal (12 mei); over en met Paul Claes (28 oktober) en over Virginie Loveling (2 december).

Intern werden drie nieuwe leden verkozen in opvolging van Willy Vandeweghe (Eline Zenner), Marcel De Smedt (Vanessa Joosen) en Frans De Haes (Daniel Cunin).
Het bestuur werd versterkt, eerst met Marcel de Smedt en Ann Marynissen (15 maart), later nog met Dirk Geeraerts (15 november).

Toegegeven, beste collega's, qua terugblik is dit een hele boterham. Maar het toont aan dat de KANTL een actief genootschap is, met een relevante werking. En daarvan hebben we kennelijk ook de minister-president kunnen overtuigen in ons gesprek met hem op 7 september. Het heeft ons een jaarlijkse verhoging van de dotatie met 200.000 euro opgeleverd.

Meteen een bruggetje naar een vooruitblik op 2024.

Dit wordt hoogstwaarschijnlijk het laatste jaar dat de KANTL de enige bewoner van het huis van Oombergen is. Met het oog op de komst van de medebewoners zal er nog heel wat verhuisd, herschikt en gereorganiseerd dienen te worden. Ons personeel zal een plek moeten inrichten in de twee bureaus aan de straatkant op de tweede verdieping, de vast secretaris zal zijn bureau moeten delen met de directeur. Ondertussen zullen grondige verbouwingswerken plaatsvinden op de derde en vierde verdieping, voor Ons Erfdeel en voor ons depot.

Poëziecentrum zal de twee andere bureaus op de tweede verdieping innemen en zal zijn documentatiecentrum inrichten boven het auditorium.

Er is ook een meevaller: de som van 600.000 euro, die in 2019 aan de KANTL was toegekend als investeringssubsidie voor 'een canoncentrum', kan integraal en zonder eigen financiële inbreng worden ingezet voor infrastructuurwerken die de drie organisaties ten goede komen. Daarmee willen we alvast de grote zaal en de salons proberen aan te passen aan de hedendaagse noden en behoeftes. Er is nog veel cijfer- en rekenwerk nodig, maar in februari zal Judith voor jullie een zo accuraat mogelijke presentatie geven van het totale plaatje, inclusief de mogelijke besteding van de 600.000 euro.
Dat hele dossier is een immense uitdaging. Gelukkig kunnen wij een beroep doen op de expertise van Rik Vandecaveye, die de hele transitie opvolgt en begeleidt. Zonder hem zou deze horde bijna onmogelijk te nemen zijn, zeker als Judith in mei met moederschapsrust gaat. Maar wij moeten vertrouwen hebben in de toekomst. De cohousing van drie uitgesproken en sterke organisaties is geen sinecure, maar biedt ook opportuniteiten. Samen zijn we sterker in wat ons bindt: de liefde en bekommernis voor taal, letteren en cultuur. In een weldoordachte communicatie moeten we deze meerwaarde ook uitdragen.

Daarnaast wordt in 2024 ook aan twee inhoudelijke dossiers gewerkt.
De huidige canoncommissie, die officieel van start is gegaan op 17 november 2023, bereidt een nieuwe/vernieuwde/herijkte canon voor, waar wij allemaal zeer gespannen naar uitkijken. In 2025 zullen we daar breed mee uitpakken. De communicatie rond de vorige versie van 2020 werd compleet vergald door de coronapandemie, maar nu zullen wij ons door niets meer uit het lood laten slaan, daar gaan we van uit.

In 2024 zal ook de vernieuwde CTB-commissie aan een nieuw actieplan werken, met realistische en concrete doelen, teneinde de bestaande digitale bronnen te valoriseren en te verduurzamen, en de verdere werking van dit centrum uit te tekenen. Dit alles binnen een realistisch financieel en personeel kader.

Want ook dat blijft een uitdaging. Met de verhoogde dotatie van 200.000 euro kunnen we heel wat realiseren, ook inhoudelijk, maar we moeten ook onze plichten van 'huurder' nakomen, met name in kleinere onderhoudswerken. Bovendien moeten we dringend investeren in meubilair, in comfortabele stoelen om maar iets te noemen. Kortom, het zal nog wat puzzelwerk vergen om een ambitieuze maar evenwichtige en gezonde begroting op te maken.

De KANTL moet ook dit jaar werk maken van een sterk activiteitenplan, met boeiende colloquia en studiedagen en presentaties die we zelf organiseren of

hosten. En ook daarvoor rekenen wij weer op jullie onmisbare medewerking en inzet. Want de KANTL, dat zijn jullie, allemaal!
Er zijn al enkele feestelijke zekerheden voor 2024.
Het Leesfonds zal afsluiten met een publiek slotevenement in april, waar het belang van lezen en geletterdheid nog eens in de verf wordt gezet.
Beauvoorde in juli zal Guido Gezelle en Lucebert als centrale figuren hebben, de eerste is 125 jaar overleden, de tweede is 100 jaar geleden geboren.
De Leon Elautprijs en de KANTL-prijs voor Proza worden in het najaar uitgereikt.
Drie nieuwe leden (Vanessa Joosen, Daniel Cunin en Eline Zenner) worden geïnstalleerd, van wie wij hopen dat zij de loyauteit en de inzet van hun voorgangers zullen opnemen. Van de ereleden kan ik alleen maar hopen dat zij zich zullen blijven engageren zodat we op hen kunnen blijven rekenen.
Normaliter was 2024 een jaar waarin niemand het erelidmaatschap zou opnemen (1949 was blijkbaar een geboorteluw jaar voor potentiële academieleden), maar daar heeft Erik Vlaminck onverwacht een stokje voor gestoken door vroegtijdig het erelidmaatschap aan te vragen. Wij danken hem oprecht voor zijn inzet, ook nu nog voor de nieuwe canon. We zullen een waardige opvolger kiezen. Bij die installatie zal Erik passend gelauwerd worden.
Over de colloquia kan ik nog weinig zeggen, maar dat over ChatGTP en artificiele intelligentie is alvast in voorbereiding.

Beste collega's, de werking van ons genootschap zou niet mogelijk zijn zonder de steun en de inzet en het engagement van ons personeel, onze medewerkers.
Ik wil hen daar zeer uitdrukkelijk en welgemeend voor danken.
Ik besef dat het soms heel veel is wat van hen wordt gevraagd: er is niet alleen het 'gewone' werk, maar ook de avond- en weekendactiviteiten waarbij zij de permanentie verzekeren. Gelukkig worden zij hierin bijgestaan door enkele geweldige vrijwilligers, die ik ook van harte dank.
Ik geef zo meteen Judith en Nicolas en Mario het woord voor een korte toelichting.
Maar niet voordat ik mijn nieuwjaarsbrief heb afgesloten met mijn warme wensen: moge 2024 voor jullie vreugde, geluk en gezondheid brengen, en voor de wereld vrede en verdraagzaamheid!

9.2 Toespraak van Frank Willaert bij het afscheid van Wim Vandenbussche

Waarde collega's,
Beste Wim,

Negen jaar geleden, op 1 juli 2015, werd de gloednieuwe eerste editie van onze Literaire Canon te Beauvoorde voorgesteld. Het was een zonovergoten zomer-

dag, er was een ongekend grote opkomst, voor één keer was er pers, bekende auteurs en straffe performers deden onze klassieken schitteren… En toch is er mij van die chaos aan herinneringen aan die bijzondere dag slechts één detail echt bijgebleven. Hoe onze voorzitter Erik Vlaminck tijdens de receptie naar me toekwam en zei: 'Ik heb daarnet met ons nieuwe lid Wim Vandenbussche kennisgemaakt, en dat zou wel eens een zeer goed bestuurslid kunnen zijn.'
En amper twee jaar later, Wim, zát je in het bestuur, en bleek je inderdaad een aanwinst voor de ploeg. Als niet één kun je in een mum van tijd de essentie van een probleem definiëren, argumenten tegenover elkaar afwegen en een overtuigende conclusie formuleren. Niet alleen bespaarde je iedereen op die manier veel vergadertijd, je hielp het bestuur ook koers houden op een soms woelige zee. Ik denk aan het canoncentrum dat noodgedwongen moest vervellen tot een kenniscentrum, de pijnlijke besparingen op de dotatie, de moeilijke beslissingen die genomen moesten worden om de stijgende personeelskosten in bedwang te houden, de improvisaties waartoe covid ons dwong… Steeds werd er met belangstelling naar jouw visie geluisterd en hielpen je adviezen het bestuur niet altijd op de makkelijkste, maar wel op de beste weg.
Toen je promotor Roland Willemyns je in onze Academie introduceerde wees hij, naast je grote wetenschappelijke verdiensten, op je talent om te netwerken. En inderdaad blijk je uitzonderlijk goed op de hoogte te zijn over de manier waarop men in andere, aan onze Academie verwante organisaties denkt en handelt. Die rijke kennis weet jij om te zetten in inzicht, inzicht dat helpt om soms moeilijke knopen door te hakken. Zelf vond ik het heel verrijkend om samen met jou het Vlaams Platform voor de Neerlandistiek te vertegenwoordigen, toen we op vraag van de Taalunie samen met de collega's van de IVN en van de Nederlandse Raad voor Neerlandistiek een actieplan opstelden voor de neerlandistiek. Het verwonderde me niet dat je luttele maanden later zelf aangezocht werd om voorzitter te worden van de IVN. Een wijze maar ook voor de hand liggende keuze, zeker als men in rekening brengt hoezeer je je al vele jaren inspant om de studie van het Nederlands ook in het buitenland te stimuleren.
Dat iemand met een drukke agenda als jij, nog volop actief in onderwijs en onderzoek, toch beschikbaar is voor veeleisende taken als bestuurder, visitator en adviseur van organisaties allerhande, is in deze tijd waar universiteiten van hun professoren verwachten dat ze op alle terreinen excelleren, maar dan liefst ten eigen bate, stilaan een zeldzaamheid. Ook in onze Academie zijn de gevolgen daarvan duidelijk te merken. Jouw gedrevenheid om ook in andere organisaties actief te zijn, is zonder enige twijfel gevoed door je maatschappelijk engagement. Toen hij je in de KANTL verwelkomde, vertelde ons erelid en jouw promotor Roland Willemyns dat jij als promovendus bij de keuze van je dissertatiethema aandrong op een onderwerp dat – ik citeer – 'niet alleen linguistisch, maar ook maatschappelijk relevant' was. Het is zonneklaar dat die wens tot de dag van vandaag voor jou een richtsnoer is gebleven. Je jarenlange inzet

voor onze Academie is een klaar bewijs van hoe jij nog steeds trouw bent aan dat ideaal dat je koesterde als jonge onderzoeker.
Belangeloos engagement is een kostbaar, want zeldzaam goed. Ik ben het bestuur van onze Academie dan ook erkentelijk dat ze mij de verrerende opdracht heeft gegeven om jou, in naam van alle leden, ereleden en medewerkers van deze Academie, te bedanken voor je onverdroten inzet. Die dankbetuiging laat ik wel vergezeld gaan van een wens: dat je, vroeg of laat, ooit weer mee aan het roer gaat staan van ons genootschap. Ik ben ervan overtuigd dat onze Academie daar alleen maar wel bij zal varen.

9.3 Toespraken tijdens installatievergaderingen

9.3.1 Verwelkoming door voorzitter Leen van Dijck, 15 mei

Beste collega's, leden, ereleden, nieuwe leden,
Beste familie en vrienden van de nieuwe leden,
Beste aanwezigen,

Van harte welkom in het huis van Oombergen, op deze openbare vergadering van de KANTL.
Zoals jullie weten is een openbare vergadering altijd een feestelijke aangelegenheid waarbij ofwel prijzen worden uitgereikt, ofwel nieuwe leden plechtig worden verwelkomd, 'geïnstalleerd' zoals dat heet. Dat laatste gebeurt dus vandaag. Nieuwe leden worden gekozen in opvolging van leden die het erelidmaatschap krijgen. Erelid word je automatisch als je de leeftijd van 75 jaar hebt bereikt, dat wordt bepaald in het huishoudelijk reglement. Niet omdat je dan afgeschreven bent, niet omdat je dan niet meer meetelt in het genootschap. Het tegendeel is waar: wij zijn heel trots op onze ereleden, niet alleen omwille van hun verdiensten tijdens hun actieve lidmaatschap, maar zeker ook voor hun blijvende loyauteit en inzet. Want het is onmiskenbaar zo dat een sterke kern van onze ereleden actiever is dan een aantal van onze 'werkende' leden.
De reden van dat 'verplichte' erelidmaatschap is dat er op die manier nieuw en jong(er) bloed door ons genootschap kan stromen. Het aantal leden is decretaal beperkt, dus er kunnen enkel nieuwe leden bijkomen in opvolging van leden die erelid worden. Ik zeg heel bewust 'opvolging' en niet 'vervanging', want dat laatste is in geen enkel opzicht het geval of zelfs maar mogelijk.
Vooraleer met het protocol te beginnen, stel ik er prijs op om mijn bijzondere waardering uit te spreken over de verdiensten van de twee ereleden, Frans De Haes en Marcel De Smedt. Ik ben ervan overtuigd dat deze eretitel hun engagement voor de toekomst niet in de weg zal staan.

Ik wil ook graag aan mijn vreugde uiting geven over de twee nieuwe leden, Daniel Cunin en Vanessa Joosen. Zij hebben zich nu al bijzonder loyale en enthousiaste collega's getoond: zij wonen de vergaderingen geregeld bij, zij nemen een engagement op, onder meer om nog dit jaar een lezing te geven.

Beste aanwezigen, deze Academie lijkt in deze barre en verontrustende tijden voor velen misschien een (wereld)vreemd verschijnsel, maar het is geenszins een irrelevant genootschap. Het is en blijft een vrijplaats voor kennisdeling, literaire en poëtische beschouwingen, uitwisseling van ideeën en nog zoveel meer, met aandacht voor elkaar en met kritische zin.
De invulling ervan gebeurt door u, leden en ereleden.

Tijd nu voor de plechtigheid en voor de echte loftuitingen.
Ik geef graag het woord aan Frank Willaert, die het nieuwe lid Daniel Cunin zal verwelkomen. Aansluitend zal Daniel Cunin zijn voorganger, Frans De Haes, huldigen.
Vervolgens leidt Dirk de Geest Vanessa Joosen in, die aansluitend haar voorganger, Marcel De Smedt hulde zal brengen.

Ik wens u allen een heel mooie middag.

9.3.2 Verwelkoming van Daniel Cunin door Frank Willaert, 15 mei

Geachte aanwezigen,
Chers amis et parents de Daniel,
Beste Anna,
Dierbare Daniel,

Sinds in 2018 een nieuw decreet in voege trad, verkeert deze Academie in de gelukkige situatie dat ze nu ook academici en auteurs met een buitenlands paspoort tot haar gewone leden kan benoemen, zolang zij maar – ik citeer nu uit artikel 8 – 'in België actief zijn in het domein van de Nederlandse taal en letteren, door hun functie of door aanwezigheid in het publieke debat'. We mogen oprecht verheugd zijn met dit ruimhartiger toegangsbeleid, niet alleen omdat het een einde maakt aan de achterstelling van verdienstelijke auteurs en academici die in het bezit zijn van een andere identiteitskaart, maar ook omdat het een verrijking betekent voor de Academie zelf. Juist leden met een buitenlandse achtergrond zijn bijzonder goed geplaatst om ons te attenderen op de blinde vlekken en de bedrieglijke vanzelfsprekendheden waarmee wij – als *'Flamands de souche'* – onze taal en literatuur benaderen.

Als iemand daartoe in staat is, dan zeker jij, Daniel. Als Franse vertaler van Nederlandse teksten heb je uiteraard een scherp oog voor die fenomenen die een Nederlandstalige ontgaan, omdat ze hem evident lijken. Dat kan gaan om ogenschijnlijke trivialiteiten, zoals – om een van je eigen voorbeelden aan te halen – de alom aanwezige woordjes 'nog', 'wel', 'even', 'dan' of 'maar', die in het Frans vaak alleen goed te vertalen zijn door een creatief gebruik van de syntaxis, dat de tekst echter meteen literairder, misschien verfijnder maar ook precieuzer en minder direct maakt dan het Nederlands. Allicht niet toevallig heeft het Frans de uitdrukking 'C'est de la littérature', voor een discours dat al te wollig of te kunstmatig is. Of neem – ik geef nu een voorbeeld van een probleem waar we bij je vertaling van onze editie van Hadewijchs liederen op botsten – het simpele feit dat de woorden 'minne' of 'liefde' vrouwelijk zijn, maar *'amour'* in het moderne Frans mannelijk. Hoe vertaal je dan een vers als 'Die minne es joncfrouwe ende coninghinne'? Maar de uitdagingen gaan natuurlijk veel verder dan taal en literatuur alleen, en bestrijken de hele cultuur. 'Nederland,' zei je ooit in een interview, 'was voor mij, zoals Baudelaire in zijn *Invitation au Voyage*, het China van Europa. Alles was anders. De taal, de cultuur, de mentaliteit, het landschap.' Deze uitspraak geeft mij de vraag in: en hoe ervaar je dan Vlaanderen, of België, dat weer helemaal anders is dan Nederland? Wellicht zullen we je daar ooit over horen en ik ben nu al benieuwd naar het exotische land waar je ons mee zal vergelijken.

Maar juist in de fascinatie die de ontmoeting met de Andere met zich meebrengt, kan liefde ontstaan, die immers ook altijd een verlangen is om de Andere te kennen. Veelbetekenend is wat je me ooit vertelde over het allereerste begin van je liefde voor het Nederlands: dat het de ontmoeting tijdens je studententijd in Aix-en-Provence met twee mooie Nederlandse meisjes was, die in jou de liefde deden ontbranden. Uit vrees om al te nieuwsgierig te lijken, heb ik jou toen niet durven vragen of je verliefdheid de meisjes gold, dan wel Nederland en het Nederlands. Ik fantaseer maar dat het de beide zijn geweest. Want wordt voor wie verliefd is niet alles mooi wat met de geliefde te maken heeft? Maar verliefdheden gaan voorbij, echte liefde blijft. Ze kan niet verzwegen worden en vloeit over naar anderen. Zo ook in jouw geval. Je kon je liefde voor de nieuwe wereld die je ontdekte niet voor jezelf houden, je moest ze meedelen aan je Franse vrienden. Je vertaalwerk is dan ook – veel meer dan alleen een middel van bestaan – liefdewerk, in de ware zin van het woord.

En die liefde laat zich niet temmen. Wie op je website je verzamelde vertaalwerk overschouwt, kan niet anders dan verbluft zijn over de omvang en de verscheidenheid ervan. Het aantal auteurs van wie je werk hebt vertaald is schier eindeloos, en daar zitten heel wat KANTL-leden onder. Om de opsomming niet te lang te laten worden, noem ik hier slechts de creatieve auteurs onder ons: Annelies Verbeke, Stefan Hertmans, Anne Provoost, Koen Peeters, Willy Spillebeen, Patrick Lateur, Geert Buelens, Luc Devoldere. Ook beperk

je je niet tot contemporaine auteurs. Je vertaalde de liederen van Hadewijch, die je hogelijk bewondert en voor wie je je in Frankrijk als een ware ambassadeur hebt ontpopt. 'Rares sont les pages', schrijf je, 'd'une telle perfection où l'écrit, le dit, le chant, le vécu intérieur sont en parfaite osmose.' Maar je vertaalde ook werk van recentere klassieken – ik noem slechts de namen van auteurs die in de KANTL-canon voorkomen: Couperus, Buysse, Nijhoff, Vasalis, Achterberg, Lucebert, Hermans, Reve, Mulisch. Ook ben je een omnivoor: je vertaalwerk bestrijkt zowat alle genres: romans, dagboeken, jeugdboeken, novellen, kortverhalen, theater, prentenboeken, essays, academische en vulgariserende boeken en artikelen, strips, en niet te vergeten en wellicht het meest uitdagend: poëzie. Dat alles steeds met de hoogst denkbare kwaliteit. Geen wonder dat je de prijzen van dankbare lezers aaneenrijgt: de Prix des Lecteurs de Cognac en de Prix littéraire des Lycéens de l'Eurégio voor je vertaling van *De Engelenmaker* van Stefan Brijs, nogmaals de Prix Littéraire des Lycéens de l'Eurégio voor je vertaling van *Ik wil leven* door Lale Gül, en de prestigieuze tweejaarlijkse James Brockway-prijs 2018 voor je vertalingen van poëzie uit het Nederlands.

Maar waar komt deze tomeloze passie voor de literatuur vandaan? Want niets in je jeugd- en kindertijd wees erop dat je ooit een inwoner zou worden van 'la république des lettres', en zeker niet van een Kóninklijke Academie. In 1963 stond je wieg in Champdray, een piepklein dorpje in de Vogezen van destijds 260, nu slechts 190 inwoners. Je ouders komen uit twee boerenfamilies die woonden aan twee uiteinden van hetzelfde dorp. Welgesteld zijn ze niet, elke franc telt. Vanaf je vijf à zes jaar probeer je je eigen centjes te verdienen, bijvoorbeeld door bosbessen te plukken. Met wat het opbrengt, koop je je eerste fiets. Die agrarische wereld van je ouders en grootouders stond lichtjaren ver van de wereld van de literatuur, de kunst, de muziek, de cultuur. En toch. In het dorpsschooltje waar de kinderen tussen vijf en elf jaar rond de kachel zitten bij een onderwijzeres die zo uit de Troisième République lijkt te komen, wordt de allereerste kiem gezaaid: het gedicht 'Le dormeur du val' van Arthur Rimbaud roept het vage besef in je wakker dat er een andere wereld is, schijnbaar onbereikbaar ver van de culturele leegte waarin je je bevindt. Enkele jaren later doen je ouders wat veel dorpelingen noodgedwongen moeten doen: ze verlaten het dorp, ze verhuizen, eerst naar Arbois, in het Juragebergte, twee jaar later veel verder zuidwaarts, naar het wijndorp Beaumes-de-Venise, dat veel Vlamingen goed kennen, want het ligt in de schaduw van de mythische Mont Ventoux, niet ver van Carpentras, Orange, Vaison-la-Romaine en Avignon. Als *gérants* baten ze er een kruidenierswinkeltje uit, en jij doet ondertussen je middelbare studies. Je doet het ver van schitterend, geen enkele leerkracht is in staat door je onverschilligheid heen te breken, ook niet de leraren Engels en Duits. En toch, als zo vaak maken twee van hen het verschil. Je lerares Frans in Arbois spoort je aan om meer te lezen, want je spelling van het Frans is

schabouwelijk. De *bibliothèque municipale* biedt uitkomst: voor een paar luttele francs kan je er een jaar lang boeken ontlenen. En ook in Carpentras weet een leraar Frans je te boeien. Met de spaarcenten die je in de zomer bijverdient, koop je je een eerste kartonnen doos vol met boeken. Je ouders begrijpen niet wat je bezielt. 'Je gaat je blind lezen', zegt je moeder. En tussen vader en zoon wordt het stil.

Wie in zulke omstandigheden leeft en leest, wint en verliest tegelijkertijd. Hij verliest het ongedwongen contact met zijn milieu van herkomst, en waagt zich in een wereld die niet de vanzelfsprekendheid heeft voor wie er is grootgebracht. Die uitdaging ben jij aangegaan met een buitengewone bravoure en met veel succes. Niet alleen blijkt dat uit de zo-even gememoreerde reikwijdte en kwaliteit van je vertalingen, maar ook uit het ongelooflijk uitgebreide netwerk van zowel Frans- als Nederlandstalige schrijvers, dichters, uitgevers, redacteurs, collega's, vaak vrienden, dat je in de loop der jaren om je heen verzameld hebt. Het blijkt ook uit de talloze artikelen en interviews die je werk flankeren en waarmee je de door jou vertaalde auteurs en de Nederlandse literatuur als geheel niet alleen in de Franstalige wereld, maar ook bij ons voor het voetlicht brengt. En we kijken nu al met spanning uit naar je biografie van de fascinerende Fritz Vanderpyl, die je in voorbereiding hebt, hier totaal onbekend, maar in het Frankrijk van het interbellum *'un grand seigneur'*, die in nauw contact stond met de absolute literaire en artistieke avant-garde van zijn tijd.

Beste Daniel, de kwaliteit en de omvang van je vertaalwerk, je onverdroten inzet en liefde voor het Nederlands en de Nederlandse literatuur maken dat je zeer terecht een plaats in ons gezelschap inneemt. In feite mag de Academie de twee anonieme Nederlandse meisjes die je in Aix-en-Provence hebt ontmoet dankbaar zijn, want zonder hen hadden we je vermoedelijk nooit in ons gezelschap kunnen begroeten. En onze dank breidt zich uit naar je oude en ouderwetse onderwijzeres in Champdray, naar je leraren Frans in Arbois en Carpentras, en vooral naar al diegenen die je nader met het Nederlands hebben doen kennismaken – ik ben blij dat ik hier expliciet ons erelid Philippe Noble kan noemen – en ook naar de Nederlandse Taalunie, die je in staat stelde om gedurende tien jaar literair vertalen in de vakgroep Nederlands te doceren aan de Sorbonne. En naar de fondsen, in het bijzonder Literatuur Vlaanderen en het Nederlands Letterenfonds, die de vervulling van je roeping als vertaler mede mogelijk hebben gemaakt en maken. Wees welkom in ons midden, waar we veel verwachten van je deskundigheid, je brede kennis en vooral van je tomeloze inzet voor de Nederlandse taal en literatuur.

9.3.3 Laudatio door Daniel Cunin voor zijn voorganger Frans De Haes, 15 mei

Mevrouw de Voorzitter, beste Leen,
Beste Frank,
Waarde collega's,
Dames en Heren,
Lieve Léah & lieve Anna,
Beste Frans De Haes,

Een kwarteeuw geleden kon ik niet vermoeden dat ik ooit op deze plaats het woord zou voeren, laat staan dat ik het tot jou zou richten, Frans. Als Fransman die nog niet goed met België vertrouwd was, had ik namelijk nog nooit van de KANTL gehoord, en nog minder van de Brusselaar Frans De Haes. Dat laatste veranderde toen jij, beste Frans, jouw pen van literair criticus ter hand nam. Zo ontdekte ik jouw naam onder een recensie in het cultureel tijdschrift *Septentrion*, een recensie van een boek van meer dan 900 pagina's waaraan ik als vertaler, met vier vrouwelijke collega's, had meegewerkt. Het boek in kwestie, gepubliceerd door Fayard in 1999, was getiteld: *Histoire de la littérature néerlandaise*. Ik had de eer de hoofdstukken te mogen vertalen van twee academici die aan het eind van datzelfde jaar tot lid van de KANTL werden verkozen, namelijk Anne Marie Musschoot en Jaap Goedegebuure. Nadat ik, in levenden lijve, door de Parijse uitgevers warm was geprezen voor mijn werk, verwachtte ik niet de toorn van de critici te moeten ondergaan. Maar in je recensie, Frans, kraakte je me af: je beschuldigde me ervan 'ronduit rampzalig Frans' (*un français 'franchement désastreux'*) te schrijven, 'koeterwaals' (*'charabia'*) te spuien enzovoort… Het recht op antwoord dat ik bij *Septentrion* had aangevraagd werd me geweigerd, dus het duurde een paar jaar voordat ik het kon bijleggen met de redactie en mijn samenwerking met het tijdschrift hervatte. Met andere woorden, beste Frans, je hebt onbewust een bepalende rol gespeeld in mijn ontwikkeling als vertaler… en ook als lezer.

Want een innerlijk stemmetje heeft me toen ingefluisterd: waarom niet iets positiefs halen uit zo'n tegenslag? Nu ik jouw familienaam kende, kwam ik in de verleiding om, ik geef het toe, niet jouw eigen publicaties te ontdekken, maar wel het poëtische werk van jouw vader, Jos De Haes (1920-1974). En wat een verbluffende ontdekking!

Deze getalenteerde en invloedrijke man uit de twintigste-eeuwse Nederlandse literatuur kon niet anders dan zijn stempel drukken op de jongen die het licht zag in Brussel op 26 januari 1948. Na jou kregen je ouders nog twee zonen. Je groeide op tussen het Brabants van jullie vader en het Brussels van jullie moeder, terwijl je, op school, onderwijs in het Nederlands kreeg. Maar dankzij bepaalde familieleden en regelmatige vakanties in de Ardennen raakte je ook

vertrouwd met de Franse taal. Was jouw beslissing om Romaanse filologie te gaan studeren een manier om afstand te nemen van je vader? Het betekende in ieder geval geen afwijzing of breuk, want Jos opende de deuren van het Vlaamse radiostation waar hij werkte, zodat jij programma's kon maken over Franstalige Belgische schrijvers. Na je studies in Namen en Leuven werd je assistent aan de Katholieke Universiteit van die laatste stad, in een tijd dat de kloof tussen Nederlandstaligen en Franstaligen nog heel vers was. Bijgevolg beviel jou het klimaat daar niet. Je koos ervoor om ergens anders als leraar Frans te gaan werken voordat je besloot afscheid van het onderwijs te nemen. Vervolgens ben je dertig jaar lang wetenschappelijk attaché geweest bij de Archives et Musée de la littérature. Een loopbaan in de gebouwen van de Koninklijke Bibliotheek in Brussel, waar je nooit je enthousiasme bent verloren voor boeken en tijdschriften, net zomin als voor de handschriften die schrijvers produceren, dat wonderlijke slag mensen dat nooit ophoudt teksten toe te voegen aan de geschriften die hun voorgangers, eeuw na eeuw, aan het papier hebben toevertrouwd. Nee, al deze bergen publicaties benamen je bepaald niet de lust om, naast jouw beroep en dankzij een tweetalige cultuur waar ik soms jaloers op ben, actief te blijven op het gebied van de belles-lettres: gedurende twee decennia was je mede-uitgever van het tijdschrift *Courrier du Centre international d'Études poétiques* en in de loop der jaren heb je talrijke bijdragen geleverd aan de periodieken *L'Infini*, *Les Lettres romanes*, *Tel Quel*, *Dietsche Warande & Belfort* en *Septentrion*, om er maar een paar te noemen.

Samenvattend zouden we jouw carrière als Franstalig essayist kunnen herleiden tot een drie-eenheid: Isidore Ducasse, Dominique Rolin en Philippe Sollers… Jouw eindscriptie wijdde je aan Ducasse, oftewel le Comte de Lautréamont (1846-1870), de auteur van *Les Chants de Maldoror*, precies een eeuw na zijn dood; daarnaast schreef je een tiental artikelen over hem, bijdragen die al met al een passie verraden die nog steeds springlevend is. De kwaliteit van je scriptie: *Isidore Ducasse, Comte de Lautréamont. Histoire d'une Renommée et État de la Question* was voor uitgeverij Duculot aanleiding tot publicatie.
Nog indrukwekkender zijn je geschriften over Dominique Rolin (1913-2012), om te beginnen *Les Pas de la Voyageuse. Dominique Rolin* (2006), een piekfijn boek dat dankzij zijn stilistische kwaliteit terecht de Driejaarlijkse Prijs van de Stad Doornik voor Franse Literatuur (2010) en de Prijs Emmanuel Vossaert van de Académie Royale de Langue et de Littérature françaises (2009) won. Hoe vaak is een lid van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren door haar Brusselse tweelingzus geëerd? Deze eerste systematische studie van het werk van de Brusselse schrijfster werd aangevuld met een groot aantal essays. Naast een zeldzame kennis van het proza van Dominique Rolin getuigen al deze teksten van een hechte band. De vriendschap tussen jullie begon op de dag

toen jij, inmiddels vader geworden van een dochtertje, de romanschrijfster ging interviewen voor je radioprogramma.
Na haar dood vertrouwde Philippe Sollers (1936-2023) jou de taak toe om een selectie te publiceren en te annoteren van de ontelbare brieven die hij gedurende een halve eeuw aan deze vrouw van onvergelijkbaar talent en charme gestuurd had; een lange liefdesrelatie verenigde namelijk deze twee auteurs. Jouw eigen band met Sollers leidde in 1992 tot de publicatie van een bundel interviews bij uitgeverij Gallimard: *Le Rire de Rome. Entretiens avec Frans De Haes*. En natuurlijk heb je onlangs, na de dood van Sollers zelf, een bijdrage geleverd aan het boek *Hommage à Philippe Sollers* (Gallimard, 2023).

Naast deze drie voorname figuren vermeld ik nog de Antwerpenaar André Baillon (1875-1932), de bibliothecaris Georges Bataille (1897-1962) en de negentigjarige Marcelin Pleynet, auteurs met wie jij een zekere affiniteit hebt en over wie je meermaals hebt gepubliceerd. Je niet zo talrijke essays in het Nederlands lijken je voorliefde voor schrijvers die als 'moeilijk' worden beschouwd te bevestigen: na artikelen over Lautréamont en Georges Bataille heb je immers je aandacht op Paul Celan (1920-1970), Arthur Rimbaud (1854-1891) en Maurice Blanchot (1907-2003) gericht… Naast André Baillon is een hele reeks Franstalige Belgische schrijvers door je bewonderende pen geprezen of aan je kritische ontleedmes geregen, sommige als onderwerp van een biografische schets in een encyclopedie, andere als lijdend voorwerp van een recensie. Het is onmogelijk om ze allemaal op te noemen. Ik zal evenmin een opsomming geven van de tientallen, zo niet honderden Vlaamse en Nederlandse dichters wier verzen jij in de loop van bijna een halve eeuw in het Frans hebt omgezet. Ik verwijs alleen naar een bundel van onze collega Stefaan Van den Bremt, een plaquette van Stijn Streuvels' kleindochter Jo Gisekin en twee uitgaven van de betreurde Marleen de Crée (1941-2021).

Het Nederlands bevredigt echter bij lange na niet de vertaler in jou: ik noteer in je bibliografie vertalingen van Duitse, Spaanse, Engelse, Turkse, Sanskriet en… Hebreeuwse gedichten. Omdat het Nederlands te dicht bij je bleef, voelde je de behoefte om andere talen, andere landen, andere boeken en, uiteindelijk, *het boek der boeken* te verkennen. Met andere woorden, terwijl ik me verdiepte in het Brabants van de grote middeleeuwse mystieke auteurs, liet jij je gelden als hebraïst en wilde je Franstalige lezers kennis laten maken met dichters als de elfde-eeuwse Andalusische vizier en rabbi Samuel Ha-Naguid (*Guerre, amour, vin et vanité*, 2001) en de Israëli T. Carmi (1925-1994). Gestimuleerd door deze man die een vriend werd, alsook een nieuw baken in je geestelijke zoektocht en je literaire ontwikkeling, zette je je op drieënveertigjarig leeftijd aan de vervolmaking van je Hebreeuws, als student aan het Martin Buber Instituut (Université Libre de Bruxelles).

Deze nieuwe passie, gecombineerd met een opmerkelijk doorzettingsvermogen en bevorderd door een vervroegd pensioen, heeft geresulteerd in talrijke vertalingen en commentaren van Bijbelse teksten – waaronder het Hooglied. Een gestage productie die de trouwe Philippe Sollers, tussen 2001 en 2018, in zijn tijdschrift *L'Infini* verwelkomde. In dezelfde periode publiceerde uitgeverij Lessius twee dikke delen: in 2012, *Le Rouleau des Douze. Prophètes d'Israël et de Juda* en, in 2019, *Le Rouleau d'Ézéchiel*, geannoteerde vertalingen, elk voorzien van een degelijke inleiding. Zonder twijfel het meest verbazingwekkende en belangwekkende onderdeel van je activiteit als vertaler, dat denkt althans de vertaler in mij...

Bijbelse verzen, en een zekere sensualiteit vermengd met eruditie, resoneren in jouw eigen poëzie. Ook 'un certain branle-bas de cœur et de corps', zoals niemand minder dan de onlangs overleden Guy Goffette (1947-2024) het formuleerde. Naast alle publicaties waar ik net naar heb verwezen, zijn er immers, tussen 1979 en 2015, zeven bundels Franstalige poëzie van jouw hand verschenen. Voor *Bréviaire d'un week-end avec l'ennemi* (Le Cormier, 1982) heb je de Driejaarlijkse Poëzieprijs van de Franse Gemeenschap 1984-1987 ontvangen. Uit een recentere bundel, *Au signe du seul vivant* (2015), citeer ik een kort gedicht: '*Lumine et unda* / yeux noirs fesses vives / seins lourds avec trace d'ongle / deux plis au ventre / le rire au fond de la gorge après / dix et dix baisers dans la bouche / rimmel sur les draps froissés / riche averse fertile / dites / *lumine et unda*.' Erotische en Bijbelse beelden, een verwijzing naar de materie 'licht-water' volgens de dominicaner filosoof Giordano Bruno (1548-1600), een lichte dosis humor en mysterie samengebracht in slechts tien regels… Een verrassende samenloop van alledaagse elementen en cryptische gegevens stelt niet zelden de lezer voor een echte uitdaging. Een vraag rijst: werd je poëzie voor fijnproevers ooit in het Nederlands of in het Hebreeuws vertaald?

Sinds 2000 ben je lid van deze prestigieuze assemblee. Naast het houden van een aantal voordrachten en het presenteren, voor haar leden, van het werk van de dichteres Jo Gisekin, ben je ook betrokken geweest bij de jury voor het essay, waar je tien jaar lang voorzitter van bent geweest. Hoewel ik je plaats inneem, zet ik je niet op straat: je blijft maar al te welkom als erelid. En nu ik de kans krijg om binnen deze muren te spreken, moet ik toegeven dat de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren – ook al worden we hier in Gent niet onsterfelijk – zekere voordelen biedt ten opzichte van de Académie française. Je wordt als lid van de KANTL verkozen zonder je kandidaat te hoeven stellen: het scheelt veel tijd en veel verplichtingen. Je wordt niet gedwongen een met edelstenen ingelegd zwaard of duur geborduurd pak aan te schaffen. Bovendien krijgt het nieuwe lid de mogelijkheid om een soort 'In Memoriam' uit te spreken over zijn voorganger… in aanwezigheid van deze laatste! Het

verheugt me zeer, Frans, dat je nog springlevend onder ons bent, en ik neem je absoluut niet kwalijk dat ons allereerste contact, al die jaren geleden, niet onder een gelukkig gesternte plaatsvond.
Ik hoorde dat je weer een groot Bijbels project hebt lopen. Het Boek Jesaja telt niet minder dan 66 hoofdstukken! Moge je de tijd krijgen – maar wat stelt de tijd voor in de Hebreeuwse taal? – om het tot een voorspoedig einde te brengen. En als je dat eenmaal gedaan hebt, waarom zou je dan niet een volledige toenadering tussen ons overwegen rond een Franse vertaling van het werk van Jos, jouw vader?
Het antwoord is aan jou.

Ik dank u allen.

9.3.4 Verwelkoming van Vanessa Joosen door Dirk de Geest, 15 mei

Dames en heren,
Waarde collega's,
Beste familieleden,
Beste Vanessa,

Het is vandaag een feestelijke gebeurtenis voor de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren, ook al ontbreken de fanfare, de confetti, de toeters en de bellen. In plaats daarvan komen pluche en patina, of op zijn minst de illusie daarvan. Dat alles mag echter de pret niet drukken, want de verwelkoming van een nieuw lid vormt een hoogtepunt van het werkjaar. Het illustreert onze wens om ons steevast te verrijken en te vernieuwen. Daarbij wordt gezocht naar literair meesterschap of academisch gezag en vooral naar kansen om de doelstellingen van de KANTL nog beter te realiseren. Leden worden voorgedragen door een meter of peter, na een geheime stemming verkozen en enkele maanden later (vandaag dus) officieel geïnstalleerd. Beste Vanessa, in jouw geval lag de zaak echter anders: jouw kandidatuur werd ondersteund door een heus collectief van wetenschappers en creatieve auteurs. Het illustreert meteen het brede draagvlak voor jouw werk, dat zich inderdaad moeiteloos beweegt van de nauwgezette wetenschap tot de gefundeerde literaire kritiek, van de organisatie van congressen of een *summer school* tot het lidmaatschap van prominente jury's of de actieve medewerking bij allerlei projecten die de leesbevordering willen ondersteunen. In die zin ben ik hier niet meer dan de willekeurige woordvoerder, aangesteld om jouw lidmaatschap te legitimeren. Dat doe ik op de geëigende academische wijze door jouw werkzaamheden kort voor te stellen in de derde persoon. Het wordt dus een overbodig praatje, want elk van de aanwezigen is daarmee

vertrouwd (allicht beter dan ikzelf) en je hebt de afgelopen maanden al in de schoot van ons genootschap laten zien waarvoor je staat. Maar rituelen zijn niet zozeer gericht op informatie, het zijn veeleer taalhandelingen die stervelingen transformeren tot academieleden.

Vanessa Joosen is momenteel werkzaam als hoogleraar aan de Antwerpse universiteit, waar zij Engelstalige literatuur en jeugdliteratuur doceert. Haar academische traject lijkt misschien herkenbaar en vrij courant, maar van meet af aan springt dat toch in het oog door excellentie en een grote wetenschappelijke nieuwsgierigheid. Na haar studie Germaanse talen in Antwerpen behaalde Vanessa Joosen een extra masterdiploma in Engelse literatuur en jeugdliteratuur aan de University of Roehampton in Londen. Gewapend met een brede literair-historische en literair-theoretische bagage vatte zij daarna een doctoraatstraject aan via het FWO. Ze promoveerde in 2008 met een proefschrift over moderne bewerkingen van klassieke sprookjes in het Nederlands, het Engels en het Duits. Dat resulteerde in de monografie *Critical and Creative Perspectives on Fairy Tales: An Intertextual Dialogue between Fairy-Tale Scholarship and Postmodern Retellings* (2011). In dit boek komen al de krachtlijnen samen die het onderzoek van Vanessa Joosen tot vandaag beheersen: een grote aandacht voor de analyse van literaire teksten, een fascinatie voor de wijze waarop klassiekers historisch worden overgeleverd en geactualiseerd tot hedendaagse (postmoderne) vertellingen voor jong en oud, een grote aandacht voor de manier waarop literatuur werkzaam kan zijn voor jonge lezers. Die moderne visie op kinder- en jeugdliteratuur resulteerde in dezelfde periode ook in een informatief boek voor een breed publiek, in samenwerking met Katrien Vloeberghs, die hier als mentor toch een speciale vermelding verdient: het handboek *Uitgelezen jeugdliteratuur* (2008) wordt ook vandaag nog gebruikt in diverse academische en pedagogische contexten.
Vervolgens was Vanessa Joosen actief als postdoconderzoeker aan de universiteiten van Antwerpen en Tilburg, met onderzoek dat zich nadrukkelijk richtte op de jeugdliteratuur. Enerzijds gaat het om publicaties over de doorwerking van de sprookjesverzameling van de gebroeders Grimm in een internationaal perspectief (*Wit als sneeuw, zwart als inkt: de sprookjes van Grimm in de Nederlandstalige literatuur*, 2014). Anderzijds maakt Vanessa deel uit van het team (samen met de hoogleraren Rita Ghesquiere en Helma van Lierop) dat een nieuwe geschiedenis van de jeugdliteratuur in de Lage Landen ontwerpt: de lijvige studie *Een land van waan en wijs* (2014) blijft nog steeds het standaardwerk voor wie informatie zoekt over kinder- en jeugdboeken in het verleden.
Na haar vaste academische aanstelling aan de universiteit van Antwerpen specialiseerde Joosen zich verder in collegereeksen over jeugdliteratuur, van prentenboeken tot de modieuze young adult-romans. Methodologisch verbreedde Vanessa Joosen haar onderzoek door zich te gaan focussen op generaties in de

jeugdliteratuur, van de prille kindertijd over de adolescentie tot de oudste generatie. Dat onderzoek werd bekroond met de toekenning van een prestigieuze ERC-*starting grant* voor het project 'Constructing Age for Young Readers'. Het is een ruim opgezet onderzoeksproject dat uiteenlopende methodologieën met elkaar combineert, van narratologische tekstanalyse tot onderzoek van lezers of de constructie van enorme dataverzamelingen in het kader van de digital humanities. Het is onderzoek dat resulteert in hooggespecialiseerde maar steevast erg leesbare publicaties, maar dat enige tijd geleden ook voor een breed publiek werd gepresenteerd in de kleine maar fraaie monografie *Hoe oud is jong? Leeftijd in jeugdliteratuur* (2022). Institutioneel heeft dit enorme ERC-project Vanessa Joosen de kans gegeven om een aanzienlijke onderzoeksgroep uit te bouwen, met uitstekende jonge onderzoekers die de jeugdliteratuur verder op de kaart zetten en nieuwe onderzoekspistes verkennen.

U ziet het, alleen al op grond van dat imposante academische traject heeft Vanessa Joosen haar zetel in deze Academie ruimschoots verdiend, maar er is veel meer. Naast haar wetenschappelijke onderzoek heeft ons kersverse lid haar expertise in binnen- en buitenland ten dienste gesteld van het bredere publiek. Zo organiseert ze voor buitenlandse collega's en beginnende onderzoekers met haar team een drukbezochte *summer school* waar specialisten ideeën uitwisselen voor onderzoek en samen de studie van jeugdliteratuur op tal van plaatsen stimuleren. Dichter bij huis, maar daarom niet minder belangrijk, is Vanessa Joosen vooral bekend om haar lezingen over diverse aspecten van de jeugdliteratuur, om haar engagement in literaire jury's (van de Gouden Uil en de Woutertje Pieterse Prijs, de Boekenleeuw tot de Ultima-Prijs van de Vlaamse Gemeenschap of De Boonprijs voor Jeugdliteratuur), bij Literatuur Vlaanderen (het voormalige Vlaams Fonds voor de Letteren) en niet te vergeten haar talrijke recensies voor de *Standaard der Letteren*. Haar kritisch oordeel is steevast afgewogen, gefundeerd op een nauwgezette analyse van tekst en beeld. In dat opzicht is zij misschien wel de beste pleitbezorger van het betere jeugdboek in onze contreien. Ouders en grootouders, bibliotheken en scholen profiteren dan ook doorlopend van haar expertise. Literaire kwaliteit en pedagogische inzetbaarheid (het aloude *utile dulcique*-principe) weet zij perfect te combineren in haar literair-kritisch werk. Voor buitenlanders is zij dan weer een belangrijke pleitbezorger van onze eigen 'kleine' literatuur. Vanessa is trouwens eveneens betrokken bij de eigenste prijs voor jeugdliteratuur die deze Academie twee jaar geleden in het leven heeft geroepen. Dat alles wettigt de hoop dat haar actieve engagement als lid van ons genootschap niet alleen zal bijdragen tot een betere werking en zichtbaarheid, maar ook tot een grotere maatschappelijke en literaire relevantie van onze activiteiten. Literatuur en leesbevordering zijn immers geen ornamenten maar essentiële componenten van ons mens-zijn, de hoekstenen van wat vroeger nog *humaniora* mocht heten.

Tijd om voorlopig te besluiten: Vanessa, je bent bij ons niet enkel bijzonder welkom, je bent in feite ook broodnodig. Je expertise en je leesenthousiasme, je engagement voor dienstbetoon aan de gemeenschap en je ervaring bij het coördineren van projecten zal de KANTL in de toekomst goed van pas komen, zeker in het licht van de vele uitdagingen waarmee ons genootschap de komende tijd wordt geconfronteerd. Wij kijken alvast uit naar de productieve, inspirerende samenwerking. Wij hopen veel van je te leren.
De Stampertjes boden Pluk van de Petteflet bij zijn eerste bezoek lekkere frieten aan, en Pettson bakte voor Findus een pannenkoekentaart. Jij zal het straks met een eenvoudig glas moeten stellen, vrees ik, maar de feeststemming is er bij ons allen niet minder om.

9.3.5 Laudatio door Vanessa Joosen voor haar voorganger Marcel De Smedt, 15 mei

Beste leden van de KANTL,
Beste aanwezigen,

Graag wil ik de KANTL van harte danken om mij in deze academie op te nemen. Ik zie hierin een erkenning van de studie van de jeugdliteratuur en verheug me erop om de komende jaren mee kwaliteitsvolle, Nederlandstalige jeugdboeken en de studie daarvan te bevorderen en onder de aandacht te brengen.
Maar ik sta hier natuurlijk niet om mijn eigen plannen uit de doeken te doen, maar wel om de lof te zingen van de persoon die ik mag opvolgen: professor Marcel De Smedt.
Beste Marcel, het toeval wil dat dit niet de eerste keer is dat ik in jouw voetsporen mag treden. Ik leerde je vele jaren geleden kennen toen jij het voorzittersoverleg leidde van wat toen nog het Vlaams Fonds voor de Letteren heette en nu Literatuur Vlaanderen is. Voor mij waren dit spannende vergaderingen, om als doctoraatstudent de commissie jeugdliteratuur te mogen leiden en mee te debatteren over de billijke verdeling van de financiële middelen. Marcel, je dwong met je dossierkennis en eruditie veel respect af. Ik heb het ook altijd erg aan jou gewaardeerd dat je de vergaderingen op een efficiënte en toch warme manier leidde, met gevoel voor nuance en humor. Voor de rest van je hulde wissel ik nu even naar de derde persoon.
Marcel De Smedt werd geboren in 1948 in Aalst. Hij begon zijn academische carrière aan de Katholieke Universiteit Leuven, waar hij het diploma van licentiaat in de Germaanse filologie behaalde en vervolgens aangesteld werd als assistent voor de cursus Encyclopedie en Heuristiek. Al op 25-jarige leeftijd (!) werd hij bibliothecaris van de letterenbibliotheek – daarover later meer.

In 1977 promoveerde Marcel De Smedt op een doctoraat met als titel *De literair-historische activiteit van Jan Frans Willems (1793-1846) en Ferdinand Augustijn Snellaert (1809-1872).* De oudste publicatie die ik van hem kon terugvinden dateert van 1972, toen hij in – jawel – de *Verslagen en mededelingen van de Koninklijke Academie voor Nederlandse taal- en letterkunde* een artikel publiceerde over 'taalverdediger' Adrianus Cosijns. Kortom, vanaf het prille begin van zijn carrière was er al een link met de KANTL en die band zou in de loop der jaren alleen maar sterker worden.

Tijdens zijn carrière publiceerde Marcel De Smedt bijdragen in vrijwel alle toonaangevende tijdschriften over de Nederlandse letterkunde, zoals *Spiegel der Letteren*, *Literatuur*, *De Nieuwe Taalgids* en *Dietsche Warande & Belfort*. Daarnaast schreef hij ook voor een internationaal publiek, in onder andere *Studies in Bibliography*, het *Internationales Germanistenlexikon* en in *Littératures en Belgique: diversités culturelles et dynamiques littéraires*, uitgegeven door KANTL-collega Dirk de Geest en Reine Meylaerts.

Sowieso is het academisch cv van Marcel De Smedt zonder meer indrukwekkend, misschien zelfs een beetje intimiderend te noemen, met niet alleen meer dan honderd artikelen en hoofdstukken in academische bundels, maar ook meer dan twintig edities en geredigeerde bundels. Zijn wetenschappelijk werk concentreert zich op de negentiende-eeuwse literatuur in Vlaanderen, maar hij heeft ook belangwekkende publicaties op zijn naam staan over auteurs die al in de achttiende eeuw en in de eerste helft van de twintigste eeuw actief waren. Zo loopt de aandacht voor Stijn Streuvels als een rode draad door zijn wetenschappelijk werk. In 2015-2017 bracht hij een editie uit van Stijn Streuvels' dagboek *In oorlogstijd*, hij publiceerde verschillende andere edities en artikelen over Streuvels, en hij is ook voorzitter van het Stijn Streuvelsgenootschap.

Marcel De Smedt heeft op het domein van de genetische literatuurstudie en de teksteditie baanbrekend werk verricht, vanuit de overtuiging dat onderzoek naar het ontstaan en de context van literaire teksten bijdraagt tot een betrouwbare tekst en tot de interpretatie ervan. Dit is natuurlijk een visie die ook erg belangrijk is voor de KANTL, en Marcel stond er mee aan de wieg van het Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie (CTB), waar hij diverse edities verzorgde. Ik maak hier een korte en – toegegeven – wat willekeurige selectie die de breedte van zijn expertise weergeeft. In 2004 publiceerde hij een editie van *Bly-eyndend spel van minder-jarige Heylige Theresia en haren Jongsten Broeder Henrico*, een achttiende-eeuws theaterstuk van Godefridus Bouvaert. In het *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* wijst Bettina Noak op het belang van deze tekst: 'De Smedts editie kan als vertrekpunt dienen voor een grondige analyse van de inhoudelijke en formele aspecten van het toneelstuk.' Grondigheid is een woord dat telkens opnieuw terugkomt in besprekingen van het werk van Marcel De Smedt.

In 2013 publiceerde hij zijn editie van de *Briefwisseling Stijn Streuvels (1871-1969) - Ernest Claes (1885-1968)*. In *De Leeswolf* loofde recensent Manu van der Aa dit boek voor de wetenschappelijk onderbouwde manier waarop de editie werd verzorgd, al hadden er voor hem iets minder voetnoten in gemogen. Dat is dan weer een nadeel van al die grondigheid. Ik citeer: 'Marcel De Smedt [heeft] deze brieven volgens de regels van de kunst bezorgd, adequaat ingeleid en van een biografisch register voorzien' en volgens hem verdient 'deze uitgave zowel vanwege de inhoud als de vorm alle lof. Ze vormt heerlijke lectuur die smaakt naar meer.' Samen met Edward Vanhoutte redigeerde Marcel De Smedt bovendien de bundel *Manuscript – Variant – Genese*, die lezingen presenteert die werden gehouden op het gelijknamige colloquium dat aan de KU Leuven plaatsvond in 2004 en dat een belangrijk moment voor de genetische literatuurwetenschap in Vlaanderen markeert.

In 1974 werd Marcel De Smedt bibliothecaris van de Letterenbibliotheek van de KU Leuven, een functie die hem op het lijf geschreven was. Zo waardeerden collega's dat hij altijd bijzonder alert is geweest voor de vernieuwingen in het vak en dan in het bijzonder de digitalisering, en ook de integratie van verschillende deelcollecties vakkundig in goede banen heeft geleid.

Dat leverde ook wel iets op, zo leerde ik van de collega's uit Leuven, want Marcel maakte menig collega jaloers met zijn prachtige kantoor, dat uitkeek op de tuin van de faculteit door het ene raam en op de universiteitsbibliotheek door het andere raam. Zelfs de decaan had niet zo'n mooi kantoor of zo'n uitzicht. Ook privé is Marcel De Smedt een groot boekenverzamelaar. Zijn collectie heeft ooit in de *Standaard der Letteren* gestaan en bevat unieke stukken van schrijvers als Elsschot, Streuvels en Timmermans. En al die boeken staan er niet alleen voor de show: hij heeft in zijn grote bibliotheek geen enkel boek staan dat hij niet heeft gelezen.

Hij heeft daarbij een voorliefde voor autobiografische teksten, en dan in het bijzonder voor de reeks *Privé-domein* van de Arbeiderspers. In een artikel in *Dietsche Warande & Belfort* schrijft hij dat hij goede en slechte boekhandels zelfs indeelt volgens dat criterium: 'Is ze ter beschikking in de winkel, dan loop ik verheugd naar het rek waar al dat moois staat: dit is een goede boekhandel. Ik doorsnuffel ook de rest van de winkel: hier is wat te vinden. Tref ik geen of bijna geen delen uit deze onvolprezen reeks aan, dan kijk ik nog wat hulpeloos en ontgoocheld rond: hier valt verder ook niet veel te ontdekken. Helemaal wantrouwig word ik wanneer de boekhandel ook kantoormateriaal in huis heeft.'

Aan de KU Leuven doceerde Marcel De Smedt de colleges Editiewetenschap en Heuristiek, dit laatste zowel op de campus in Leuven als in Kortrijk. Daar legden verschillende leden van de KANTL en andere bekende Vlamingen examen bij hem af, zoals Dirk de Geest, Lut Missinne en Martine Tanghe. Het zou goed kunnen dat ook nieuwe leden van de KANTL tot in de verre toekomst nog een vak bij hem gevolgd hebben. Bovendien heeft hij ook de neerlandistiek

extra muros sterk ondersteund met gastcolleges in Polen, in het bijzonder aan de Universiteit van Lublin, waar hij ook mee aan de wieg stond van het Centrum voor Nederlandse Cultuur. Hij heeft zelfs publicaties in het Pools, een taal die hij geleerd heeft toen hij met Poolse onderzoekers begon samen te werken.
In de KANTL werd Marcel De Smedt geïnstalleerd in 2010. Hij heeft zich er meteen sterk geëngageerd en verschillende bestuursmandaten op zich genomen. Hij werd ondervoorzitter van de KANTL in 2013, was voorzitter in 2014 en werd daarna lid van het bestuur van de KANTL. Als voorzitter leverde Marcel De Smedt een belangrijke bijdrage aan het opstellen van het beleidsplan voor 2015-19, en onder zijn voorzitterschap werd ook de canoncommissie opgericht en het schrijversverblijf met de mooie naam 'Torenpaviljoen' ingehuldigd. Kortom, Marcel De Smedt heeft de neerlandistiek en de boekwetenschap in bredere zin dus enorm veel bijgebracht, en dat in binnen- en buitenland.
Beste Marcel, toen ik vele jaren geleden de vraag kreeg om in jouw voetsporen te treden en het voorzittersoverleg van het Vlaams Fonds der Letteren te leiden, heb ik gepast. Ik voelde me daar nog te jong en onervaren voor, en was misschien nog wat te sterk onder de indruk van jouw leiderschap. Ondertussen ben ik heel wat jaren ouder – hoewel ik me in de KANTL toch ook altijd weer jong voel. Dit keer heb ik de uitnodiging om jou op te volgen met veel plezier aanvaard. Ik zal mijn best doen om me met dezelfde betrokkenheid in te zetten en kijk ernaar uit om je hier als erelid nog vaak terug te zien. Als dank geef ik je graag een cadeautje dat ons beider interesses verenigt: een uitgave van *Privédomein* over jeugdschrijver Bart Moeyaert.

9.3.6 Verwelkoming van Eline Zenner door Lieve De Wachter, 19 juni

Beste leden en ereleden van de KANTL,
Beste genodigden,
Beste Eline,

Het is een mooie traditie dat een nieuw KANTL-lid een 'ouder' – ik wil zeker niet zeggen 'oud', Willy – KANTL-lid uitwuift en dan zelf ook een laudatio mag ontvangen. Alleen, wat zeg je over iemand die op haar nog jeugdige leeftijd al zoveel wetenschappelijks gepresteerd heeft, al zoveel deuren geopend heeft, al zoveel mooie projecten gerealiseerd heeft? Ik zou hier al die mooie zaken een voor een kunnen opsommen, maar de meeste aanwezigen hebben die al in je voordrachtdossier kunnen lezen en ik val niet graag in herhaling. Misschien wil ik in dat verband vooral beklemtonen dat het me altijd gefrappeerd heeft hoeveel onderzoek jij al met heel uiteenlopende mensen hebt uitgevoerd: nationaal

en internationaal, met diverse achtergronden en vanuit verschillende regio's en perspectieven…
Jouw onderzoek naar sociolinguïstische fenomenen heeft niet alleen de wetenschappelijke gemeenschap verrijkt, maar heeft ook een breder publiek bewust gemaakt van de dynamiek en diversiteit van vooral het Nederlands. Ik kom daar zo meteen nog op terug. Dat onderzoek wordt ook altijd bijzonder gewaardeerd, wat tot uiting komt in academische erkenning en in prijzen. De KANTL-prijs voor Taalkunde die Eline voor haar doctoraat over de invloed van het Engels op het Nederlands in 2017 kreeg, is maar een van die vele erkenningen. Dat je op je jonge leeftijd binnenkort al *associate editor* wordt van *Cognitive Linguistics* en rond diezelfde tijd ook redacteur van de boekenreeks *Cognitive Linguistics Research* spreekt in dit verband ook boekdelen.
Maar ik wil het graag ook hebben over je openheid, je *open-mindedness*, je brede interesse in mensen en in wat mensen doen, waardoor je mogelijkheden en kansen ziet in toevallige ontmoetingen en contacten. Die openheid, dat meedenken, is iets wat me trouwens meteen trof toen we elkaar voor het eerst ontmoetten. Weet jij nog waar en wanneer dat was, Eline? Inderdaad: je was student van het vak Nederlandse Taalbeheersing 2 en in het tweede jaar Taal- en Letterkunde moeten studenten daar onder meer een presentatie geven in een variant van het Nederlands die het liefst zo dicht mogelijk aanleunt bij het Standaardnederlands. Ik herinner me dat ik op zoek was naar een formule die wat dichter aansloot bij de realiteit dan de wat gekunstelde opgezegde stukjes tekst die er vroeger in dat vak waren. Geen kwaad woord trouwens over die stukjes tekst, want die hadden ook zeker hun nut, maar ik zocht naar iets waarin spontaner taalgebruik uitgelokt werd. Toen ik dat tegenover de studenten uitte, herinner ik me dat het Eline was die opperde dat de studenten misschien een korte argumentatie konden voorbereiden over een actueel onderwerp. Samen met de groep kwam ik dan tot een opdrachtbepaling die tot vandaag min of meer standhoudt. Ik herinner me vooral de rustige, open maar toch duidelijke manier waarop je dat zei, Eline. Misschien weet jij dat niet meer, maar ik heb het altijd onthouden.
Voor mij is Eline een voorbeeld van wat ik graag een nieuwe academische cultuur wil noemen. Eline, vrouw, echtgenote, dochter, moeder van drie kinderen, zus, vriendin, academica, onderzoeker en bevlogen lesgever… het zijn maar enkele van de rollen die je schijnbaar moeiteloos opneemt en combineert. Studenten en collega's prijzen je om je inspirerende lessen en je onvermoeibare inzet om het beste in anderen naar boven te halen. Ik kan dat alleen maar beamen. En ik weet dat je zelf vindt dat je vaak twijfelt en het lied 'Should I stay or should I go' van The Clash is een van je lijfliederen, maar laat dat nu net zijn wat ik zo fijn aan je vind. En laat dat nu net zijn wat ik vind dat we met zijn allen vaker moeten durven doen aan de universiteit: twijfelen en twijfel durven tonen. Het was denk ik Bertrand Russell die zei dat 'de moeilijkheid met de wereld is dat

de dwazen zelfverzekerd zijn en de verstandigen met twijfel vervuld'. Ik zou dus zeggen: twijfel er niet aan dat je mag durven te twijfelen!
Daarnaast wil ik het ook hebben over je brede maatschappelijke contacten en je engagement. Dat zie je in je samenwerking op het vlak van taalontwikkeling, taalvariatie en taalverandering: je contacten gaan heel breed. Momenteel volg ik de boeiende reeks op Neerlandistiek.nl die je samen met Jan Hautekiet over het Nederlands in Vlaanderen/België schrijft: thema's als 'waar staan we', 'hoe komen we hier' en 'waar gaan we naartoe', komen daarin aan bod. Interessant vind ik dat jullie daarin wetenschappelijke inzichten combineren met verhalen die jullie verzamelen over het Nederlands, met aandacht voor zowel de ergernissen en de zorgen als voor het plezier en de trots. Jullie spreken met wie het Nederlands echt gebruikt: taalbeleidsmedewerkers, taalcoaches en docenten Nederlands, de communicatiemedewerker en woordvoerder van federale overheidsdiensten, anderstalige nieuwkomers die het Nederlands als middel tot integratie zien, universiteitsprofessoren en maatschappelijk werkers. Jullie horen al die verhalen aan, zien terugkerende patronen maar ook paradoxen, 'weifelende fierheid en schoorvoetende normverbreding', zoals je het zelf beschreef in een mail.

Tegelijk hoort hier ook je onderzoek naar taal bij kinderen, naar taalontwikkeling… En dan kan ik niet anders dan het ook over je eigen kinderen te hebben: Michiel, Adeline en Willem, alle drie zo lief én geliefd, alle drie duidelijk de kinderen van hun beide geletterde ouders: veellezers en graag-lezers. Dochter Adeline die het syndroom van Down heeft, iets waar je altijd heel open over bent en wat ik zo waardeer: je insteek is er altijd een van inclusie. Je bent daarvan doordrongen en je slaagt erin om ook een prachtige spreekbuis te zijn voor ouders met kinderen die het syndroom van Down hebben. Maar niet alleen voor hen: voor iedereen die op de een of andere manier te maken heeft met een kind of een nabij iemand met een bijzonder profiel, kan jouw aanpak inspirerend zijn. In de aflevering van *Touché* op Radio 1 waarin Eline te gast was, hoorde ik haar spreken over het feit dat zij samen met haar man Karel en met haar gezin een team vormen, een team zijn, dat er altijd overleg en planning nodig is over wie wat doet, dat het niet mogelijk is voor beiden om tegelijk voltijds te werken en dat dat oké is… Eline, ik hoorde jou in die aflevering van *Touché* het lied 'Spinning plates' van Radiohead noemen als een van je lievelingsnummers en ik kon alleen maar denken: we moeten allemaal wel verschillende bordjes draaiende houden, maar het aantal borden dat jullie tegelijk in de lucht moeten houden, daar kunnen wij niet aan tippen.

Ik kom tot mijn conclusie: Eline, ik ben ongelofelijk blij dat jij nu ook deel uitmaakt van de Academie. Met jouw profiel kan dit eeuwenoude instituut niet anders dan nieuwer, anders, mooier en beter worden. En ik weet dat jullie 'Holocene' van Bon Iver het nummer van Adeline noemen, en dat de zin 'and at

once I knew I was not magnificent' daarin een bijzondere betekenis heeft, maar weet, Eline en laat er geen twijfel over bestaan: 'we all know you are magnificent!'

Welkom bij de KANTL!

9.3.7 Laudatio van Eline Zenner aan haar voorganger Willy Vandeweghe, 19 juni

Geachte leden en ereleden van de KANTL,
Beste aanwezigen,

Graag wil ik in eerste instantie mijn oprechte dank uitspreken. Dank aan Lieve De Wachter om mij voor te dragen als lid voor dit genootschap en voor alle warme woorden van zopas. Dank ook aan u allen om mij hier in uw midden te verwelkomen en mij de kans te geven om vanaf heden mijn liefde en passie voor het Nederlands ook via de KANTL te verspreiden. En natuurlijk, dank aan Willy Vandeweghe voor al zijn inspanningen, al die jaren, voor dit genootschap. Die inspanningen waren niet licht, om het zacht uit te drukken, en mondden uit in een door de aanwezigen gedeeld sentiment. Dat sentiment kan ik het beste uitdragen via een lichte aanpassing aan een u vast welbekende slagzin.

Wij willen Willy niet weg. En dat hoeft gelukkig ook niet. Willy Vandeweghe blijft als erelid verbonden aan de KANTL. Ik hoef Willy hier dus ook niet uit te zwaaien. Wel wil ik graag samen met u op een bijzondere missie.

Wij willen weten wie Willy is. De missie om een antwoord op die vraag te formuleren begon ik met wat leunstoelzoekwerk en introspectie. Het resultaat daarvan was de propositie 'Willy is de KANTL'. Mijn eerste echte contact met Willy dateert van 2015, toen ik als pas gepromoveerde onderzoeker samen met Reinhild Vandekerckhove het jaarlijkse Taal en Tongval-colloquium organiseerde. Dat colloquium gaat steevast door in deze prachtige gebouwen en Willy, in die periode vast secretaris van KANTL, was ons eerste aanspreekpunt. Ik herinner me nog levendig de warme, welgemutste en welwillende stijl van Willy's berichten, die werden doorgezet in onze fysieke ontmoetingen hier in Gent. Feitelijk al mijn contacten met Willy hebben tot op heden in deze gebouwen plaatsgevonden, wat de symbiose onderschrijft die door de jaren heen tussen Willy en de academie is ontstaan. Maar daarover later meer.
Ik wil hier graag toch eerst de mogelijke relativiteit van mijn propositie 'Willy is de KANTL' onderzoeken. 'Willy is de KANTL' is als zin immers ambigu. De zin zou een relatie van intentionele belichaming kunnen bevatten, waarbij

Willy vat waar 'KANTL' voor staat. In een tweede interpretatie zouden we eerder een relatie van identiteit waarnemen, waarbij Willy zowaar samenvalt met de KANTL, en omgekeerd. Dat lijkt dan toch wel beperkt: er is nog zo veel meer over Willy Vandeweghe te roemen dan wat hij sinds zijn aanstelling als lid van de academie heeft verwezenlijkt. Zo baseerde ik mijn toelichting over de propositie 'Willy is de KANTL' gedeeltelijk op p. 106 van Hoofdstuk 8 'Het gezegde' van Willy's bekende *Grammatica van de Nederlandse zin*. Dat handboek werd of wordt onder andere gebruikt aan de universiteiten van Gent, Antwerpen én Brussel om studenten in te wijden in de wondere wereld van de Nederlandse syntaxis. Het handboek wordt steevast vermeld als referentiewerk dat uitblinkt in helderheid en grondigheid.

Willen we weten wie Willy is, zullen mijn introspectief verworven inzichten dus niet volstaan. Om Willy's verwezenlijkingen voldoende eer aan te doen, heb ik daarom ook empirisch werk ondernomen. Ik heb corpora geconsulteerd, zoals de jaarboeken van de KANTL, die trouwens jaren onder redactie van Willy verschenen, of het pas vermelde handboek. Ook heb ik veldwerk uitgevoerd, door de afgelopen weken mijn oor te luisteren te leggen bij generatiegenoten van Willy, die Willy ook vóór zijn KANTL-jaren hebben gekend en vooral tijdens die KANTL-jaren aan zijn zijde stonden. Drie eigenschappen van Willy Vandeweghe werden doorheen die verschillende gesprekken genoemd en geroemd en zag ik bevestigd in het geschreven bronmateriaal.
Ten eerste: Willy is een wetenschapper. De onderbouwing van dit punt start ik bij de jonge twintiger Willy Vandeweghe, die in de vroege jaren 1970 afstudeerde als germanist aan de universiteit van Gent. Hoewel die instelling ook toen al werd bevolkt door heel wat gepassioneerde dialectologen, was het vooral de syntaxis die Willy boeide. En dan vooral die van het Nederlands. Na een korte passage in het Gentse stadsonderwijs trok Willy terug richting de Gentse universiteit om er als assistent aan de slag te gaan en in die hoedanigheid ook een proefschrift voor te bereiden. Hoewel Willy's onderzoek zich aanvankelijk vooral op de vraagzin richtte, verloor hij onderweg zijn hart aan partikels. Kleine, moeilijk te vatten woordjes zijn dat, die de semantische en pragmatische lading van een zin danig kunnen beïnvloeden. Willy Vandeweghe durfde het toen aan, met steun van promotor Vanacker en zeker ook met vele rijke input van Georges De Schutter, die passie ook na te jagen. De vraagzinnen bleven aan de kant, en in ruil promoveerde Willy in 1983 met zijn proefschrift *Perspectivische evaluatie in het Nederlands. De partikels van de AL/NOG/PAS-groep*, waar Willy in 1986 de Wetenschappelijke prijs van de KANTL voor mocht ontvangen. Ja, inderdaad, het eerste zaadje voor onze propositie 'Willy is de KANTL' was een feit. Verdere tekenen van ontkieming zagen we in 1992, toen het proefschrift als publicatie bij de KANTL verscheen.

Maar laten we voorlopig nog even bij dit eerste hoofdpunt blijven: Willy is een wetenschapper, een *homo grammaticus*, zoals zijn vrouw en coauteur Magda De Vos hem omschrijft. Het is een punt dat door al mijn gesprekken over Willy Vandeweghe heen te voelen is: het respect voor de aanhoudende en veelzijdige wetenschappelijke activiteit van Willy. Ook in zijn jaren aan het Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken, waar hij na zijn doctoraat startte als docent Nederlands; ook in zijn jaren aan Mercator Hogeschool, zoals we het Instituut voor Vertalers en Tolken kenden tussen 1995 en 2001; en ook in zijn jaren aan Hogeschool Gent, zoals we Mercator vanaf 2001 zijn gaan noemen, en dat dan zelf vanaf 2003 deel ging uitmaken van de Associatie Universiteit Gent. Na het Bologna-akkoord en de invoering van de bachelor-masterstructuur werden het Departement Vertaalkunde van de Hogeschool Gent en de bijbehorende opleidingen een onderdeel van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit Gent. Willy Vandeweghe was weer thuis. U telde vijf instellingsnamen, vlaggen die elk hun eigen lading van verandering met zich meebrachten, maar waar toch zeker één bron van stabiliteit in te vinden was. Willy Vandeweghe bleef taalkundig actief. En dat was niet vanzelfsprekend. Het feit dat er bij de integratie van HOGENT in UGent sprake was van een heus 'veracademiseringstraject' toont aan dat onderzoek in de jaren negentig geen vaste verwachting was voor docenten van de vertaalopleidingen.
En toch bleef Willy Vandeweghe dus taalkundig actief. Hij produceerde heel wat artikels over de Nederlandse grammatica, en uiteindelijk ook over vertaalwetenschap. Zelfs zijn selectieve bibliografie op de website van de KANTL telt tegen de dertig tijdschriftartikels, die met regelmaat verschenen tussen 1978 en 2024. In die bijdragen vinden we niet enkel Willy's passie voor partikels terug, we merken er ook heel wat onderzoek op naar voorzetsels en hun grammaticale effect, met als een van de behandelde vragen hoe we een voorzetselvoorwerp kunnen definiëren. Ook zien we in Willy's werk een voorkeur voor de valentiegrammatica. Dat onderzoeksobject koos hij vooral omdat, zoals we op p. 49 van Willy's handboek kunnen lezen, 'iedere moedertaalspreker in zijn eigen lexicon kan nagaan wat de valentie van een bepaald werkwoord is'. Zo is de valentiegrammatica intuïtief en elegant en van daaruit, vond Willy, erg geschikt voor pedagogische doeleinden. En die reflex van Willy om een geschikte pedagogie te prioriteren, brengt me tot een tweede terugkerende eigenschap.

Willy wordt enorm gewaardeerd. Die waardering klonk bij collega's aan de hogeschool en universiteit, bij studenten, maar zeker niet het minst hier in de KANTL, waar Willy als lid aantrad in 2005, voorzitter was in 2010 en vast secretaris was tussen 2011 en 2020. Wat Willy in die jaren als lid voor de academie heeft betekend, is niet makkelijk in een paar woorden of zinnen te vatten. Zelfs nog maar een poging om vanuit de jaarboeken een illustratie te geven van de

vele verantwoordelijkheden en functies die Willy heeft opgenomen, vraagt even tijd.

- De jury voor de wetenschappelijke prijs Taalkunde: Willy Vandeweghe als voorzitter.
- Het tijdschrift *Verslagen & Mededelingen* van de KANTL: Willy Vandeweghe als hoofdredacteur.
- Vertegenwoordiging van de KANTL in de adviesraad van de Jonge Academie: Willy Vandeweghe, met Frank Willaert als plaatsvervanger.
- Namens de KANTL deel van de Raad van Bestuur van de Vlaamse Academische Stem (VLAST): Willy Vandeweghe, samen met Werner Waterschoot en Hugo Brems.
- In het Platform voor de Neerlandistiek, opgericht in 2019, zetelen voor de KANTL: Frank Willaert en, jawel, Willy Vandeweghe.
- In de lijst met leden van de bibliotheek- en archiefcommissie van de KANTL: Willy Vandeweghe.
- En ook in de Canoncommissie van de KANTL, die het project 'Canon van de Nederlandstalige literatuur' opzet, vinden we Willy Vandeweghe terug als een van de leden. Een taalkundige in een canoncommissie? Ja. In een toespraak naar aanleiding van zijn aftreden als vast secretaris legde Willy Vandeweghe zelf uit hoe net dat is wat hem fascineert aan en aantrekt tot de KANTL. Ik citeer Willy: 'Het is een zeldzaam forum waar taal- en letterkundigen én vertalers, met elkaar in gesprek gingen en gaan, niet alleen de wetenschappers maar ook de creatievelingen, auteurs, dichters en vertalers.' Dat Willy echt gelooft in die integratie, zie je bijvoorbeeld in zijn werk uit 2014 over de voornaamwoorden van Leonard Nolens, of diens 'pronominale acrobatiek', zoals Willy het noemt.

Het citaat hierboven toont hoe informatief de jaarboeken van de KANTL zijn en wat er allemaal in terug te vinden is. Ze bieden ook een rijk aanbod aan woorden van dank en waardering voor Willy.

- Bij het afscheid van Willy Vandeweghe als vast secretaris tijdens de vergadering van 20 november 2019 formuleerde Peter Theunynck het als volgt: 'Tijdens jouw mandaat, Willy, zijn er echt bakens verzet en ijkpunten gerealiseerd.' Het gaat hierbij over de lancering van de dynamische literaire canon, de openbare vergadering KANTeLing in Beauvoorde, het nieuwe decreet over de KANTL, en de nieuwe statuten.
- Bij diens intrede als voorzitter in 2019, formuleerde Frank Willaert het als volgt: 'Beste Willy, als ik, zoals een middeleeuws auteur, een allegorie zou moeten maken van het abstracte begrip "belangeloze inzet", dan zou die figuur een treffende gelijkenis vertonen met jouw persoon.' Die belangeloze inzet was er ook nog heel recent, toen Willy paraat stond om als secretaris in te vallen toen Jacques Van Keymeulen in herstel was.

- Mijn reeks afsluiten doe ik met de woorden van Marcel De Smet. Eerst zijn woorden toen Marcel als voorzitter van KANTL aantrad in 2015: ‘Met Willy Vandeweghe als vast secretaris kan er alvast niks misgaan.’ Bij Marcels afscheid als voorzitter, vatte hij Willy dan weer als ‘in de praktijk de immer nijvere baas en animator van de Academie’.

En zo blijkt, uit de onderbouwing van mijn tweede stelling, ‘Willy is enorm gewaardeerd’, dat we voor de derde vaststelling uit mijn empirisch onderzoek kunnen terugkeren naar de introspectieve bedenking waarmee ik startte.

Willy is wel degelijk de KANTL. Hij beleefde er, zeker als vast secretaris, een tweede loopbaan. In tijden van grondige modernisering bij de KANTL bood hij rust en zekerheid, door vergaderingen zorgvuldig voor te bereiden, transparante verslagen op te stellen, en zich op zo vele andere manieren in zo vele commissies niet-aflatend in te zetten voor de academie. Dank daarvoor, Willy, en dank voor al die andere inspanningen al die jaren lang.

Ter conclusie. Wij wilden weten wie Willy is. Willy Vandeweghe is een wetenschapper. Willy Vandeweghe wordt enorm gewaardeerd. Willy Vandeweghe is de KANTL. Het behoeft dus feitelijk geen betoog: wij willen Willy niet weg. En Willy gaat niet weg. Gelukkig maar.

9.3.8 Verwelkoming van Koen Peeters door Lut Missinne, 20 november

Beste collega’s,
Beste Koen,

‘Laten we praten over de wereld alsof het een encyclopedie is.’ Het is een aansporing uit een vroege roman van Koen Peeters, *Bezoek onze kelders* uit 1991, waaraan ik bij deze plechtige installatie onmogelijk kon weerstaan en dus zal ik hier ons nieuw KANTL-lid voorstellen aan de hand van een drietal lemma’s uit een encyclopedie. Maar eerst een korte biografie.
Koen Peeters werd in 1959 in Turnhout geboren, een rasechte Kempenaar dus. Om goed te begrijpen wat de inborst van een Kempenaar is, kunnen we te rade gaan bij ene Dr. Remi Sterkens, die in een studie over Nederlandse volkskarakters uit 1938 een hoofdstuk wijdde aan ‘De bewoners der Antwerpsche Kempen’. Ik ga even voorbij aan wat deze Remi schrijft over de klederdracht en het denkvermogen van de Kempenaar om een karaktertrek aan te halen: ‘De Kempenaar is gelukkig en tevreden met zijn lot, het grof geld verdienen kan hem niet verleiden zijn heide te verlaten.’

Bij dit laatste zou ik een kleine kanttekening willen plaatsen. De Kempenaar Koen Peeters trok voor een studie pers- en communicatiewetenschappen naar de Universiteit te Leuven en vervolgens bleef hij daar nog jaren langer om er ook sociale en culturele antropologie te studeren. Ook voor de zoektocht naar een geliefde liet hij zijn heidegrond ver achter zich en zocht de westelijke rand van ons land op, namelijk Oostende. Koen Peeters kan wel een zekere gehechtheid aan zijn 'schrale heidegrond' en zijn geboortestad voelen, hij vertoont in alle geval ook een bovenmatige belangstelling voor andere streken en steden, zoals het al genoemde Oostende, maar ook voor Brussel, Congo en niet te vergeten de Westhoek. Op dit moment woont hij in het Leuvense, waar hij na zijn huwelijk in 1983 heen trok. Het echtpaar heeft drie kinderen, die allen een beroep op hem doen voor de verbouwingen van hun huis.
Over de verhouding van Peeters tot 'grof geld verdienen' heb ik geen informatie terug kunnen vinden. Hij werkte lange tijd op de communicatieafdeling van een financiële instelling in Leuven en hield er zich naar eigen zeggen bezig met copywriting, reclame en sponsoring. Toen hij in 2018 met pensioen ging 'om zich volledig aan het schrijverschap te wijden' had hij al meer dan tien romans gepubliceerd, een dichtbundel en ettelijke bijdragen voor tijdschriften, een artistieke bedrijvigheid waaruit men niet anders dan concluderen kan dat daar in die 'financiële instelling' binnen de kantooruren niet zo heel erg veel te doen viel. Hij was daarnaast ook geruime tijd voorzitter van het internationale literatuurhuis Passa Porta en is al vele jaren lid van de kernredactie van het tijdschrift *Dietsche Warande & Belfort*. Voor dat blad heeft hij enkele fraaie themanummers samengesteld, onder meer over Willem Elsschot, Maurice Gilliams en over het genre van het portret. Momenteel is hij writer in residence aan de universiteit te Leuven. Hij ontving voor zijn werk tal van literaire prijzen, waarvan ik hier alleen de ECI-prijs (vakjury- én publieksprijs) vermeld, die hem werd toegekend voor *De mensengenezer*, een indrukkende roman over zijn Leuvense antropologieprofessor Renaat Devisch. Deze prijs zorgde niet alleen voor een grotere bekendheid van Peeters in Nederland maar effende ook de weg naar een vervroegd pensioen.

1. Het eerste lemma dan: Peeters als verzamelaar

In recensies over Koen Peeters duikt herhaaldelijk het woord 'verzamelwoede' op – alsof verzamelen met destructieve emoties gepaard zou gaan – totaal ongepast in dit geval, omdat wij de auteur kennen als een erg zachtmoedig mens. Zei zijn alter ego het niet al in zijn roman *Bezoek onze kelders*: 'Ik wil minzaam zijn, welwillend. Voor iedereen goed. Bezorgd, verlicht, bezadigd.' Het zou daarenboven even ongepast zijn om de auteur bij deze plechtige gelegenheid een curiositeit te noemen, ware het niet dat curiositeit in de betekenis van nieuwsgierigheid voor deze verzamelaar van essentieel belang is. Meer nog, het is de aanjager van zijn werk. Zijn ongebreidelde belangstelling voor zowel dagelijkse dingen

als voor vreemde, exotische voorwerpen en gebruiken, zijn verzamelingen van foto's, prenten, knipsels, prullaria en verzamelingen van andermans verzamelingen vormen het fundament van zijn kunstenaarschap. Hij legt collecties aan, ordent deze vervolgens en legt verbanden, 'alles wordt met alles' verbonden. In de laatste jaren van de vorige eeuw leverde deze werkwijze de auteur het etiket 'postmodernist' op. Als we ook zijn recenter werk erbij halen, wordt duidelijk dat dit verbinden veel meer betekent. Het is een wijze van denken in analogieën, verwant met het animisme van kinderen, zoeken naar overeenkomsten bijvoorbeeld tussen de kracht die relikwieën hebben voor katholieke gelovigen, en de kracht van fetisjbeeldjes uit de Congolese Yaka-cultuur. Het is een zoektocht naar het begrijpen. Tegelijk zit hierin ook de fascinatie voor datgene wat ons ontglipt, wat niet in een van die verbanden past. Het mooiste beeld daarvoor is de in zijn werk herhaaldelijk terugkerende, aandoenlijke liefde voor de okapi, dat dier met 'de grootte van een paard, de gespleten hoeven van de antilope, de grote oren van de ezel en de poten en billen van een zebra', dat dier dat zich aan elke classificatie onttrekt. Zo gebeurt dat ook in de romans van Koen Peeters. Zijn literaire okapi's worden geschapen in het vertellen zelf van de verhalen én in de hoofden van de lezers. Omdat de schrijver zich daarbij niet laat insnoeren door wat er echt is geweest en alleen datgene uitsluit wat niet gebeurd kan zijn, ligt er voor hem een weelderige wereld van mogelijkheden open.

2. Tweede lemma: Koen Peeters als antropoloog

'Een roman is een vorm van onderzoek', is te lezen in het nawoord van *De mensengenezer*. In deze roman en in *De minzamen*, een vervolg hierop, bedrijft Peeters' alter ego wat hij 'participerende antropologie' noemt: waarnemen, luisteren, met een zekere afstandelijkheid, discreet, soms ook licht monkelend en sceptisch, maar steeds met begrip en respect: 'Zwijgen, niet alles willen zeggen' is de raad die hij krijgt en geeft. Ook in zijn andere romans luisteren zijn personages naar echo's over de generaties heen én naar het zwijgen en ze zien hoe afscheid en ziekte, het onvoorspelbare en het onverklaarbare het leven doordringen.

Er wordt echter niet alleen gezwegen, er worden ook vele aanstekelijke gesprekken gevoerd, 'conversations' noemt hij ze liever in *Conversaties met K*. Dergelijke aimabele conversaties voert de auteur ook met literaire verwanten. Hij onderhoudt vele schrijversvriendschappen, ook met dode schrijvers, met Van Ostaijen, Gilliams, Elsschot, Boon, Sebald, Vanhole, Streuvels. Ondergedoken in het Streuvelshuis schreef hij over *Het leven en de dood in den ast* en met drie kompanen trok hij naar de sterfplek van Van Ostaijen, waarover het boek *Miavoye* verscheen. Peeters is ook de antropoloog van zijn eigen familie. Dat bleek uit de roman *De bloemen*, het verhaal van zijn grootouders en ouders in de Kempen, en dat boek werd daarmee ook weer een verhaal over zijn eigen leven.

3. Derde lemma: Koen Peeters als taalminnaar

Hij is een minnaar van vreemde woorden en van vreemde talen – dat kan ook het West-Vlaams zijn. Hij is gefascineerd door taalbarrières en taalbruggen, vanuit het besef dat een andere taal een venster is op een andere wereld en dat dit venster tegelijk een omweg kan bieden naar betere zelfkennis. En al die vreemde woorden en namen, die hijzelf, bijgestaan door zijn personages, verzamelt in schriftjes, zoals in zijn Grote Europese roman, gaan verbindingen met elkaar aan. Want als de namen op elkaar lijken, dan kan het niet anders of ook diegenen die die namen dragen, hebben wat met elkaar te maken. Zo worden in zijn jongste roman *Georges* vrolijk ontmoetingen geënsceneerd, tussen James Joyce en grootvader Vermeire, tussen Stalin en de Georgische kunstenaar Pirosmani.

Ik sluit af met een laatste kort lemma, dat – hoe kan het anders – begint met de letter P en meer bepaald met de formule 'p = m:v'. Ieder van ons herkent daarin natuurlijk meteen de formule ter berekening van het soortgelijk gewicht: soortelijk gewicht is gelijk aan massa gedeeld door volume. Van Professor Remi uit *De mensengenezer* leren we dat sommige boeken het gewicht hebben van een voetnoot. Dit geldt geenszins voor het werk van Koen Peeters. De lichtheid van zijn boeken is bedrieglijk, ze hebben een bijzonder hoog soortelijk gewicht – het zijn 'royale ervaringen in niet eens zo erg dikke boeken', zoals een recensent schreef.

Dat is een zeldzaam verschijnsel, haast even zeldzaam als een okapi.
Om al deze encyclopedisch gestaafde redenen, beste Koen, is de KANTL bijzonder verheugd om jou als nieuw lid te mogen verwelkomen.

9.3.9 Laudatio van Koen Peeters voor zijn voorganger, Erik Vlaminck, 20 november

Ik zat samen met hem op het terras van het Leeshuus in Oostende, half in de zon, en ik vroeg hem waarom, waarom hij dan schreef, en we hadden het over zijn vader, zijn twee grootvaders en dat kwam niet eens omdat ik hem zelf naar zijn antecedenten had gevraagd.
Zijn vader Georges was handelsreiziger in drogisterijproducten; hij stierf vroeg, op zijn 57ste, moeder Anna was naaister en katholiek, en ze woonden in Kapellen in de Noorderkempen.
Ziehier hun zoon Erik Vlaminck.
Kapellen, 2 juli 1954, en gevoed door de verhalen van zijn vader en grootvaders. Schoolgelopen in Brasschaat, voor leraar geleerd in Pius X, Antwerpen. Hulpverlener in psychiatrisch centrum Broeders van Liefde. Werkte daarna in de daklozenopvang maar wilde altijd al schrijver worden. Schrijft onvermoeibaar zijn

romans en theaterstukken sinds 1993. Het jaar nadien al voltijds. Beweegt zich als een vis in het literaire water, en neemt bestuursfuncties op. Gaf les aan de Antwerpse SchrijversAcademie. Richtte mee de Vlaamse Auteursvereniging op, was er voorzitter van, was lid en voorzitter van de KANTL, van de Canoncommissie, voorzitter van PEN Vlaanderen. Hij is actiegedreven, wil het verschil maken en weet zich daarbij graag omringd door vriendschappen. Schrijvers als *partners in crime*.

Hij schrijft soms afschuwelijk dicht bij de werkelijkheid. Hij zegt mij: 'Ik heb geen fantasie, alles drijft bij mij op een werkelijkheid die ik zelf gezien heb: de psychiatrie, het dorp de daklozen, het kermisvolk.'

Ik sla zijn laatste boek open: 'Iconen is een roman. Elke gelijkenis met bestaande personen, plaatsen of instellingen berust op toeval. Helaas overtreft de realiteit vaak de fictie.' Helaas overtreft de realiteit vaak de fictie. Met dat soort omgekeerde disclaimers smijt hij zijn boek brutaal de werkelijkheid in. Dit is de wereld van Vlaminck. Achterlijke kinderen, Siamese kermisfenomenen, slechte huwelijken, sukkelaars uit het gesticht, de zwakzinnigen van het zothuis, kermisvolk ofte forains, ontaarde moeders, frituristen.

De aderspatten en de zwangerschapsmisselijkheid van Miranda.

De collocatie, het delirium, de psychose en andere vieze ziektes.

Ook nog een andere soort van verkeerde mensen: de collaborateur, de verklikker.

Vlaminck houdt zich niet in, en hij overschouwt daarbij volledige levens, families, generaties. Hij is nooit betrapt op diminutieven.

Hij brengt een Vlaanderen in beeld zoals Buysse ook al deed, en schrijft in de sporen van Roger Van de Velde en Louis Paul Boon, twee namen die hij graag noemt als inspiratie.

Het mooie, interessante, relevante is dat hij brede maatschappelijke trends samenvat in een mensenleven. Hij verbindt de grote miserie van kleine mensen met het grote maatschappelijke gebeuren.

Vlaminck is hard, zelfs wreed voor zijn personages als hij over hen vertelt. Sterke tragische verhalen te over, deze verteller houdt niet op. Hij schrijft sterke magere boeken over een herkenbaar, soms anachronistisch Vlaanderen. Hij schrijft met gemak, zo lijkt het toch. Dunne en toch volle romans, boeken die gemakkelijk een eeuw bestrijken. De lezer blijft perplex achter.

Men kan een geografie maken van de Vlaamse dorpen en steden waar hij zijn personages heeft gevonden. Hij benoemt die graag, als om de bewijskracht te verhogen. Hij heeft een opmerkelijke voorkeur voor het Antwerpse, de Kempen van vroeger maar eigenlijk van overal, waar *la Flandre profonde* aanwezig is. Tot in Canada, waar hij zijn eigen familie en/of de familieverhalen ging opzoeken.

Hij kiest voor een volks Vlaams. Een krant is een *gazet*, medelijden is *compassie*. Hij is een bandopnemer-socioloog van de spreektaal. Vertelt hij zoals

Walter Van den Broeck of Leo Pleysier? Nee, zijn *parlée* is donkerder dan die van Walter zaliger, minder stilistisch dan die van Leo. Zijn stijl is 'onverbloemd en gedepouilleerd', zo noemde Eric Rinckhout het in 1996. Archaïsmen, dialect en soms ook plechtstatig formeel taalgebruik in gestolen woorden en citaten. Het is een heerlijk volks straatvernuft. Wat Nederlanders noemen: sappig, ook grappig Vlaams.
En toch schrijft Vlaminck in een karige taal. Geen grote beschrijvingen van personen, kamers, het weer. Hij houdt van korte zinnetjes, spreektaal, hij verliest geen tijd met bijzinnen. Het is veeleer gestolen of gevonden taal. De woorden die hij heeft afgeluisterd op café. De ingesleten en flauwe grappen.
Vertelmanie. Eigenlijk gebeurt er niets in de boeken van Vlaminck, tenzij het wordt verteld door iemand, aan iemand. Er wordt veel geroepen, gescholden – vuilspraak als een vorm van grootspraak – en tegelijk wordt er gezwegen. Hij schrijft op wat mensen zeggen als ze zwijgen of als ze iets verbergen. Het zijn die zinnen die dan blijven hangen.
Ik hou van zijn mooie, menselijke portret van Stanny, laconiek en cynisch, schizofreen en schismatiek. 'Stanny Van Stokken, klepels en klokken, een vetpot in zijn haar, en alle dagen Nieuwe Jaar.'
En: alle baten helpen, behalve François Baeten.

Vlaminck is bovenal een verteller, met een voorkeur voor monologen. Mensen vertellen vanuit hun perspectief in terugblik. Jaartallen zijn dan belangrijk. Vaak zijn het zelfs de subtitels in zijn boeken. De verteller Vlaminck speelt graag met de tijd, en monteert dat dan zeer vernuftig. Misschien is dit wat hij ons wil zeggen: hét – kan – iedereen – overkomen.
Menselijke problemen worden over generaties heen doorgegeven. De grote en de kleine jeugdtrauma's blijven duren en herhalen zich. Het verleden, dat niemand zomaar kan achterlaten, komt je achterna in galop.
Hij beschrijft daarmee de hele twintigste eeuw van zijn milieu. Hij kent het van binnenuit, van de verhalen van thuis, van zijn gesprekken, van zijn werk. Figuren van zijn familie keren graag terug in zijn boeken. Zijn oeuvre zit vol echo's van voorgaande boeken, en nadien blijken ze zelfs de toekomstige aan te kondigen. Romans die haasje-over springen, over elkaar. Als foto's die elkaar voor een klein stukje overlappen. Dat heet: een familiekroniek, een romancyclus.

Af en toe verschijnt ook Erik Vlaminck zelf in zo'n boek. Niet altijd in de mooiste rol.
Als dé schrijver, maar ook als medeplichtige loopt Erik Vlaminck er soms zelf in rond. Hij portretteert zichzelf als links, modieus, literair. Hij lacht zelf met zijn lang haar, en werkt in een psychiatrisch opvangtehuis.

Soms duikt hij op als cameo, zeer soms als een alwetende verteller, en soms ook als een schuldige Vlaminck die toekijkt en zwijgt. Iets verschijnt van vroeger, iets dat hij nog wil bovenhalen en rechtzetten. Mij lijkt hij steeds meer gehaast om dat scherp, nog scherper te zeggen. Als activist, als geëngageerd schrijver, maar ook om een oude schuld in te lossen. Hij heeft een diepmenselijke sympathie voor de sukkelaars, de zotten, de mismaakte mensen…
Geeft hij die milieus met liefde weer? Veeleer met mededogen. Hij biedt geen oplossingen, maar schrijvers hoeven dat natuurlijk niet te doen… Als motto recupereert hij een citaat van Onno Blom in zijn camioneursboek *Een berg mens onder witte lakens*: 'Hij had wel een boodschap, maar weigert een boodschappenjongen te zijn.'
Het is nu eenmaal zoals Dikke Freddy vaststelt: 'Er is veel miserie in de wereld.' En ook: 'Ge hebt daar geen gedacht van.' Frederik De Meester, alias De Meester Freddy, of zeg maar Dikke Freddy, richt zijn brieven aan burgemeesters, politiecommissarissen, trajectbegeleiders, om te klagen, zijn persoonlijke situatie uit te leggen, zich te excuseren, maar vooral om zich eruit te praten. Zijn doel is niet medelijden te wekken. Vlamincks engagement bestaat erin hun aandacht te geven, en wijst daarbij ook op hun dwarse eigenzinnigheid. Zelfs ook op hun talent voor zelfdestructie. Een roman van Erik Vlaminck is geen politiek pamflet.

Ten slotte nog dit: deze schrijver is verzot auto's en camions, net als zijn personages. We maken om te besluiten nog even een kleine rondwandeling op Parking Vlaminck: een oranje Opel Manta 1600 S, een Opel Cadet, een Opel Ascona tweedeurs, de grijze Pontiac vierdeurs Sedan 1939 van Fons. Een schone Bedfort, die rijdt op stookolie in plaats van autodiesel. Een Mercedes zescilinder op lage sportbanden, een Toyota Landcruiser. En natuurlijk: de trekkers en opliggers van het succesvolle transportbedrijf LumaTrans.
Hij vertelde mij, op dat zomerse terras in Oostende: 'Als kind kende ik alle auto's in het dorp. Mijn vader kocht vaak een nieuwe voor zijn beroep als vertegenwoordiger. Hij verdiende er de kost mee, net als de foorkramers die bij ons aan huis kwamen. Ik leerde van hen autorijden, én ik kan trouwens heel precies parkeren.'
Beste allen, Erik Vlaminck, vooraanstaand en werkend lid van de KANTL, gaat de garage van de KANTL verlaten. Hij stapt nu in een goudkleurige Chevrolet, hij zwaait u nog even toe met de vriendelijke groet van een erelid.
En hij vertrekt.

9.4 Toespraken bij de uitreiking van de KANTL-prijzen

9.4.1 Juryverslag, voorgelezen door Piet Couttenier, tijdens de uitreiking van de Leon Elautprijs, 16 oktober

Geachte leden van de KANTL,
Geachte aanwezigen, en in het bijzonder Johan Vanhecke,

Iedereen die zich voor Hendrik Conscience interesseert of er wetenschappelijk onderzoek naar wil doen, miste tot nu toe een volledige en degelijke biografie van de auteur. In het verleden zijn er aanzetten gepubliceerd, maar het was wachten op de eerste volwaardige biografie. Men heeft ernaar uitgezien, zeer lang zelfs, 138 jaar na het overlijden van de auteur. Ze vult een grote leemte. Het boek verschaft niet alleen een betrouwbaar levensverhaal van de persoon Hendrik Conscience op cultureel en politiek vlak, maar ook van zijn schrijverscarrière, als zeer productief en succesrijk auteur die ook nog eens de grondlegger werd van de jonge Vlaamse romanliteratuur. Daarbovenop biedt de biografie, en dit door de bepalende en legendarische rol die Conscience erin heeft gespeeld, een levendig beeld van de eerste fase van de culturele bewustwordingsacties door zogenaamde *Vorkämpfer* van de Vlaamse Beweging in België. Het enthousiaste culturele en artistieke leven van die beginjaren komt hier tot leven, vooral in Antwerpen, met een explosie van feesten, huldes, optochten, toespraken, concerten, dansfeesten en fakkeltochten. Men had er zowaar bij willen zijn.
De sterkte ligt vooral in de manier waarop de auteur erin is geslaagd alle relevante feiten en bronnen te verzamelen, zoals ook het verloren gewaande zogenaamde Brusselse archief, en in één chronologisch verband te plaatsen. De bronnenstudie is indrukwekkend. Dat laat hem toe veel vroegere onwaarheden, misvattingen en mythen recht te zetten of te corrigeren. Na Vanhecke, die geen snipper onvermeld liet liggen, zal er waarschijnlijk weinig of geen nieuwe informatie meer opduiken. Zijn boek zal een referentiewerk blijven en onmisbaar zijn voor verder onderzoek. Nog niet alles is opgeklaard, zoals bijvoorbeeld Consciences tijd als directeur van het Wiertz-museum, en in dat opzicht zal de biografie ook verdere studie stimuleren.
Vanhecke is er ook in geslaagd om met de vele feiten en bronnen toch een levendig portret te geven van Consciences turbulente leven in de context van zijn tijd en dat in een vlot leesbare taal. Van Conscience creëert hij het beeld van een bevlogen, romantische, hardwerkende, maar ook tragische figuur, die zijn idealisme zag gecounterd door afgunst, tegenkanting en depressie, opvallend gevolgd door nieuwe golven van creativiteit. Zijn tegenstrevers worden goed in kaart gebracht en waar nodig ontmaskerd. Dat geldt zeker voor de dubieuze rol die Domien Sleeckx heeft gespeeld als rapporteur aan de Brusselse overheid, in de persoon van Charles Rogier, van het dispuut binnen de eerste romantische

generatie flaminganten in Antwerpen tijdens de jaren 1846-1848, waarin tot nu toe vooral Pieter Frans Van Kerckhoven als dé boeman werd aangewezen. We krijgen ook een goed beeld van de impact van het openbare optreden van Conscience, die blijkbaar beschikte over een fenomenaal en bezielend redenaarstalent. Vanhecke heeft ook oog voor de kleine kantjes van zijn held, zoals zijn eigengereidheid, ijdelheid en trots, wat de biograaf ongetwijfeld siert. Dat neemt zijn grote waardering niet weg. Dat blijkt vooral uit een persoonlijke nabeschouwing waarin hij het voor Conscience opneemt tegen recente criticasters.
Johan Vanhecke schreef met zijn in 2021 verschenen *Moedertaal en vaderland. Hendrik Conscience biografie*, een rijke, boeiende en bijzonder goed gedocumenteerde biografie. De jury, bestaande uit Marcel De Smedt, Wim Vandenbussche, Leen van Dijck, Rik Vosters en de voorzitter, heeft daarom unaniem beslist om hem de Wetenschappelijke Prijs Leon Elaut 2024, voor de periode 2020-2023, toe te kennen. Johan Vanhecke heeft zich inmiddels, met voordrachten en herdrukken, zoals van de roman *Het ijzeren graf*, ook nog eens ontpopt tot een ware ambassadeur en enthousiaste pleitbezorger van Conscience. Dit geeft nog meer glans aan deze bekroning.
Waarde Johan Vanhecke, zoals u natuurlijk weet, kreeg Conscience tijdens een hulde op een Nationaal Feest in Antwerpen op 18 augustus 1851 een grote zilveren beker overhandigd waarin zelfs een afbeelding van de schrijver was verwerkt. Een dergelijke gepersonaliseerde beker zullen en kunnen wij u niet schenken. Wel reiken wij u namens de KANTL de Elautprijs 2024 uit, bevestigd met een bul en de oprechte felicitaties van de jury.

9.4.2 Dankwoord, uitgesproken door laureaat Johan Vanhecke, 16 oktober

Geachte dames en heren,

Ik dank de academie en de unanieme jury voor deze prachtige en onverwachte prijs, ook uit naam van mijn buurjongen van 200 jaar geleden. Ja, sommigen onder u weten het: tussen 1824 en 1857 woonde Conscience binnen een straal van 600 meter rond ons huis op tien verschillende adressen en schreef hij 27 van zijn 70 romans. Het is vandaag, op tien dagen na, exact 200 jaar geleden dat vader Petrus Franciscus Conscience toelating kreeg van de Commissaris-generaal van oorlog ‘om een houten huisje te bouwen op een stuk erve, gelegen buiten de Borgerhoutsche Poort, te Antwerpen, op meer dan 500 ellen afstand der vestingwerken’. Dat is dus vlak bij mij en zo staat het in een notariële akte waarvan mij een scan toegestuurd werd door een zekere Paul Renders, in de week nadat de biografie verschenen was. De man had die ooit gekocht op een veiling. En hij besloot zijn mail met de zin: ‘Ik weet dat het voor uw kennis van Conscience

geen enkel belang heeft, maar ik dacht dat u het wel prettig zou vinden om dat eens te lezen.' Ik heb mijn correspondent geantwoord dat ik het niet alleen prettig vond, maar dat zijn document wel uiterst belangrijk was. Voor die mail wist niemand wanneer precies vader Conscience die grond gekocht had. Naar het vermoeden van stadsarchivaris F. Jos van den Brande gaf ik in de biografie als datum juli 1825. In de tweede druk staat nu dat Hendrik in juli 1825 naar de nieuwe woning verhuisde, omdat ik wel wijzigingen kon doorvoeren, maar niets aan de bladspiegel mocht veranderen.

Alle verschillen tussen de eerste en de tweede druk zijn overigens terug te vinden op mijn website hendrikconscience.com, en daarop staan ook verdere addenda en corrigenda.

Ik heb na de biografie dus niet stilgezeten. Van Klara kwam de vraag of ik geen zin had in een podcast. En die kwam er: zes afleveringen van anderhalf uur, met Filip Peeters als Conscience, en met Pat Donnez die samen met mij het verhaal vertelt, en nog een trits andere stemmen voor vrienden en vijanden van Conscience. En daarna heb ik *Het ijzeren graf* heruitgegeven, een zeer mooi voorbeeld van wat men een zedenroman noemt, in de hedendaagse spelling. Want ik vond: van een auteur met een biografie moet toch ook een en ander in de handel zijn, en alleen *De leeuw van Vlaanderen* was beschikbaar. *Het ijzeren graf* lag in elke Standaard Boekhandel. Maar behalve Frank Hellemans in *Doorbraak* was er niemand die er in de pers aandacht aan besteedde. Er was evenmin een volledige bibliografie van Conscience, niet van het oorspronkelijke werk, en niet van de vertalingen. Van de 81 titels van Conscience die in boek of brochurevorm zijn verschenen, zijn er 11 die nooit herdrukt zijn. Van die 70 andere heb ik 712 uitgaven beschreven met in totaal 1394 drukken, op diezelfde website hendrikconscience.com. Je vindt er ook alle vertalingen die ik voorlopig heb kunnen terugvinden in 23 talen. Conscience is nagenoeg volledig vertaald in het Duits en het Frans, en zowat de helft van zijn werk in het Engels, het Tsjechisch, het Deens, het Italiaans en het Spaans… En neem bijvoorbeeld *Het ijzeren graf*. Daarvan heb ik zes verschillende Spaanse vertalingen gevonden in 31 edities, en die verschenen echt niet alleen in Europa: Chili (1865); Mexico (1869); Bolivia (1870); de Filipijnen (1871); Spanje (1877) en Argentinië (1878). De populariteit van Conscience was dus zeker geen lokaal verschijnsel.

Bij de voorstelling van mijn boek heb ik citaten gegeven over het begrip 'vrijheid' en over vooroordelen tegen vaccinatie, om aan te tonen dat Conscience soms behoorlijk actueel is. En recent vond ik in *De burgemeester van Luik* een uitspraak van de op neutraliteit gestelde Sebastien Laruelle, die ik graag boven de spiegel in de badkamer van sommige staatshoofden zou willen hangen: 'Menschenbloed, roekeloos vergoten, is een zaad, waaruit niets opschiet dan haat, wederwraak en eeuwige vijandschap…'

Of neem de klassieke avonturenroman *Het Goudland*, het verhaal van drie jonge Vlamingen die met de Franse maatschappij 'La Californienne' naar Amerika

varen in de hoop daar rijkdom te vergaren. 'La Californienne' biedt zijn klanten alle hulp bij het ontginnen van de Californische goudmijnen. Voor de prijs van een stevig jaarloon worden aandelen en allerlei faciliteiten beloofd. Het schip De Jonas zal in 15 dagen van Antwerpen naar San Francisco varen. Met 100 passagiers is het volledig volzet. Ze verlaten de haven maar stoppen reeds ter hoogte van Kallo, zogezegd om te wachten op het hoge tij om uit te varen. En nu lees ik een stukje uit het tweede hoofdstuk:

> Op het uur van middernacht verlieten de boten in stilte het schip en voeren naar de Vlaamse boord der Schelde. Zij keerden welhaast even geheimzinnig terug met een vijftigtal nieuwe reizigers. […] Er bestaan in de Antwerpse haven, evenals elders, wetten, waarbij het getal reizigers, dat een schip mag innemen, is vastgesteld volgens zijn grootte. Een toezichtscommissie onderzoekt de vaartuigen vóór hun vertrek, telt de reizigers, meet de plaats, die elk in het tussendek is bedeeld, en weegt en onderzoekt de voorraad, om zich te verzekeren, dat het ingenomen volk noch ruimte noch toereikend voedsel zal ontbreken. Op de Jonas was ruimte genoeg, voorraad te veel en alles in regel bevonden voor honderd man, buiten de matrozen; maar terwijl de toezichtscommissie haar onderzoek besloot door de goedkeurende woorden all riqht ! bracht de laatste tocht van de Vlaamse ijzeren weg vijftig goudzoekers aan, allemaal Fransen van de omstreken van Rijssel en Douai, die door een paar aangestelde personen naar Calloo werden geleid, om er te middernacht bedektelijk op de Jonas scheep te gaan. De uitslag van deze list was een zuivere winst van misschien dertig- of veertigduizend franken voor degenen, in wier voordeel zij was uitgedacht; want men trok het reisgeld van vijftig reizigers, die men volgens de wettelijke schikkingen niet mocht innemen. Of de opeenstapeling –van zovele lieden geen oorzaak zou zijn van groot ongemak of van ziekte, daarover scheen de kapitein zich niet te bekommeren.

De gevolgen blijven niet uit. Het eten wordt gerantsoeneerd en het water is op een bepaald moment gewoon op. Zestien mensen laten onderweg het leven. En de reis duurt geen vijftien dagen, maar zes maanden. In San Francisco is 'La Californienne' onbekend. Alle reizigers zijn op zichzelf aangewezen. De parallel met de bootvluchtelingen van vandaag zal u wellicht niet ontgaan.
Conscience verzint dit niet. La Californienne was een maatschappij uit Parijs die in Antwerpen grootse feesten organiseerde om mensen te lokken, incasseerde het geld en ging daarna frauduleus failliet. Ook dat staat niet in de biografie, omdat ik dat vier jaar geleden nog niet wist. Overigens heeft Karel Jonckheere in zijn hertoetste versie van *Het goudland* bij Manteau in 1976 de passage over die illegaal meegenomen reizigers geschrapt. Maatschappijkritiek hoort niet bij het beeld dat sommigen vanaf de jaren zeventig van Conscience graag ophangen.

Anderzijds heeft Conscience van de KANTL nooit te klagen gehad. De twee delen van Antoon Jacob, de vele bijdragen van Ger Schmook, en diverse artikels van onder anderen Pieter Genard en Isidoor Teirlinck, en deze eeuw *De hoofdstukken uit de geschiedenis van de Vlaamse letterkunde 19de eeuw*, *De muze en de mammon* van Gust Keersmaeckers, *Hendrik de Veroveraar*, samengesteld door Piet Couttenier en Walter Daelemans en artikels van Koen Calis, Marc Carlier, Els Strobbe en zelfs Johan Vanhecke. En vorig jaar stond hier voor een andere prijs van de KANTL Marlou de Bont voor haar doctoraat over Conscience. Nochtans heeft Conscience zelf nooit geijverd voor de oprichting van deze instelling. Toen het onderwerp aan bod kwam op de vergadering van de Grievencommissie van 7 december 1856, zei Conscience dat hij de noodzaak van het oprichten van een Vlaamse Academie wel inzag, maar dat hij voorlopig een Vlaamse afdeling van de Académie Royale de Belgique als tussenoplossing voldoende vond. Het volk kende de Academie toch niet, want het kwam er niet mee in aanraking.

Ik vind eigenlijk dat al onze negentiende-eeuwse romanschrijvers nogal ondergewaardeerd worden. Want het gaat niet alleen om Conscience, hé. Blijkbaar zijn ze allemaal onleesbaar: Domien Sleeckx, Eugeen Zetternam, Pieter Frans van Kerckhoven, August en Jan Renier Snieders, Anton Bergmann, én Johanna Courtmans-Berchmans, de eerste vrouwelijke staatsprijswinnaar. Het zijn allemaal uitstekende vertellers met een omvangrijk oeuvre. Maar er is niets van hen in boekvorm beschikbaar. Ligt hier geen taak voor de Academie en het CTB? Geen dure gebonden edities met leeslinten en goud op snee, maar goedkope pockets of paperbacks. Met een interessant nawoord over de auteur, het werk en de context. En geen edities in de spelling van de eerste druk, want die staan al online! Leesbare versies, in hedendaagse spelling, waarin de naamvallen en de antieke constructies verdwenen zijn, zoals ook Marita Mathijsen het tegenwoordig ziet. Als we vertalingen brengen van Brontë en Dickens, is het toch ook in hedendaags Nederlands.

Van Brontë gesproken. Ik heb met veel plezier *Het lied van ooievaar en dromedaris* gelezen, dat voor een stuk ook over biografen en biografieën gaat, en zag, zeker in het eerste gedeelte, heel wat overeenkomsten met Conscience. Zo beschrijft Anjet Daanje hoe een aantal dorpsvrouwen geld samenleggen om een exemplaar van de boeken van de zusters Drayden te kopen, en hoe degene die het best kan lezen hen voorleest. Zo gebeurde het ook bij Conscience. Ze beschrijft verder hoe een tyfusepidemie het dorp meer dan decimeert. Ook Conscience verliest in 1870 op drie dagen tijd zijn twee zonen aan tyfus, nadat hij eerder twee dochters verloren had van twee en vijf jaar oud. En wanneer Grace getrouwd is met pastoor Jennings, verbiedt die haar om proza en poëzie te lezen. Het zijn 'nutteloze verzinsels' en alleen religieuze teksten kunnen zijn goedkeuring wegdragen. Een Gentse textielfabrikant stelde in 1863 voor om de

werken van Conscience weg te halen uit de volksbibliotheek en het volk weer heiligenlevens te laten lezen.
Daanje beschrijft ook hoe in het dorpje van de Draydens alles aangepast wordt met het oog op literaire toeristen. Je kan er zelfs slapen in de bedden waar de schrijfsters zogezegd nog in geslapen hebben. Het deed me onmiddellijk denken aan het Waalse dorpje Waulsort, waar Conscience zo graag ging wandelen. Daar was ooit Grand Hotel Regnier, dat de kamer verhuurde waar Conscience altijd sliep tijdens zijn bezoeken. Dat hotel werd gebouwd in 1904, 21 jaar na het overlijden van de schrijver.
Over Conscience is nog veel te vertellen. Ik loop daarom met plannen rond voor een nieuw boek over Conscience. Daarin wil ik nagaan hoe katholiek Conscience eigenlijk was – bij Cyriel Buysse gaan ze 's zondags meer naar de mis dan bij Conscience – en of hij echt conservatief was of eerder liberaal. Hij geloofde niet in het ideeëngoed van Marx, maar ik zie veel klassenstrijd en sociale elementen in zijn werk en een voortdurend hameren op de rol van het onderwijs. Verder zijn er nog een aantal Consciencemythes die dringend ontkracht moeten worden, zoals zijn Franse opvoeding. Ik wil ook heel wat van zijn romans uitgebreider behandelen, wijzen op de verschillende thema's en genres die hij uitprobeert (thriller, spionageroman, fantasy, psychologische roman, whodunit, reisverhaal, allegorie, autobiografie). Dat alles geïllustreerd met interessante fragmenten uit de romans, zodat het toch ook wat een leesboek wordt. Of misschien moet ik toch eerst een bundel Conscience-fietstochten uitbrengen langs alle plaatsen waar hij geweest is of die hij beschrijft in zijn werken, langs alle Conscience-straten en -cafés. Daar is misschien een groter publiek voor.
Daarom herlees ik alles van Conscience. Nu ik de inhoud van zijn romans ken, geniet ik meer van zijn schrijfstijl, die door zoveel mensen verguisd is, en die ik vooral heb leren waarderen toen ik *Het ijzeren graf* omzette in de taal van vandaag. Ben ik nu de enige die durft toe te geven dat Conscience toch niet zo slecht schrijft, vroeg ik mij af. En toen kwam ik terecht bij de meest legendarische vast secretaris die deze academie ooit gehad heeft: Maurice Gilliams. In 1946 getuigde Gilliams over zijn appreciatie voor Conscience in *De Vlaamse Gids* en op de Belgische radio. Hij wees op de zachtvloeiendheid van toon en ritme, waarin de soms hoogdravende woorden van Conscience verdwijnen. Wie even doorleest aan een roman, sprak hij, 'zal spoedig wennen aan de eigenaardige val van de melodieuse volzinnen'. Hij noemde een aantal van zijn werken 'objecten van geestes- en gevoelsverteedering, waar men niet onachtzaam mee omgaat, omdat ze bij een eerbiedige aanraking steeds doen beseffen dat ze, onder een waas van bestorvenheid, levende dingen zijn gebleven.'
Het laatste woord geef ik graag aan mijn juryvoorzitter, Piet Couttenier, een man die ik erg hoog aansla en die Conscience in *Alles is taal geworden* de plaats

geeft die hij verdient. Hij schreef ook het laatste artikel in de bundel *De grote onleesbare*, en ik onderschrijf graag zijn slotzin: Wellicht moeten wij Conscience opnieuw leren lezen.
Ik dank u.

9.4.3 Juryverslag, voorgelezen door Yves T'Sjoen, tijdens de uitreiking van de KANTL-prijs voor Proza, 16 oktober

De Nederlandse auteur Anjet Daanje heeft met *Het lied van ooievaar en dromedaris* een tour de force gepresteerd. In de verzamelde notities van de jury zijn dit enkele lovende uitspraken over wat in de kritiek 'een royaal boek' is genoemd: 'Daanje stond bij mij al op de eerste plaats en wat mij betreft blijft ze daar ook onbedreigd staan. De lectuur ervan was een werkelijk overrompelende ervaring, zoals ik er maar zelden een gehad heb bij het lezen van een roman. Misschien zelfs nooit. Het is zo rijk, zo inventief, zo diepgaand, zowel als geheel als in de meeste van de afzonderlijke "verhalen"'. De roman is volgens een ander jurylid 'zeer origineel en eigenzinnig van aanpak, gedurfd en maniakaal. De auteur had de ambitie om een grote, internationale roman te schrijven, wars van tips en regeltjes die van een roman een commercieel succes moeten maken'.
Het verhaal is gebaseerd op de biografie van de zussen Brontë, maar is natuurlijk veel méér dan een postmoderne herschrijving van dat levensverhaal. Daanje boetseert personages, zoals de protagonist Eliza May Drayden. '[De auteur] creëert een parallel universum. Ze maakt je heel nieuwsgierig naar de Brontës, maar tegelijk brengt ze een heel eigen wereld tot leven'. De schrijfstijl wordt 'visueel' en filmisch genoemd en een van de juryleden stelt dat 'een aantal thema's en motieven in diverse vormen terugkomt (levend begraven/vliegen/liefde over de dood heen, de tijd…): héérlijk hoe Daanje een aantal terugkerende thema's en motieven vervlecht in elf levensverhalen die twee eeuwen omspannen'. De in elkaar vasthakende verhalen omvatten een vertelde tijd die loopt van de negentiende eeuw tot vandaag. Nog een uitspraak: 'het boek opent met een ijzersterk verhaal dat je meteen in de fictieve wereld van Daanje binnenzuigt' en 'op een knappe manier is het Brontë-materiaal verwerkt in de roman'.

Juryvoorzitter Yves T'Sjoen interviewde de laureaat over het boek via een videocall die tijdens de prijsuitreiking werd getoond. Het integrale interview is te bekijken op het YouTube-kanaal van de KANTL.

9.5 Hommages en in memoriams

9.5.1 In Memoriam voor Walter van den Broeck door Erik Vlaminck, 19 februari

De voorbije tien jaar verliep de start van onze ontmoetingen geijkt als volgt:
Ik vroeg: 'Dag, Walter, hoe is 't?'
Hij antwoordde: 'Ik mag nog altijd alles eten.'
Het was Walter ten voeten uit.

Het belang van het literaire oeuvre van Walter van den Broeck kan niet worden overschat. Walter van den Broeck schreef over mensen en voor mensen. Hij schreef vanuit een maatschappelijk engagement: geen preken met een boodschap, wel doorkijk gevend en systemen blootleggend.
Zijn theatertekst *Groenten uit Balen* is in dat opzicht een schoolvoorbeeld. Walter was er terecht trots op. Letterlijk duizenden mensen hebben zich op theaterplanken ingeleefd in een rol uit dat stuk dat allesbehalve gratuit is. Honderdduizenden hebben het gezien, in een theaterzaal of in de cinema. Wie zegt dat schrijvers geen invloed meer kunnen hebben? De ruime persaandacht na Walters overlijden was trouwens tekenend. En het was niet dat er die week geen ander nieuws te rapen viel.
Brief aan Boudewijn is Walters meest bekende prozawerk. Het is een topstuk, gemaakt volgens het huisrecept van de bedenker. Toch hou ik zelf het meest van zijn roman *Een lichtgevoelige jongen*, een coming-of-ageboek geschreven door een man die tot het einde van zijn leven coming-of-age gebleven is. De schriftuur is hilarisch, bijtend en schrijnend. Lezers die de moeite doen om ook de witregels te lezen, lezen diepmenselijk drama van alle tijden.

Voor Walter waren andere schrijvers geen concurrenten, maar collega's. Dat hij door een geldinzamelactie de krant *De Morgen* mee van de ondergang heeft gered, is algemeen geweten. Minder mensen weten dat hij, meer dan vijftig jaar geleden, samen met Karel Jonckheere en Hubert Lampo de actie coördineerde die een einde maakte aan de schandalige internering van de onvolprezen Roger Van de Velde. Andermaal, voor Walter waren andere schrijvers geen concurrenten, maar collega's. Toen in 2006 de Vlaamse Auteursvereniging werd opgericht om collectief schrijversbelangen te verdedigen, was Walter niet voor niets het eerste betalende lid. Zijn volledige schrijversarchief bezorgde hij – loyaal en collegiaal – aan het Letterenhuis. Daar zal dus ook het mailverkeer terug te vinden zijn dat Walter voerde met scholieren. Hij sprak me weleens over mails van het type: 'Hoi, ik ben Benny en ik moet van onze lerares Nederlands tegen morgen een boekbespreking maken over het boek dat u over koning Boudewijn maakte. Kunt u mij in dat verband een antwoord geven op de vragen in bijlage?'

Walters antwoord bestond dan uit één woord: 'Ja.' Wanneer de scholier in kwestie vervolgens toch nog repliceerde, werd hij beloond met een complete boekbespreking van Walters hand. Doorzetters hadden een streepje voor.
Misschien zat bij de vragen van zo'n scholier ook de vraag: 'Waarom schrijft u?' Misschien bezorgde Walter die scholier dan gewoon het slot van *Een lichtgevoelige jongen*: 'Iemand moet toch op de uitkijk staan en "Alles is kalm" roepen! Ook al naderen de Rooien van links en de Blauwen van rechts, ook al ontploft vannacht Toudfabriek, ook al begint de Rus straks in het geniep de Derde Wereldoorlog door een atoombom op de Cité te gooien. Iemand moet toch op de wacht staan en voor al die nietsvermoedende mensen de wereld bij elkaar blijven liegen, zodat ze ongestoord kunnen slapen en morgen weer opgewekt aan de slag kunnen.'

Walter was er trots op dat hij – 'uit een werkmansbroek geschud' – verkozen werd tot lid van de KANTL, zijn erelidmaatschap werd dan ook prominent vermeld op zijn doodsbrief en op zijn rouwprentje in de vorm van een bladwijzer.
De laatste jaren kwam Walter niet meer naar de bijeenkomsten. Dat was niet uit desinteresse. Zijn gehoorprobleem was een sta-in-de-weg. In kleine gezelschappen was communicatie geen probleem, maar in grotere groepen kon Walter de gesprekken niet goed meer volgen. Vandaar.
Uiteraard had Walter zijn uitgesproken mening over de Academie: 'Het is een volslagen nutteloze coterie, maar mocht ze nog niet bestaan, dan moest ze dringend worden uitgevonden.' Aldus Walter van den Broeck, een straf schrijver, een schone mens.

9.5.2 In memoriam voor Guido Haerynck (alias Gwy Mandelinck) door Hugo Brems, 17 april

Guido Haerynck werd geboren in Wakken op 23 januari 1937. Na zijn Grieks-Latijnse humaniora in het Heilig-Hartcollege in Waregem, studeerde hij voor letterkundig regent aan de Normaalschool in Torhout.
Van 1959 tot 1975 was hij leraar Nederlands aan het Sint-Jozefscollege in Tielt. Maar zijn dadendrang en rusteloosheid waren toen al zo groot dat hij het niet bij die job kon laten. Hij was betrokken bij de oprichting van het Tieltse toneelhuis Malpertuis en in het naburige Kanegem organiseerde hij tentoonstellingen onder naam Hartelaende. In die periode schreef hij ook twee eenakters en debuteerde hij als dichter met de bundel *Het oogbad* (1971). Bij die gelegenheid nam hij ook het pseudoniem Gwy Mandelinck aan, geïnspireerd door het riviertje De Mandel, dat nabij zijn geboorteplaats uitmondt in de Leie, en dat ook door Guido Gezelle bezongen (en betreurd) werd in zijn gedicht 'De Mandelbeke'. Dat pseudoniem heeft hem wel enige tijd en in sommige kringen parten gespeeld,

zoals Piet Piryns het deemoedig formuleerde in een terugblik op de poëziezomers van Watou: 'Laat ik het maar opbiechten: vanwege zijn *nom de plume* heb ik Gwy Mandelinck jarenlang in een hoek gesitueerd waar hij niet thuishoorde – en ik was helaas niet de enige die dat deed. […] Wij, de kosmopolitische redacteuren van het *Nieuw Wereldtijschrift* […] wisten genoeg. De gedichten van deze Gwijde konden we wel ongelezen laten.' Dat heeft niet verhinderd dat Gwy hardnekkig aan dat pseudoniem heeft vastgehouden en er zich zodanig mee vereenzelvigde dat hij helemaal opging in zijn bestaan als dichter; zodanig zelfs dat zijn huisgenoten hem consequent als Gwy aanspraken. Overigens wil de legende dat het Paul Snoek was die hem suggereerde een pseudoniem aan te nemen omdat er in de vijver van de Vlaamse poëzie maar plaats was voor één grote vis.
In 1975 kreeg hij een aanstelling als stadsbibliothecaris in Poperinge, en het jaar daarna ook als coördinator van het Nationaal Hopmuseum in dezelfde stad. Hij verliet definitief het onderwijs en verhuisde eerst naar Poperinge en in 1979 naar Watou, waar hij met zijn echtgenote Agnes Hondekyn en zijn kinderen Jan, Miet en Filomeen de oude kapelaanswoning betrok.
Vanaf de tweede helft van de jaren 1970 kwam zijn carrière op gang en brak hij voorgoed door als dichter en later ook als onvermoeibare organisator. Dat blijkt onder meer uit een aantal prijzen die hij in deze periode ontving, al waren er daar al wel enkele aan voorafgegaan. In 1970 al was een gedicht uit zijn debuut bekroond met de Basiel de Craeneprijs en in 1972 ontving hij de Prijs van de Vlaamse Poëziedagen voor een gedichtencyclus uit *De wijzers bij elkaar*, zijn tweede bundel uit 1974. Het manuscript van die bundel werd overigens in 1973 ook bekroond met de Driejaarlijkse poëzieprijs Arthur Merghelynck van onze Academie. In 1977 werd diezelfde bundel bekroond met de Provinciale Prijs voor Letterkunde van West-Vlaanderen.

In 1980 werd Gwy redacteur van *Dietsche Warande & Belfort*, hij publiceert boeken over de Westhoek en over Willem Vermandere, en, al is dat embryo van de latere Poëziezomers vaak vergeten, ook in 1980 organiseert hij op het dorpsplein van Watou een 'artiestenmarkt aan de schreve'. Ik herinner het mij zeer levendig: overal in het dorp werd getekend en geschilderd, gesculpteerd, gemusiceerd en gedeclameerd. Er waren drank- en voedseltentjes en op het podium op de Kleine Markt kwamen dichters als Jozef Deleu, Willy Spillebeen, Gerd De Ley en Clem Schouwenaars uit hun werk voorlezen. In het gemeentehuis liep een expo met werk van onder anderen José Vermeersch en Godfried Vervisch en in de kerk klonken gregoriaanse gezangen.
Zelf beschouwde Mandelinck in zijn *Dagboek van de Poëziezomers 1980-2008* het 'Artiesten-rendevoe' van 1983 met onder anderen Tom Lanoye, Luuk Gruwez en Miriam Van hee als de eigenlijke start van de Poëziezomers, al duurde het toch weer enkele jaren, tot 1991, voor het concept helemaal uitgeklaard was tot wat we allemaal kennen: een soms evidente, soms raadselachtige, altijd

intrigerende wisselwerking tussen poëzie, beeldende kunst en het dorp met het landschap daarrond.
Vanzelfsprekend was het allemaal niet. Het tomeloze enthousiasme en het visionaire van Mandelinck kwamen geregeld in conflict met praktische en financiële bezwaren, met dorpse bekrompenheid en ambtelijke engheid van geest. Gelukkig was er altijd ook Agnes, die met evenveel zin voor realisme en diplomatie als voor poëzie en kunst iedere editie weer op het goede spoor hielp terechtkomen.
Voor hen beiden was het ieder jaar weer, al vanaf het allereerste concept tot de finale afbraak, een feest van verrijkende ontmoetingen met dichters, kunstenaars en bezoekers.
In zijn dagboek van 5 januari 2009 noteert Mandelinck: 'Meer dan duizend kunstenaars hebben we thuis ontvangen. We moesten soms een beroep doen op gebarentaal. Soms vlamde het temperament van een kunstenaar op. Vooral beeldende kunstenaars, die in situ werkten, schudden ons door elkaar. We leefden in een geurenwolk van zuiderse specerijen die ze uitademden, we zetten onze oren scherp om de "alten" van Italianen, Portugezen, Grieken… en de niet te temperen volzinnen van Amerikanen te kunnen opvangen.'
Die herinnering is een metafoor van de vruchtbare smeltkroes die Watou was. Maar die regels zeggen ook nog iets anders, iets over de mateloze gulheid en gastvrijheid van de Mandelincks. Iedereen die hen gekend heeft, kan daarvan getuigen. 'Gewoon' en 'simpel' waren termen die niet in het woordenboek van Gwy stonden. En dat geldt op alle gebieden. Maaltijden voor de gasten waren copieus en als je uitgenodigd werd, was dat niet in een gewone brasserie maar in een sterrenrestaurant. Bij een ontmoeting met Gwy kreeg je geen gewone handdruk maar een stevige schouderklop. Zoals Peter Verhelst het een dikke week geleden, naar aanleiding van het overlijden Mandelinck op Facebook schreef: 'Merci, koppige, zotte, uit klei opgetrokken, visionaire, ambetante, zeer luid lachende, op je ribben in beukende, heerlijke Gwy Guido Mandelinck voor ongelofelijke feesten die we beleefden in Watou met mosselen, beenham, bier, wijn en nachtenlang geluk.'
Aan de Poëziezomers heeft iedereen zijn eigen herinneringen. Om enkele dingen te noemen, kriskras door elkaar en zonder hiërarchie of chronologie: de edities van 1992 rond de keramieken beelden van José Vermeersch en die van 1993 met poëzie rond Roger Raveel. Onvergetelijk waren ook de theezakjes van Jan Fabre, lichtjes wiebelend in de tocht boven een roerloos wateroppervlak, begeleid door het gedicht 'het schrijverke' van Gezelle, de tafel van Mario Merz, die uit het Blauwhuys slingerde en dagelijks gevuld werd met vers fruit en groenten, en daarbij het gedicht 'Stilleven met goudplevier' van Rutger Kopland. Er waren de paarden van Berlinde de Bruyckere en op de muur van een schuur bij de Douviehoeve het gedicht 'Deze ezel heet Ambroos' van Hugo Claus. En soms stond die ezel er nog ook.

En er was zoveel meer, zoals het monument voor Claus door Roger Raveel en op datzelfde marktplein de lege betonnen kubus, ontworpen door Stéphane Beel, met het gedicht 'Een lege plek om te blijven' van Kopland.
De editie van 2008 was de laatste Poëziezomer. Twijfels aan de mogelijkheid om ze op jaarlijkse basis voort te zetten met de karige subsidies en zonder compromissen te sluiten, gaven de doorslag. Op 20 september van dat jaar noteerde Mandelinck in zijn dagboek: 'Binnen die context en omstandigheden toch jaarlijks verder doorgaan: dat zou ons tot een punt van verzadiging brengen en het creatieve smoren.'
Evenmin al 'simpel' en 'gewoon' hoort het begrip 'compromissen' thuis in het woordenboek van Gwy.
Rond de jaarwisseling 2009-2010 verhuisden Guido en Agnes naar Aartrijke. Maar ook daar bleef de onrust, en op vraag van de voorzitter van het Brugse Concertgebouw Hugo Van Damme, kreeg hij de kans om in de historische binnenstad een nieuw project rond kunst en poëzie op te zetten. Centraal daarin stond een facelift van het Gezellemuseum. Maar ambtelijke en artistieke meningsverschillen maakten dat dat project een stille dood stierf.
Intussen was Mandelinck in 1999 verkozen als lid van onze Academie, in opvolging van Anton van Wilderode, en in 2012 werd hij erelid. Bij die gelegenheid sprak zijn opvolger, Stefan Hertmans, een huldeadres uit aan zijn voorganger. Terecht had hij het niet enkel over de organisator en bezieler, maar ook over de dichter: 'Gwy Mandelinck is als dichter nooit een tafelspringer geweest; hij hield zich verre van het gekibbel tussen zogenaamde scholen en modes, en terwijl hij aandachtig het werk van ongeveer al zijn collega's trouw volgde, bleef zijn eigen werk zich continu ontwikkelen in de luwte, om daar aan overtuigingskracht en betekenis te winnen. Dat geeft zijn poëzie iets tijdloos, iets klassieks, en iets heel Vlaams – maar dit laatste dan in de zin van een grote culturele en internationale literaire traditie sinds Gezelle, Van de Woestijne en Gilliams, niet in de bekrompen betekenis van de huidige Vlaamse mentaliteitsvernauwing.'
Aan die poëzie werkte Mandelinck vooral in de wintermaanden, wanneer Watou als vanouds een stille en afgezonderde uithoek van Vlaanderen was. Dat was de tijd van concentratie en verinnerlijking.
Ook voor zijn poëzie gold dat 'gewoon' nooit goed genoeg was. Altijd gaan zijn gedichten uit van een directe en intense zintuiglijke ervaring van de werkelijkheid, maar nooit blijven ze daarbij. Die waarneming is slechts het materiaal om met zijn woorden en beelden een diepere betekenis ervan te onthullen. Wanneer hij het in het gedicht 'Spraakzaam in de spreuken' uit de bundel *De wijzers bij elkaar* over een herinnering aan zijn moeder heeft, wordt het wieden van de moestuin een archetypische bezigheid:

> Nog wiedt zij een hemel van kers
> en radijs, op zachte knieën maakt zij
> onderscheid tussen waarheid en leugen.

En in ‘Het grote feest is om’ uit de bundel *De droefheid is in handbereik* (1981) luidt het:

> Het grote feest is om, de tafellakens
> worden uit het raam geschud;
> de liefde ligt met kruimels in haar hand.

De voorbeelden liggen voor het rapen, tot in zijn laatste bundels. Bijvoorbeeld in de bundel *Schemerzones* uit 2009 over iets zo gewoons als twee glazen die in elkaar klemmen:

> Dat klemmen als twee glazen
> in elkaar, verschuiven van
> Geluiden, zich wringen op
> gevaren af te breken, dat bezeren
>
> – als het moet – zo moeilijk
> thuis te brengen en bij het
> Wrikken heen en weer de vaatjes
> springend in het bloed.

Met de jaren nam, zoals in het net geciteerde gedicht, de weelderigheid van zijn poëzie af, werden de gedichten geconcentreerder, meer elliptisch en vooral ook harder. In *Overval* (1997) bv. gaat het er hard en gewelddadig aan toe. In de eerste reeks waarin een ik en een jij, een man en een vrouw, tegenover elkaar staan, wordt gegrepen, bestolen, gekrabd en bedreigd. Er worden handen afgesneden, vingers gebroken en er wordt geslagen. En toch zijn dit ontroerende, erger: onthutsende liefdesgedichten. Ook hier wordt een banale huishoudelijke bezigheid als het strijken symbolisch opgeladen zonder aan concreetheid in te boeten:

> Je strijkt. Terwijl je voet naar binnen staat
> gedraaid, lijk je ingekeerd te zijn.
> Zodra je mij bedreigt gaan neus en lip omhoog.
> Die geven tanden bloot. Je hoofd wordt rood
> en je besprenkelt breed het pak
> waarin ik zat. Je heetste binnenkant
> komt stomend op mij neer. Een pijnbank
> is die plank, je zet mij naar je hand.

In zijn laatste bundel ten slotte, *Lotgenoten* (2014), komt ook de wereld meedogenloos naar binnen, geïnspireerd door de ervaringen van zijn dochter Filomeen, die voor Artsen zonder Grenzen in een vluchtelingenkamp in Somalië werkte.

Daarna werd het stil. Ook in zijn hoofd werd het de laatste jaren stiller en verwarder, tot hij thuis overleed op 5 april 2024. Hij was 87 jaar geworden.

Vorige zaterdag vond zijn uitvaart plaats in de kerk van Watou, waarna hij ter aarde werd besteld op de nieuwe begraafplaats in het grensland, vlak achter het huis waar hij met zijn gezin zo lang heeft gewoond, gewerkt, gefeest en geschreven. Zijn familie en zijn literaire en artistieke vrienden namen er op een indringende en waardige manier afscheid. Op zijn eenvoudige kist stond de eerste strofe van het gedicht 'Afreis':

> Vergeet dit uur: het heeft geen einde geen
> begin: tel niet de tijd aan druppels die mij
> vallen van de kin. Houd gedwee de onrust bij,
> zolang die deelbaar blijft door twee.

9.5.3 In memoriam voor Mark Donckers (alias Mark Insingel) door Lars Bernaerts, 16 oktober

Dichter, schrijver, en academielid Mark Insingel wordt op 3 mei 1935 in Lier geboren als Marcus Donckers. Hij overlijdt in Wilrijk op 30 juli 2024. In 1956 debuteert hij met de poëziebundel *Panorama* bij de Lierse 'Bladen voor de poëzie'. De bundels die daarop volgen, krijgen een onderkomen bij uitgeverij Colibrant van Jozef de Belder, die voor Mark een belangrijke figuur zal blijven. Vanaf 1963 gebruikt hij de naam Insingel en schrijft hij poëzie, verhalen, romans, essays en hoorspelen met een geheel eigen signatuur. Hij publiceert in tijdschriften die er in het Nederlandse taalgebied toe doen. Vaak zijn het tijdschriften van de literaire vernieuwing en het experiment zoals *De Tafelronde*, *Labris* en *Yang*. Zijn werk komt in belangrijke bloemlezingen terecht (o.a. Sybren Polets *Ander proza* in 1978) en het wordt meermaals bekroond (o.a. de prijs van De Vlaamse Gids, ANV Visser-Neerlandiaprijs 1974 en Dirk Martensprijs 1978). Hij neemt deel aan poëziefestivals zoals Poetry International en aan tentoonstellingen van concrete poëzie. Insingel is actief betrokken bij het literaire leven in Vlaanderen, onder andere als penningmeester van PEN Vlaanderen (1985-2001), als schrijfdocent (1991-2005), als redacteur van Literair Akkoord en Kritisch Akkoord (1986-1990) en als lid van de KANTL. Daar is hij ondervoorzitter en voorzitter in de periode 2005-2006 en wordt hij in 2011 erelid. Tot zover, sec, enkele gegevens. Ze zeggen iets en niets over een lang leven. Veel meer zeggen de werken zelf. En ze zeggen heel veel in opmerkelijk weinig woorden.
Wie de poëzie van Mark Insingel daarom gênant eenvoudig vindt, heeft dubbel gelijk. In zijn bekendste poëzie zocht Insingel een eenvoud van zegging op, een

minimalistische stijl van herhaling met variatie. Dit gedicht komt uit *Het is zo niet zo is het* (1978):

Het doel is een punt.
Het middel is een lijn.

Het is een man.
Het is een man.

(De man is een punt.
De man is een lijn.
Hij is de lijn én het punt.)

Het doel is een einde.
Het middel is een maat.
(Een punt is een einde.
Een lijn is een maat.)

Het doel is wit.

Elk vers van dit gedicht is een volzin met dezelfde transparante grammaticale structuur: onderwerp, werkwoord, gezegde. Er is lexicale variatie, maar in beperkte mate: doel, middel, lijn, punt, einde, maat, man, wit. De laatste regel is programmatisch. Niet toevallig is dat vers ook de titel geworden van de verzamelde gedichten, uitgegeven bij Poëziecentrum in 2017. Het vers past bij een streven naar een essentie, naar zuiverheid en naar de monochromie van het bladwit. Maar het is ook niets minder dan een existentiële zaak voor Insingel: het witte doel is ook een einde voor de man. Het gedicht gaat over leven en dood, en over de poëzie die een zaak van leven en dood is. Zoals bekend krijgt het minimalisme vaak een visuele vorm in Insingels poëzie: versregels die rond een leeg centrum cirkelen, woorden die kolommen vormen of taps toelopende versregels. Ook daar kiest hij voor elegante eenvoud.
Eenvoudig, dus, maar ook gênant. 'Gêne' is een van de sleutelaspecten van Insingels oeuvre. Het werk vormt een meedogenloze ontleding van de schaamte en de sociale angst. In het midden van *Lang leven* (2010) zit een gedicht dat niet toevallig schaamte heeft als middelste woord:

Wat ik niet kon,
opnieuw niet kon,

wat ik verzon
dat ik het kon –

o, schaamte die
mij overwon.

En nooit kon het
mislukken

wat ik niet kon.

Zoals de schaamte in het hart van dit gedicht en van de bundel zit, zo zit ze het ook in het hart van het oeuvre. Schaamte en angst, eenzaamheid en isolement zijn in Insingels werk psychologische motieven die een talige vorm krijgen in circulaire uitspraken en in gefragmenteerde en gemonteerde taal. Op hun beurt monden die uit in sociale en maatschappelijke kritiek, zoals de bundel *Posters* uit 1974 uitstekend laat zien.
Wie deze poëzie gênant eenvoudig vindt, heeft dus dubbel gelijk. Maar wie de poëzie van Insingel gênant eenvoudig vindt, heeft ook dubbel ongelijk. De eenvoud heeft raffinement, precisie en complexiteit als effect; de gêne en het verwoorden ervan zijn allesbehalve eenvoudig.
Het proza, de essays en de hoorspelen zijn niet minder veelzeggend met karige en precieze taal. Zijn proza uit de jaren zestig en zeventig hanteert principes van lyricisering en circulaire structuren, waarmee het de rechtstreekse tegenhanger van zijn poëzie vormt. Hoogtepunten uit zijn werk van die periode, zoals de romans *Spiegelingen* (1968) en *Een tijdsverloop* (1970), werden ook vertaald. In die tijd publiceert de dichter ook hoorteksten die dan weer een tegenhanger vormen van zijn visueel gerichte en concrete poëzie. Hij presenteert die laatste als 'Sehtexte', teksten om te zien. Prozateksten zoals *Dat wil zeggen* (1974) en *Gezwel van wortels* (1978) bestaan uit speelse, repetitieve, taalgerichte fragmenten. Ze zijn niet alleen een uitnodiging om taal bedachtzaam en kritisch te gebruiken, maar ook een reflectie op de ideologische en politieke inzet van taal, in formuleringen die tegelijk zelfbewust, concreet en abstract zijn: 'Gevaar voor de bestaande orde (de geordende, gewettigde, de mening die de sterkste was, tot orde werd, tot wet over de meningen): de vrije meningen, de vrije meningsuiting van de menigte, de meningen van de menigte, van een menigte, een menigte van meningen.' (1974: 49).
De prozatekst *Mijn territorium* uit 1980 is een overgangswerk. Verkoos Insingel in de periode voordien het formele avant-gardisme, dan laat hij de decennia nadien meer psychologie en openlijke autobiografie toe. Maar de zorg voor structuur en vorm, dus voor de precieze zegging, blijft een constante. *Mijn territorium* bestaat uit honderd tekstblokjes van telkens één lange zin, waarin de schrijver opnieuw het beeld van de cirkel gebruikt om complexe sociale en persoonlijke relaties op te roepen. Na *Mijn territorium* gaat Insingel in zijn proza door met dit soort berekende en tegelijk bewogen verkenning van menselijke

relaties in onder andere *De een en de ander* (1991), *Eenzaam lichaam* (1996) en *Hoe hij rolt* (2004).
In al die periodes vormde het werk van enkele inspiratiebronnen een leidraad, met Paul van Ostaijen en Maurice Gilliams voorop. In zijn essaybundel *Woorden zijn oorden* maakt hij duidelijk dat ze voor hem de 'Suprematie van de vorm' (38) vertegenwoordigen: de 'informatieve functie [van taal] is uitgeschakeld in alle opzichten, want ze is geen communicatiemiddel meer voor een fascinerende wereld buiten haar, zij gaat zelf fascineren', zo schrijft hij over hun literatuur. Bereikt Paul van Ostaijen dit ideaal in zijn 'zuivere lyriek', dan staat Gilliams volgens hem voor een 'zuivere epiek' (39).
Naast Van Ostaijen en Gilliams vinden we in de bibliotheek van Insingel de Duitse experimentele literatuur, bijvoorbeeld van Helmut Heissenbüttel, en de eveneens minimalistische experimentelen Gertrude Stein en Samuel Beckett. Hij las de neomarxistische cultuurkritiek en het Franse structuralisme van zijn tijd, die eveneens hun weg vonden naar zijn eigen werk. Met dit gezelschap van boeken stond hij dicht bij tijd- en gespreksgenoten uit de experimentele literatuur zoals Ivo Michiels en Daniël Robberechts.
Wie hem kent, weet dat Insingel schoonheid en zuiverheid beoogde als een vorm van waarheid, niet alleen in de kunst, maar ook in het leven. In zijn verzen klinkt dat – ogenschijnlijk gênant eenvoudig – als volgt (*Jij noemt stom wat taal is*, 1986):

Mooi is nooit ongeveer.
Het is dus pijnlijk.
Mooi is precies.
Het is dus moeilijk.
Mooi is niet evenzeer.
Het is dus enig.
Mooi is juist.
Het is dus waar.

Zijn oeuvre wacht op herlezers en nieuwe lezers om al dat moois te ontdekken. Laat deze woorden dus vooral een oproep zijn om Insingel te blijven lezen.

Inhoud Jaarboek 2025

Hoofdstuk 1. Administratieve gegevens 5

1.1 Decreet 5

1.2 Statuten 5

1.3 Huishoudelijk reglement 6

1.4 Beleidsplan 6

1.5 Staat van de Academie op 1 januari 2025 6
- 1.5.1 Bestuur en Raad van Bestuur 6
- 1.5.2 Leden, naar anciënniteit 7
- 1.5.3 Binnenlandse ereleden, naar anciënniteit 7
- 1.5.4 Buitenlandse ereleden, naar anciënniteit 8
- 1.5.5 Vaste commissies 8
  - 1.5.5.1 Canoncommissie 8
  - 1.5.5.2 Beoordelingscommissie auteursgenootschappen 9
  - 1.5.5.3 Redactieraad Verslagen & Mededelingen 9

1.6 Fondsen, legaten en prijzen 9
- 1.6.1 Historisch overzicht fondsen 9
- 1.6.2 reglement literaire en wetenschappelijke prijzen 10
- 1.6.3 Prijzen toegekend in 2024 11
- 1.6.4 Jury's voor de prijzen in 2024 11
  - 1.6.4.1 Literaire prijzen 11
  - 1.6.4.2 Wetenschappelijke prijzen 11
- 1.6.5 Taalpenning 12

1.7 Personeel 12
- 1.7.1 Personeelsformatie 12
- 1.7.2 Overzicht en personeelsbewegingen 13
- 1.7.3 Overgang naar nieuw PC 329.01 13

Hoofdstuk 2. De toekomst van het Huis van Oombergen 15

2.1 Wat voorafging 15

2.2 Ontwikkelingen in 2024 15

Hoofdstuk 3. Het verhaal van de Academie in 2024 17

Hoofdstuk 4. Ledenwerking in 2024 19

4.1 De ledenvergaderingen in 2024 19
4.1.1 Chronologisch overzicht met abstracts van lezingen, literaire salons en toespraken 19
4.1.2 Herdenkingen en in memoriams 26

4.2 Openbare manifestaties van de Academie in 2024 26

4.3 Installatievergaderingen 27

4.4 Wetenschappelijke en literaire prijzen 27
4.4.1 Wetenschappelijke prijs van de KANTL 27
4.4.2 Literaire prijs van de KANTL 29

4.5 Interacademische partnerschappen 30
4.5.1 KVAB 30
4.5.1.1 Commissie NBW 30
4.5.1.2 Jonge Academie (JA) 30
4.5.1.3 Academisch Cultureel Forum (ACF) 31
4.5.2 ALL European Academies (ALLEA) 31
4.5.3 European Alliance of Academies 31
4.5.4 Platform voor de neerlandistiek 31

4.6 Auteursgenootschappen 32
4.6.1 Subsidieronde werkjaar 2024 32
4.6.2 Subsidieronde werkjaar 2025 33

Hoofdstuk 5. Wetenschappelijke werking 34

5.1 Periodieke publicaties van de Academie 34
5.1.1 Jaarboek van de KANTL 34
5.1.2 *Verslagen & Mededelingen* 34

5.2 Monografieën en verzamelwerken 35

5.3 De werking van het wetenschappelijk centrum CTB in 2024 35
5.3.1 Teksteditie 35
5.3.2 Bronnenstudie 36
5.3.3 CTB-commissie 36
5.3.4 KANTL-website 36
5.3.5 ICT-ondersteuning 37

5.4 Bibliotheek en archief 37

5.5 Medewerking aan literatuurgeschiedenis.org 37

Hoofdstuk 6. Evenementen en culturele activiteiten 39

6.1 Studiedagen en lezingen 39
6.1.1 'Speel ermee in je klas' – Inspiratiedag voor leerkrachten rond canonpoëzie, 17 januari 39
6.1.2 KANTL-colloquium ChatGPT, 21 juni 40
6.1.3 Openbare vergadering: lezing door Eline Zenner, 'De verenglishing van het Nederlands (in Vlaanderen)' en installatie van nieuw academielid Koen Peeters, 20 november 40
6.1.4 Te gast: Organiseer jezelf als auteur, workshopreeks, 21 november 40

6.2 Boekpresentaties 41
6.2.1 Luc Devoldere, *Zwerven langs de Limes*, 8 maart 41
6.2.2 Hans Vandevoorde, *Stil verzet. De oorlogsjaren van August Vermeylen 1939-1945*, 9 september 41

6.3 Culturele en literaire activiteiten 42
6.3.1 Het Grote Voorleesfeest (Leesfonds), 28 april 42
6.3.2 Zomerlief gaat vreemd, 19-28 juli 42
6.3.3 Nacht van de canon, 27 september 42
6.3.4 Het Nieuw Antwerps Liedboek in de KANTL, 1 oktober 43
6.3.5 Uitreiking KANTL-prijzen tijdens Open KANTL, 16 oktober 43
6.3.6 Expo Vrouwen van papier i.s.m. Bibliotheek Biekorf Brugge, 24 oktober 44
6.3.7 Herdenking Frans De Potter, 26 oktober 44
6.3.8 De KANTL op Boektopia #1: Dimitri Leue, 29 oktober 45
6.3.9 De KANTL op Boektopia #2: Evi Rosiers, 29 oktober 45

6.4 Schrijverswerkplekken 45
6.4.1 De schrijverswerkplek in het 'torenpaviljoen' 45
6.4.2 Het schrijversverblijf in Beauvoorde 46

Hoofdstuk 7. Canonwerking 47

7.1 Inleiding 47

7.2 Publiekswerking 47
7.2.1 Passe-partout 48
7.2.2 Nacht van de canon, 27 september 48
7.2.3 De KANTL op Boektopia #1: Dimitri Leue, 29 oktober 48
7.2.4 De KANTL op Boektopia #2: Evi Rosiers, 29 oktober 48

7.3 Educatieve werking 49
7.3.1 Literaire canon in de klas – De Samenlezing 49
7.3.2 'Speel ermee in je klas' – Inspiratiedag voor leerkrachten rond canonpoëzie, 17 januari 51
7.3.3 Samenwerking met De Leraarskamer van Knack 51
7.3.4 Voorbereiding promofilmpje 51
7.3.5 Samenwerking met Cultuurconnect rond e-books 52

Hoofdstuk 8. Dienstverlening voor derden 53

8.1 Boekpresentaties 53

8.2 Concertreeksen Gentse Feesten 53

8.3 Zaalgebruik door derden 53

Hoofdstuk 9. Berichten, toespraken en standpunten 56

9.1 Openingstoespraak van Leen van Dijck, voorzitter, 15 januari 56

9.2 Toespraak bij het afscheid van Wim Vandenbussche 60

9.3 Toespraken tijdens installatievergaderingen 62

9.3.1 Verwelkoming door voorzitter Leen van Dijck, 15 mei 62

9.3.2 Verwelkoming van Daniel Cunin door Frank Willaert, 15 mei 63

9.3.3 Laudatio door Daniel Cunin voor zijn voorganger Frans De Haes, 15 mei 67

9.3.4 Verwelkoming van Vanessa Joosen door Dirk de Geest, 15 mei 71

9.3.5 Laudatio door Vanessa Joosen voor haar voorganger Marcel De Smedt, 15 mei 74

9.3.6 Verwelkoming van Eline Zenner door Lieve De Wachter, 19 juni 77

9.3.7 Laudatio van Eline Zenner aan haar voorganger Willy Vandeweghe, 19 juni 80

9.3.8 Verwelkoming van Koen Peeters door Lut Missinne, 20 november 84

9.3.9 Laudatio van Koen Peeters voor zijn voorganger, Erik Vlaminck, 20 november 87

9.4 Toespraken bij de uitreiking van de KANTL-prijzen 91

9.4.1 Juryverslag, voorgelezen door Piet Couttenier, tijdens de uitreiking van de Leon Elautprijs, 16 oktober 91

9.4.2 Dankwoord, uitgesproken door laureaat Johan Vanhecke, 16 oktober 92

9.4.3 Juryverslag, voorgelezen door Yves T'Sjoen, tijdens de uitreiking van de KANTL-prijs voor Proza, 16 oktober 97

9.5 Hommages en in memoriams 98

9.5.1 In Memoriam voor Walter van den Broeck door Erik Vlaminck, 19 februari 98

9.5.2 In memoriam voor Guido Haerynck (alias Gwy Mandelinck) door Hugo Brems, 17 april 99

9.5.3 In memoriam voor Mark Donckers (alias Mark Insingel) door Lars Bernaerts, 16 oktober 104